

ארבע בבות,
ארבעה עולמות
אותיות נפלאות
מ'תורת שלום'

כיקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

'יעקב וישראל'
בכל יהודי
'החוזר' הגה"ח הרב
יואל כהן זצ"ל

המשפיע הדגול
וגדולי דורו
לדמותו ולמסכת
חיוו של המשפיע
הגה"ח רבי
חיים שאול
ברוך זצ"ל

ונחזי

הרה"צ רבי יורם
אברג'ל זצ"ל במאמר
מכונן אודות קדושת
ספר התניא וחובת
העיון היומיומי בו

**לקוטי
אמרים
על תניא**

נתי ספר

הרב יוסף-יצחק
ג'יקובסון, ערב הופעתו
בבנייני האומה, בשיחה
מיוחדת המוקדשת
כולה לספר התניא

י"ט כסלו תשפ"ג - 250 שנים
להסתלקות מורנו המגיד ממזריטש זי"ע
קטעים מרשימים אודות ההסתלקות
והימים הסמוכים לה, מתוך 'המאורות הגדולים'
המושק ביריד ששעריו נפתחים!

התזמורת המרכזית י"ט בסלו

חג גאולת כ"ק בעל התניא ממאסרו ויום ההילולא ה-250 של כ"ק המגיד ממזריטש זי"ע

יום שני אור לי"ט כסלו // בנייני האומה // 20:30

מוזעין

**סיום
ספר התניא**

האדמו"ר
רבי פנחס אבוחצירא
שליט"א

המשא המרכזי

ראש הישיבה
ה'חוזר' הגאון החסיד רבי
יהודה לייב שפירא
שליט"א

ישאו דברים

המרצה העולמי
הרב החסיד
ר' יוסף יצחק
ג'ייקובסון שליט"א

המשפיע
הרב החסיד
ר' שבתי סלבטיצקי
שליט"א

שי 'מפת התניא'
לכל משתתף

סעודת מצווה

בליווי בעלי הנגינה
משה דוד וייסמנדל ומקהלת נרננה

החל מהשעה 23:30 התוועדויות מרוממות אל תוך הלילה עם
הרב יהודה לייב שפירא, הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון והרב שבתי סלבטיצקי

החל מהשעה 23:00 הכניסה לבנייני האומה ללא עלות

כניסה למתחם בנייני האומה
בעלות של 10 ש"ח בלבד

יריד החסידות פתוח בין השעות 10:00 בבוקר ועד 02:00 בלילה | חמישי ומוצ"ש החל מ-20:00
גברים: חמישי י"ד כסלו | מוצ"ש ט"ז כסלו | שני י"ח כסלו | נשים: ראשון י"ז כסלו | שלישי י"ט כסלו

ב"ה
צמח צדק

ערב י"ט כסלו

מלווה מלכה והתזמורת

מוצ"ש"ק פרשת וישלח // בנייני האומה // 21:00

עם המשפיע
הרב החסיד
ר' שבתי
סלבטיצקי
שליט"א
שליח הרבי
לאנטוורפן

בליווי בעלי הנגינה
הרב מענדל עמאר ובניו
וחיליק פראנק

שולחנות
ערוכים
★
כיבוד עשיר

הפרשה החסידית

וישלה

מתוך אוצר שיחותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
שנמסרו ע"י ה'חזר' הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל

מעובד וערך ביד
הרב מנחם פלדמן •

יהודי הוא 'יעקב' וגם 'ישראל'

פרשת וישלח מסופר על ההיאבקות של יעקב אבינו עם המלאך: "ויוותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר" (וישלה לבכה). 'איש' זה "הוא שרו של עשיו" (רש"י). בהמשך לזה מסופר: "ויאמר אליו מה שמך? ויאמר יעקב. ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" (שם כח.ט). בהמשך הפרשה כתוב שהקב"ה אמר שוב ליעקב: "ויאמר לו אלוקים שמך יעקב, לא יקרא שמך עוד יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך, ויקרא שמו ישראל" (לה.).

איתא בגמרא: "כל הקורא לאברהם אברם עובר בלאו" (ולפי דעה אחרת "עובר בעשה"), הגמרא שואלת: "אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב, הכי נמי"? האם גם ביעקב יהיה איסור, לאור הפסוק "לא יעקב יאמר עוד שמך"? הגמרא עונה: "שאני התם דהדר אהדריה קרא" (ברכות יג.א). מכיוון שהתורה עצמה חוזרת ומשתמשת בשם יעקב אחרי שקיבל את השם ישראל, לכן אין בו איסור ושני השמות קיימים. ודרוש ביאור: אכן, רואים ש"הדר אהדריה קרא", אבל מה באמת טעם הדבר? מדוע אחרי שנאמר בפירוש "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל", מסיף הכתוב לקרוא לו יעקב?

מזה מובן שיש הבדל גדול בין השינוי מ'אברם' ל'אברהם' לבין השמות 'יעקב' ו'ישראל': באברהם מדובר בהחלפת השם. נתינת השם אברהם ביטלה את השם אברם. ואילו אצל יעקב אבינו מדובר בתוספת שם, אך לא כביטול השם הקודם. ולפי זה, משמעות הכתוב היא שלא רק יעקב יאמר עוד שמו אלא גם ישראל.

על כך מבואר בתורת החסידות ששני השמות 'יעקב' ו'ישראל' מייצגים שתי מדרגות בעבודת ה'. תחילה נקרא יעקב אבינו בשם 'יעקב' בלבד, ואחר כך ניתוספה מדרגה נעלית יותר, המתבטאת בשם 'ישראל'. שני השמות האלה קיימים, כי אצל כל יהודי צריכים להיות שני העניינים.

פעולה ב'רמאות'

ההבדל בין שני השמות יעקב וישראל יובן לאור דברי רש"י (וישלה לב.ט): "לא יֵאָמַר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמייה, כי אם בשררה ובגילוי פנים". 'יעקב' הוא מלשון 'ויעקבני' (תולדות כו.לו) – רימה אותי, וזאת מבהיר השם ישראל: לא יאמר עוד שקיבלת את הברכות על-ידי רמאות בלבד, אלא "בשררה

ובגילוי פנים", "לשון שר ונגיד" (רש"י שם לה.). ביאור העניין בעבודת ה':

ברכות יצחק ליעקב, לפי פשוטן, היו בקשר לעניינים גשמיים – "וייתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש" (תולדות כז.כח). העובדה שיעקב קיבל את הברכות ברמאות היא הוראה לכל יהודי על היחס הנדרש ממנו לגשמיות – הגישה לעניינים הגשמיים צריכה להיות באופן ודרך של 'רמאות'.

הגשמיות אינה העיסוק הטבעי של היהודי, והוא עוסק בה כמו 'רמאי'. באמת כוונתו היא רק להוציא מכונה את ה'סוד'

רמאי הוא מי שמסתיר את כוונותיו האמיתיות, בדרך שהסובבים אותו לא יבינו מה הוא באמת עושה. למשל, כשאדם רוצה לגלות את סודותיהם של אויביו, הוא מתערב ביניהם, מתלבש כמותם וכאילו מתחבר איתם, והם חושבים שהוא באמת אחד מהם; אבל באמת כל מעשיו אלה הם בחיצוניות, וכוונתו האמיתית אינה אלא להוציא מהם את הסודות. בדרך זו צריך יהודי להתייחס לעניינים גשמיים: הגשמיות אינה העיסוק הטבעי של היהודי, והוא עוסק בה כמו 'רמאי'. באמת יהודי צריך להיות שקוע בעניינים רוחניים, בלימוד התורה, בקיום המצוות, בתפילה וכו', ולא בעניינים גשמיים. אמנם הוא עוסק גם בעניינים גשמיים, באכילה ובשתייה, במסחר וכו', ובחיצוניות נראה שזה מה שמעניין אותו, אבל באמת כוונתו היא רק להוציא משם את ה'סוד', ובנמשל – את הניצוץ האלוקי שיש בכל דבר גשמי.

וכתורת הבעש"ט על הפסוק "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף" (תהילים קה.): "רעבים גם צמאים – העובדה שיהודי רעב וצמא

לאכילה ושתייה, סיבתה היא מפני ש'נפשם בהם תתעטף' – משום שנפשם משתוקקת להשיג את הניצוץ האלוקי המלוכש בדבר הגשמי, כדי לתקנו ולהעלותו (כתר שם טוב קצד). זוהי ה'רמאות' של היהודי בקשר לעניינים הגשמיים: העיסוק בגשמיות דומה לרמאי המתלבש בבגדי השונא ומתחבר איתו. כשיהודי עסוק באכילה או מסחר וכדומה, נראה בחיצוניות שהוא עסוק בזה כמו הגוי, להבדיל, אבל באמת הם שונים זה מזה בתכלית: אצל הגוי הגשמיות עצמה היא התכלית והמטרה – ליהנות מאכילה ושתייה, להרוויח במסחר וכו'. ואילו היהודי עושה כל זאת בחיצוניות בלבד, ואילו פנימיות כוונתו היא "כל מעשיך לשם שמיים", בשביל ה'סוד', בירור והעלאת ניצוצות הקדושה שבדברים הגשמיים.

כשהאלוקות גלויה

וזהו ההוראה בעבודת ה' מהשם 'יעקב': כדי להשיג את הברכות בעניינים גשמיים, "מטל השמים ומשמני הארץ" – על יעקב להתנהג "בעקבה וברמייה", ברמאות, להתלבש ב'בגדי עשיו', ויותר מכך בבגדים "שחמד אותן מן נמרוד" (תולדות כז.טו וברש"י), ממי שהמיר את כל העולם על הקב"ה (רש"י נח יח), היינו הנהגה שלכאורה אינה מתאימה ליעקב.

כשיעקב יושב ולומד תורה – ניכרת מהותו האמיתית של יעקב. אלה בגדי יעקב האמיתיים, 'ויעקב איש תם יושב אוהלים' – "אוהלו של שם ואוהלו של עבר" (תולדות כה.כו וברש"י), תורה שבכתב ותורה שבעל פה (אור התורה ח"א קמה). אבל כשיהודי ניגש לביור הדברים הגשמיים הוא 'מתלבש' בהנהגה שבחיצוניות נראית כמו בגדי עשיו ונמרוד, 'בגדים' שאין ליעקב שום שייכות אליהם. ובאמת זוהי 'רמאות' בלבד, והכול נעשה "לשם שמיים", כדי להוציא את ניצוצות הקדושה שבדברים הגשמיים.

וזהו העבודה בדרגת 'יעקב'. בדרגה זו הגשמיות מעלימה ומסתירה את הקדושה, וכדי לבררה ולהעלותה יש צורך ברמאות, "בעקבה וברמייה". אבל יש דרגה נעלית יותר בעבודת ה': 'ישראל' – כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל".

ידוע שכל ההעלמות וההסתרים נובעים משם 'אלוקים', בגימטריה 'הטבע', ואילו 'ישראל' הוא "כי שרית עם אלוקים" – שיהודי הוא שר ומושל על הטבע. במצב כזה גם הגשמיות אינה מסתירה, וההתעסקות עם הגשמיות אינה צריכה להיות באופן של רמאות, אלא האלוקות מורגשת גם בה בצורה גלויה, "בשררה ובגילוי פנים".

בשבת מתעלים ל'ישראל'

כאמור, שתי הדרגות קיימות אצל כל יהודי. זוה פירוש השמות: יעקב – 'עקב, ישראל' – לי ראש. כאשר מאיר ביהודי ה'עקב' של הנשמה בלבד, הדרגה התחתונה שבנשמה, הרי הגשמיות מעלימה ומסתירה, והעבודה עם הגשמיות צריכה להיות באופן של רמאות. ואולם כאשר מאיר ביהודי ה'ראש' של הנשמה, הדרגה העליונה שבנשמה, כי אז הגשמיות אינה מפריעה, שכן "שרית עם אלוקים" – גם בגשמיות הוא רואה קדושה בגלוי.

זה גם ההבדל בין ימי החול ליום השבת: בימי החול יהודי שרוי במדרגה נמוכה יותר. רק ה'עקב' שבנשמה מאיר בו, ולכן הגשמיות מסתירה על הקדושה, והיחס אל הגשמיות הוא באופן של 'רמאות'. לעומת זה, בשבת מאירה ביהודי דרגה נעלית יותר בנשמה, ה'ראש' של הנשמה, וגם העולם מתעלה למצב נעלה יותר, ואז אין צורך ברמאות, שכן גם בגשמיות עצמה מורגשת קדושה בגלוי.

הבדל זה בולט בהבדל שבין ימי החול לשבת בקשר לאכילה ושתייה: האכילה בימי החול אינה מצווה ואינה קדושה. אדרבה, המאכל הגשמי והחומרי עלול לגרום לאדם ירידה והגשמה. לכן נדרש שהאכילה תהיה 'לשם שמיים'. כלומר, היהודי נדרש להיזהר שלא לחוש עונג באכילה עצמה, ועליו לכוון שהאכילה היא אמצעי בלבד, כדי שיהיה בריא ויהיה לו כוח לעבוד את ה'. לעומת זה, ביום השבת מצווה "לענגו בעונג אכילה ושתייה" (ש"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' רמ"ב), האכילה עצמה והעונג שבאכילה נהפך למצווה, כמו הנחת תפילין. המאכל הגשמי עצמו מתעלה ונעשה עניין של קדושה בגלוי.

זה פשר המלחמה של יעקב עם שרו של עשיו – היא מסמלת את המלחמה של יהודי עם הגשמיות בימות החול, לברר את ניצוצות הקדושה שבעשיו על-ידי ההתלבשות ב'בגדי עשיו', שזוהי העבודה של 'יעקב' – "בעקבה ובמרמה". אך לאחר שהיהודי מנצח את "שרו של עשיו", כשבאה השבת, מאיר אצלו הראש של הנשמה, ואז "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל" – הוא רואה גם בגשמיות את הקדושה בגלוי.

התעלות מושבת לשבת

אך גם לאחר שנקרא בשם 'ישראל' לא פסק ממנו השם 'יעקב', אלא "הדר אהדריה קרא", הוא מוסיף להיקרא גם בשם 'יעקב'. שכן, לאחר השבת על יהודי לחזור ולרדת לדרגת 'יעקב', להתעסקות עם העניינים הגשמיים כפי שהם מסתירים על הקדושה. רצון ה' הוא שיהודי יעבור אותו בשתי הדרגים, הן בעבודה של 'יעקב', כאשר הגשמיות מסתירה את הקדושה והיהודי 'נלחם' בהסתור ובהעלם הזה ומברר ומעלה את הגשמיות; והן בעבודה של 'ישראל', כאשר גם בגשמיות עצמה נראית ומורגשת קדושה בגלוי.

שני אופני העבודה משפיעים זה על זה ומוסיפים זה בזה: העבודה כדבעי בימי החול היא הכנה לשבת, והמצב המרומם והנעלה של השבת נותן את הכוח לימי השבוע שלאחריו. בשבת יהודי מתעלה למצב מרומם. אין לו שום עסק עם ענייני העולם, והוא עוסק

כל היום בלימוד ובתפילה. אפילו האכילה הגשמית נהפכת למצווה וקדושה כנ"ל. אבל כדי שבשבת תהיה האכילה באמת לכבוד שבת, נדרשת הכנה מתאימה בימי החול. היהודי נדרש להימנע מלשקוע בתענוג גשמי ולכוון שהאכילה תהיה לשם שמיים. כשהוא נוהג כך בימי החול, הוא מקבל כוח שבשבת יתרומם לגמרי מהגשמיות וגם האכילה שלו תהיה קדושה.

בשבת מאירה ביהודי דרגה נעלית יותר בנשמה, וגם העולם מתעלה למצב נעלה יותר, ואז אין צורך ברמאות, שכן גם בגשמיות עצמה מורגשת קדושה גלויה

ומאידך גיסא, הרוממות של השבת נותנת את הכוח שאחר-כך, כשיהודי חוזר למצב של 'יעקב', להילחם עם ההעלם וההסתור של גשמיות וחומריות העולם – יצליח בעבודתו, ויתרה מזו, שלאחר השבת יהיה זה 'יעקב' נעלה יותר. אמנם אחרי השבת יהודי חוזר ללבוש את 'בגדי עשיו', אבל עכשיו זה באופן 'ערין' יותר, וזהו הכנה לשבת הבאה. וכך יהודי הולך ומתעלה בעבודתו עליות אין-סוף. [לפי זה מוסבר בחסידות מה שאומרים בזמירות של מוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב" (לקוטי תורה בלק עכ.ב):

בשבת יהודי עומד בדרגת 'ישראל', ומאירה בו ה'נשמה יתרה', והוא מרומם מהעולם וחש קדושה בלבד. אבל במוצאי שבת מסתלקת הנשמה היתרה, ועליו לחזור לעבודה של 'יעקב', לרדת לענייני העולם הזה וללבוש שוב את 'בגדי עשיו'. היהודי מתיירא אם יוכל להתמודד עם העולם כפי שהוא במצב שמעלים ומסתיר על אור הקדושה, ואם יוכל לעשות את כל מעשיו 'לשם שמיים'. לכן אומרים לו: "אל תירא עבדי יעקב" – הקב"ה נותן כוח לכל יהודי, ומהשבת לוקח היהודי את הכוח לעבודה של ימי החול].

זה הביאור מדוע "כל הקורא לאברהם אברם עובר בלאו", ואילו יעקב אבינו נקרא בשני השמות יעקב וישראל: נתינת השם אברהם ביטלה את השם אברם, ואילו נתינת השם 'ישראל' היא בהוספה על השם 'יעקב', שכן שני השמות יעקב וישראל מורים על שני אופני העבודה שצריכים להיות תמיד אצל כל יהודי, הן העבודה של 'יעקב' והן העבודה של 'ישראל'; ולכן "הדר אהדריה קרא".

(ע"פ לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 795)

אדרבה! לבשתצא תאמר יותר!

"מסופר, אשר בעת ישיבת אדמו"ר הזקן במאסר, באו אצלו פעם אחת הרב המגיד עם הבעש"ט נ"ע מעלמא דקשוט.

רבנו שאל אותם, למה מגיע לו ומה תובעים ממנו.

והשיבו לו שנתחזק עליו קטרוג למעלה על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי.

אמר להם רבנו: ואם אצא מכאן האם אפסוק מלומד דברי חסידות? והשיבו לו: כיון שהתחלת לא תפסוק, ואדרבה לבשתצא תאמר יותר. וכן היה, כי אחרי שחרורו הוסיף רבנו הזקן בזמני אמירת דברי חסידות, המאמרים היו באריכות יותר ובביאור וכו'.

וכשבטל הקטרוג למעלה, והסכימו על הדרך החדש, יצא לחפשי, והותחלה ההנהגה החדשה – והוא ביום יט כסלו".

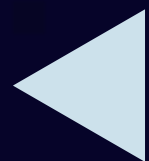
(מתוך איגרות-קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע,

חלק ה עמוד מז)

"באן מקבילים תשובה לכל השאלות"

כדי להאיר את נפשנו די לנו להתחיל גם בנר אחד • אחד היסודות העיקריים של התניא הוא שבעצם יש תשובה אחת לכל היבטי נפש האדם • "לפעמים אדם צריך להיפגש עם עצמו" • הדרך לריפוי השברים הפנימיים המתחוללים בדורנו בלב יראי ה' • ערב י"ט כסלו והופעתו בארץ הקודש כאחד מאורחי הכבוד בהתוועדות הגדולה בבנייני האומה, הרב יוסף-יצחק ג'יקובסון בשיחה מיוחדת ל'כי קרוב' שכל כולה מוקדשת לספר התניא ולעבודת השי"ת הסלולה בו לכל מבקש

בנימין ליפקין

נפתח בשאלה מתבקשת: רבות מדברים כל כך בשבחו של ספר התניא ובדרך הסלולה שבו לעבודת השי"ת. כיצד יתכן שבספר אחד קטן, יכול כל יהודי מכל דרגה וסוג למצוא מזור ודרך לנפשו המבקשת להתעלות?

אענה לך בסיפור. אחד מתלמידי המגיד ממזריטש היה יהודי שלא נודע שמו, אך כינויו היה 'דער וואָלפּער' [הוולֶפּאָן] (אולי על שם מקום מוצאו). הוא היה בעל נשמה גדולה וראש גאוני, אך מפני סיבות שונות ומשונות נפל ממדריגתו הרוחנית. הגיעו הדברים לידי כך שהוא הידרדר לשכרות לא עלינו, עד שהיה מחזר על הפתחים ומקבץ נדבות. עם זה, גם מתוך שכרותו, לאחר 'שבירת הכלים' שפקדה אותו, היו יוצאים מפיו ניצוצות אור ופנינים יקרים בתורה וחסידות (ראה אודותיו: בית רבי ח"א ע' 30).

מסופר עליו כי פעם אחת בא לעיר מסוימת בערב שבת קודש וראה את רב העיר – שהיה מוכר כאדם גדול – עוסק בהכנות לשבת המלכה. בין הכנותיו היה מנהגו להדליק נרות כמניין 'שבת' – 702 נרות. ראה זאת ה'וואלפער', ובהיותו שרוי בשכרות לא בלם את חרצובות לשונו, ופנה אל המרא דאתרא ואמר: "אתם מדליקים 702 נרות ועדיין חשוך; ואילו מורי, הרב המגיד, היה מדליק בערב שבת קודש שני נרות – והיה אור". מסופר גם על כ"ק אדמו"ר מהר"ש, בן כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק, שכאשר בנה את ביתו בליובאוויטש, בא אביו לבקרו וראה את החלונות הרחבים שנבנו בו. שאלו אביו: "שמואל, למה לך חלונות רחבים כאלה?". השיב המהר"ש: "רצוני שיהיה אור בבית". אמר לו הצמח צדק: "אצל הסבא [אדמו"ר הזקן בעל התניא] היו החלונות צרים". אמר לו המהר"ש בחיוך: "אם כן, נראה שהיה חשוך שם". השיב אביו: "לא, אצל הסבא היה תמיד מואר, מואר" ("ליכטיג, ליכטיג").

הנה כי כן, אין צורך בנרות כמניין שבת דווקא ואין נדרשים חלונות רחבים. כדי להאיר את נפשנו די לנו להתחיל גם בנר אחד.

מענה לכל חיבוטי הנפש

בעצם רבנו הזקן עצמו עומד על הקושי הזה בדברי "הקדמת המלקט" שלו לספר התניא. שם מצביע בעל התניא על הפער שבין שיחה אישית עם המבקש לבין עיונו בספר.

אמנם כן. כאלו הן מילותיו הקדושות של רבנו הזקן עצמו שכתב בהקדמה לספר תניא קדישא. שם הוא פותח ומסביר מדוע מלכתחילה לא רצה לכתוב את הספר – "הנה מְדַעַת זאת כי מרגלא בפומי דאינשי בכל אנ"ש לאמר, כי אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראיה וקריאה בספרים". כלומר, לכאורה קריאה בספרים אינה יכולה לשמש תחליף לשיחה אישית, פנים אל פנים, של התלמיד עם רבו.

לאחר מכן ממשיך רבנו ומנמק את הסיבה לכתיבת התניא: "אך ביודעי ומכירי קאמינא, הם כל אחד ואחד מאנשי שלומינו שבמדינתינו וסמוכות שלה, אשר היה הדבור של חיבה מצוי בינינו, וגילו לפני כל תעלמות לבם ומוחם בעבודת ה' התלויה בלב. אליהם תיטוף מלתי ולשוני עט סופר בקונטרסים אלו הנקראים בשם "לקוטי אמרים"... וכולם הן תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנשי שלומינו דמדינתינו תמיד, כל אחד לפי ערכו, לשית עצות בנפשם בעבודת ה'. להיות כי אין הזמן גרמו עוד להשיב לכל אחד ואחד על שאלתו בפרטות, וגם השכחה מצויה. על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות

למשמרת לאות, להיות לכל אחד ואחד לזכרון בין עיניו, ולא ידחק עוד ליכנס לדבר עמי ביחידות, כי בהן ימצא מרגוע לנפשו ועצה נכונה לכל דבר הקשה עליו בעבודת ה".

כיצד ניתן לפרש את המילים "על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות"? הלא אפילו אם התניא היה ספר בן אלפי דפים, גם אז קשה היה לכתוב בו את כל התשובות על כל השאלות בענייני עבודת ה'; למעשה ספר התניא קטן בכמות ואין בו אלא ג"ן פרקים קצרים. אם כן, כיצד ייתכן שספר זה מכיל את "כל התשובות על כל השאלות"?

בפשטות היה אפשר להשיב כי אלה התשובות על כל השאלות שרבנו עצמו נשאל מראשית ימי הנהגתו בקודש. אבל גם זה בלתי אפשרי: את ההקדמה לתניא כתב רבנו בשנת תקנ"ז, ועבודתו כמגיד בליאזונה החלה כבר בשנת תק"ל – עשרים ושבע שנה קודם לכן! ודאי שריבוי תלמידיו והמוני יהודים ששיחררו לפתחו הביאו אליו אלפי שאלות עד אותה עת, וכיצד ייתכן שכתב בספר קטן בכמות את התשובות על כל השאלות?

אולי התשובה היא שאכן, לו היה נדרש רבנו לכתוב על כל שאלה תשובה נפרדת, לא היה אפשרי לכתוב ספר שכזה. אבל אחד היסודות העיקריים של התניא הוא שבעצם יש תשובה אחת לכל חיבוטי נפש האדם, ולכן לא ייפלא שבספר כזה יימצאו "התשובות לכל השאלות".

על האדם להתייעץ עם עצמו

בכנות, ניתן לומר שללא כל הדרכה נוספת ומבלי לדרוש בעצתו של איש יכול אדם להשית עצות בנפשו רק על ידי לימוד התניא לבדו?

זה אולי נשמע שאפתני למדי. כיום הזה אנו עדים לתופעה שבני-אדם הטרודים בשאלות חייהם הופכים כל אבן בניסיון למצוא תשובות מספקות. הם מכתתים את רגליהם לרמות פלוגית ולאיש אלמוני, בתקווה שאולי בחיקם תימצא סוף סוף התשובה לספקותיהם ומהם תבוא השלווה למבוכותיהם.

במבט לאחור אנו מבינים עתה כי רבנו בספר התניא הקדים רפואה למכת הדור. היסוד שעליו העמיד את חיבורו הוא שהתשובה לכל השאלות בחיי האדם היא לא בשמיים ולא מעבר לים, אלא "קרוב אליך הדבר מאוד" – בתוכו עצמו. רבנו פיתח והעמיק את שיטתו של מורנו הבעש"ט (המבוססת על המבואר בפנימיות התורה על יסוד דברי חז"ל והכתובים) באומרו כי "הנפש השנית בישראל היא חלק אלוהה ממעל ממש" (תניא פרק ב). לכן, אם יעמוד האדם פנים אל פנים מול פנימיותו העצמית, הרי שאת כל הטוב והקדושה, המיישבים את כל הספקות ובלבולי הנפש, יכול הוא למצוא בתוכו פנימה – "מבשרי אחזה אלוקה"!

זו נקודת חידושו של רבנו: המודעות הבסיסית של האדם בפנימיותו איננה רק שיש לו "צר טוב", אלא שנפשו האלוקית היא, כאמור, "חלק אלוהה ממעל". ידוע מאמר הבעש"ט "העצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו" (כתר שם טוב, הוספות סימן קטז). יהודי איננו רק אדם מפותח וכשרוני בלבד, אלא הוא הארה מאור אין־סוף המתגלה בעולם הזה. וכמטבע הלשון שטבע רבנו הזקן (לקוטי תורה א.א. בסגנון ההלכה – יהודי הוא "שלוחו של אדם העליון כמותו", ובשרו"ת הריב"ש (סימן רכח) מוסיף ומדגיש – "ממש". ואם כן, בהיותו שלוחו של אדם העליון ממש בעולם הזה, הרי אם רק יחפור בליבו יגלה כיצד כבר צויד מלמעלה בכל התשובות על כל השאלות.

סיפור פלאי ששמעתי מבעל המעשה. הרב ג"יקובסון נושא דברים בפני תלמידי הישיבות באחד מאירועי 'צמאה' בבנייני האומה

אחת הבעיות הגדולות כיום אצל בני-אדם מכל החוגים היא – הקושי להאמין בעצמם, ביכולותיהם ובכוחותיהם

זה נראה כמו משפט פנטסטי שטוב אולי ככותרת לדרשנים. איך בדיוק בן אדם מתייעץ עם עצמו?

אספר לך סיפור פלאי ששמעתי מבעל המעשה עצמו, יהודי בר-אורייך ועסקן ציבורי, הרה"ג ר' צבי-הירש ויינרב שליט"א. הוא משמש נשיא מערכת הכשרות הגדולה בארצות הברית OU, וגם תרגם את התלמוד בבלי לאנגלית. כשהיה אברך צעיר ובעל משפחה, שימש רב בעיר מרילנד שבמדינת

בולטימור, ועמד אז על פרשת דרכים בדבר המשך דרכו – הן באשר לפרנסתו, הן לגבי עולמו הפנימי ומשפחתו. הוא לא ידע אם עליו להמשיך ברבנות, או ללכת ללמוד מקצועות מסוימים וכדומה.

הרב ויינרב הוא אדם חכם ואינטלקטואל, שיר לו בהבנת נפש האדם, והוא חש כי הוא נקרע בין הספקות. כפי שסיפר לי, אף שיכל לשאת ולתת בדבר עם רבותיו, הרגיש כי הוא כבר יודע מה יענו לו. ואילו הוא ביקש להתייעץ עם אדם אובייקטיבי דווקא, שאינו מכירו, ואם יקבל ממנו עצה טובה בלי הנחות קדומות, אולי ייפתחו לפניו כיווני מחשבה חדשים.

הרב ויינרב החליט להתייעץ עם כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, שעמו לא הייתה לו היכרות אישית מוקדמת.

הוא טלפן למזכירו של הרבי, הרב חיים-מרדכי אייזיק חודקוב ע"ה. הרב חודקוב שאלו: "כיצד ביכולתי לעזור לך?". אמר לו הרב ויינרב: "אני מתחבט בדבר המשך דרכי בחיים, ורצוני לבוא לניו-יורק ולהתייעץ עם הרבי". הרב חודקוב השיב כי יומן הפגישות עם הרבי כבר תפוס לששת החודשים הקרובים, אבל כשהרב ויינרב הפציר בו, הסכים להעביר את הבקשה, תוך כדי שיחתם, טלפונית אל הרבי.

הרב חודקוב טלפן לרבי, וכשהרים את השפופרת בחדרו (הרב ויינרב אמר לי שזיהה את קולו של הרבי, מכיוון שמעת לעת היו משמעים מעל גלי האתר את התוועדויות הקודש

שלו), אמר לו כי יש יהודי העומד על פרשת דרכים בנוגע לחייו. הרב ויינרב, שהיה כל העת על קו הטלפון, שמע שהרבי שואל את הרב חודקוב מי השואל, והרב חודקוב השיב "יהודי ממרילנד". שמע הרב ויינרב את הרבי אומר: "אמור לו שבמרילנד יש יהודי ושמו צבי-הירש ויינרב, וכדאי שיתייעץ עמו".

עתה פנה הרב חודקוב אל הרב ויינרב וחזר באוזניו על דברי הרבי. הרב ויינרב, אחוז תימהון, הגיב ואמר: "הלא אני הוא צבי-הירש ויינרב ממרילנד" שוב שמע הרב ויינרב את הרב חודקוב פונה, נבוך מעט, אל הרבי באומרו: "היהודי אומר שהוא ויינרב!". ואז שמע הרב ויינרב את הרבי משיב כהאי לישנא: "נו, לפעמים אדם צריך להיפגש עם עצמו". שוב חזר הרב חודקוב אל הרב ויינרב ושאל: "האם שמעת את התשובה?". הרב ויינרב השיב בחיוב, והרב חודקוב איחל לו ברכת הצלחה וסיים את השיחה.

סיפר לי הרב ויינרב, שלאחר שיחת הטלפון המפתיעה הוא הפך בה והפך בה ואכן כך עשה: הוא ישב בחדרו והתבונן בדברים בינו לבין עצמו, עד שהגיע להחלטה בענייניו. לדבריו, זו הייתה ההחלטה הטובה ביותר בחייו! עד היום הזה הוא נזכר תמיד במילות הקודש של רבנו: "לפעמים אדם צריך להיפגש עם עצמו".

לא לשבור

כיצד ניתן לתרגם את המודל הזה לעבודת ה' של כל יהודי. לא קל ונכון יותר לפנות אל דמות גבוהה ומשמעותיות יותר במקום להתחבט בעצמי ואולי גם לשגות באשליות?

רבנו הזקן מחדד ומדגיש בספר התניא כי אדם חייב להכיר ולדעת מי הוא ואילו כוחות ניתנו לו. בהיותו "חלק אלוקה",

סיפור פלאי ששמעתי מבעל המעשה. הרב ג"יקובסון נושא דברים בפני תלמידי הישיבות באחד מאירועי 'צמאה' בבנייני האומה

המגיד הרה"ק ר' מרדכי מצ'רנוביל זי"ע, שבא פעם אחת לבקר את כ"ק אדמו"ר האמצעי, בנו של רבנו הזקן. כידוע, אדמו"ר האמצעי היה אומר חסידות בשופי, שעות רבות, הרבה יותר מאביו. החסיד האורח, שהיה בעל יכולת הבנה טובה, האזין לחסידות של אדמו"ר האמצעי ויצא מכליו בהתפעלות. כשחזר לצ'רנוביל, נכנס לרבו המגיד ושאלו: למה ניגרע? הייתי בליובאוויטש ושם אומרים חסידות באריכות, וכאן רבנו אומר הכול בקיצור נמרץ.

השיב לו המגיד כי גמרא מפורשת היא: "שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלוקיך תירא' - פירש... אמר, כשם שקיבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה" (פסחים כב, ב).

נשאלת השאלה: למה פירש? אלא - אמר המגיד: כאשר מגיעים ל"את ה' אלוקיך תירא" - שותקים. בענייני אלוקות אי-אפשר לומר מילה - לא פירוש ולא הסבר!

כעבור זמן, כשהחסיד ביקר שוב אצל אדמו"ר האמצעי, חזר באוזניו על דברי המגיד. נענה אדמו"ר האמצעי ואמר: הלא יש המשך לדברי הגמרא - "בא רבי עקיבא ודרש, את ה' אלוקיך תירא" - לרבות תלמידי-חכמים".

ופירש אדמו"ר האמצעי: רבי עקיבא גילה מהו תלמיד-חכם אמיתי - תלמיד של החכמה העליונה. כלומר, זה יהודי שכל מציאותו בטלה לפני האלוקות. וכשתלמיד-חכם כזה הוא העוסק בעניין "את ה' אלוקיך תירא" - אפשר ואפשר לדרב ולבאר, כי ההסבר אינו סתירה לשתיקה. הדיבורים עצמם מבטאים את האלוקות.

סיפור זה מחדד היטב אחד מהבדלי הגישות בשיטת חסידות חב"ד של רבנו הזקן - גם לעומת חבריו תלמידי המגיד:

את הכתוב "את ה' אלוקיך תירא" אפשר להבין בשני אופנים. אופן אחד הוא - לשתוק. וזו שתיקה באמת לאמיתה, שהרי ענין האלוקות אינו ניתן לדרישה וביאור, כדברי הזוהר (ח"ג רפט, ב) "לית מחשבה תפיסא כך כלל" - "אבל אתפס איהו ברעותא דליבא", ברצון והרגשת הלב. אפשר להתקשר באלוקות על-ידי אמונה וביטחון, בתפילה זכה בהשתפכות הנפש או בריקוד דבקות. ואכן, את אש העבודה הזו הציתו תלמידי הבעש"ט, כל אחד במסילתו, אצל אלפי אלפים יהודים.

בא רבנו הזקן וטען: טוב ויפה, אבל במה דברים אמורים - כשהצדיק מדליק את האש בלב תלמידיו והיא מתלקחת בהם,

תרועה, ה' באור פניך יהלכון":

"אשרי העם יודעי תרועה" - אשרי מי שיודעים מהי שכירה (תרועה מלשון רעוע), אבל לא בשל הרגשת הרע שבהם; אלא להפך: "באור פניך יהלכון" - התרועה באה מהכרתם ב'אור פניך'. כשאדם חש את האור האלוקי שבו, הדבר גורם לו לחוש ענווה, הכנעה וביטול. זו שכירה מסוג אחר בתכלית - בתוך הביטול והכפיה חבויה השתוקקות עצומה לה', וממילא ההרגשה הכללית של האדם אינה עצבות והסתגרות בתוכו פנימה, אלא שמחה, עליצות ורוממות, המקרינה גם על סביבתו. כך אנו מוצאים ביוסף הצדיק, בהיותו בבית הסוהר. כשפגש בבוקר את שר המשקים ושר האופים ראה כי "והנהם זועפים", ויוסף שאלם "מדוע פניכם רעים היום". ולכאורה, מה השאלה? וכי יוסף אינו יודע את מצבם והיכן הם נמצאים? הלוא הם היו שרי פרעה, ונפלו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. שרויים הם במצב איום ונורא, כשגור דין מוות מרחף מעל ראשיהם. מדוע שלא יהיו זועפים?

מבאר כ"ק אדמו"ר זי"ע (תורת מנחם חלק ע"ד עמ' 365 ואילך): יוסף מגלה כי טבעו הבסיסי של יהודי הוא להיות שרוי תמיד בשמחה. אם הוא רואה סביבו אדם, אפילו גוי, שאינו שמח, אין הוא יכול להבין זאת, שכן טבע החיים הוא להיות שמח. עצבות ודיכאון אינם חלק מטבעו של יהודי. אלה דברים היכולים להידבק ולהסתפח אליו, אבל אינם חלק ממהותו.

והטעם לכך הוא, כי פנימיותו של היהודי היא - היותו חלק אלוקה ממעל ממש, ניצוץ מהאין-סוף האלוקי. לכן בפנימיותו הוא תמיד טוב, ומכוח פנימיות זו הוא אמור להיות שרוי בשמחה תמידית. כשהוא מתמודד עם בעיות ומצוקות נפשיות, הרי שהתשובה נמצאת ב'חלק אלוקה ממעל' שבו.

זו אפוא התשובה שמציע ספר התניא "על כל השאלות". התשובה היא - "קרוב אליך הדבר מאוד", כי הוא עצמו - הוא בעל התשובות.

"אין עוד מלבדו" - ממוש

הדרא קושיא לדוכתא: האם הדבר אכן שווה לכל נפש? ה'חזור' הגה"ח ר' יואל כהן זצ"ל היה מספר על חסיד של

אם יהודי צעק עליך ויצאת ממנו אדם שבור, דע שאין לזה שום קשר ליהדות! הצועק עצמו הוא שבור, ה' ישמרנו.

זו הדגשת הצמח-צדק באומרו שרבנו הזקן רק ניתק את החוט שקישר בין הקופסה למכסה: לפעמים עלול אדם להתמכר ולהשתעבד חלילה לסדר חיים מסוים, שאינו הולם את פנימיותו האמיתית. כאשר סוף-סוף יעמוד על דעתו, יתלהט ליבו בקרבו ויתכן שירצה לשבור את עצמו ולפגוע בעצמו, באומרו: אני אפס, כולי שקר ואין בי מתום.

מלמדו רבנו הזקן: חלילה לך מלעשות זאת. כדי להשתחרר מכבלי יצרן, עליך רק לנתק את החוט הקושר אותך אל ה'שמעק טבק' [=קמח צדק טבק להרחק]. בעצם, כל חיי העולם הזה הם 'שמעק טבק', אך אין פירוש הדבר שעליך לשבור את הקופסה כולה. עליך רק לשמוט את אחיזתך בה. וכדי להשתחרר מכבלים אלה, עליך לראות את היותך "חלק אלוקה ממעל ממש". או-אז יישמטו הכבלים מאליהם.

אם נתבונן בעופות השמים, הרי האושר הגדול בעבורם הוא היכולת להמריא אל-על ולעוף ממקום למקום. עצוב מאוד לראות עוף פצוע בכנפיו, שאינו יכול לעוף.

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע סיפר פעם אחת את הסיפור הנ"ל על קופסת הטבק, ופירש מדוע השתמש רבנו הזקן במכסה הקופסה לקיום מצוות תפילין דווקא. ידוע שכוונת מצוות תפילין היא לשעבד לה' את הלב והמוח (כך מובא שולחן ערוך או"ח סימן כה, ולדברי הב"ח זו כוונה המעכבת).

אך תוכן הסיפור מלמדנו כי בדרך לשעבוד הלב והמוח אין לשבור שום דבר. יש רק לגלות את הקשר האמיתי של היהודי עם הקב"ה, בהיותו "חבוקה ודבוקה בכך, טוענת עולך, יחידה ליחודך" (כלשון ההושענות), וכפתגמו של רבנו הזקן ש"יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיפרד מאלוקות". וכשתתגלה התקשרות זו - נמצא כי הוא כבר משועבד ועומד.

שמחת הקלים ועצבות היראים

זה מביא אותנו לפער שבין שמחה והתרוממות בעבודת השי"ת לבין עבודה בקו של 'גבורה', אימה ופחד, שלכאורה נובעים מיראת שמים אך בד בבד מביאים למרידות ועצבות. כיצד מגשרים על הפער בין שתי גדות אלו?

בספר 'שיח שרפי קודש' (ערך שמחה, אות ד) מובא וואָרט מדהים "בשם הרה"ק ר' שמחה בונים זצ"ל מפרשיסחא שאמר, שהקלים [קלי הדעת] טוב להם בעולם הזה משום שהם בשמחה תמיד, ואף ששמחתם הוא בהוללות ושטותים, עם כל זה הנה מידת השמחה, ששורשה מחסד, ממשכת חסדים ושפע עליהם; אבל היראים, על-ידי שהם בדאגה ועצבות רוב הזמנים, אף שהם בדאגה בעבודת ה', עם כל זה ממשיכים על עצמם דינים ח"ו, והם מחוסרי פרנסה לא עלינו, והלימוד מזה להתחזק מאד להיות בשמחה תמיד".

לא ייאמן! הרבי ר' בונים היה מנהיג של עדות חסיידים, עובדי ה', יראים ושלמים, והיו מהם שהתקשו בפרנסתם. והוא אומר להם שהסיבה להצלחת קלי הדעת בפרנסה היא היותם בשמחה - אפילו שמקורה דברי שטות והבל - שבעקבותיה הם מושכים אליהם חסידים עליונים, ואילו יראי שמיים, שמידת השמחה נעדרת מהם, נפגעים בפרנסתם!

למדנו מכאן כלל גדול: העצבות המופיעה בלבבות עובדי ה', ייתכן שאינה קשורה לעבודת ה' כלל. להפך, על יהודי העובד את ה' לגלות את האור האלוקי שבקרבו, וממילא יהיה שרוי בשמחה כל ימיו וימשוך על עצמו חסידים מרובים. יש וואָרט של השרף מקוצק על הפסוק "אשרי העם יודעי

הרי הוא בעל רוממות נפשית בלתי-מוגבלת. ומכאן אפשר להמשיך לטוות את מה שמתבקש מהכרה זו: כהמשך טבעי לכך, אין בו מקום כלל לעצבות, לדיכאון, למחשבות שליליות ולשאר מרעין בישין. הלוא הוא "בני בכורי ישראל".

אכן, אל יהי דבר זה קל בעיניכם. אחת הבעיות הגדולות כיום אצל בני-אדם מכל החוגים היא - הקושי להאמין בעצמם, ביכולותיהם ובכוחותיהם. רבנו, באמרו לאדם כי הוא שליח ה', המניף את דגלו בעולם הזה, מביאו לראות את עצמו באור אחר לגמרי.

פעם אחת ישב רבנו הצמח-צדק בחברת חסידים, ואחד המסובים סיפר סיפור על סבו - רבנו הזקן. יהודי אחד הביא פעם מתנה לרבנו - קופסת טבק עשויה כסף. הביט רבנו על הקופסה ואמר: "איבר אחד יש בגוף האדם שאינו בעל תאוה [האף], האם גם אותו צריך להלעיט בתאוה?!" הוא שבר את מכסה הקופסה והשתמש בו ליישור התפילין של ראש.

כששמע הצמח-צדק את הסיפור כפי שסופר, נענה ואמר: "לא כן, אצל סבא לא היה מקום לשכירה. הוא מעולם לא שבר - לא את עצמו, לא את האחרים, ואפילו לא את הדומם. אלא מאי, היה חוט שחיבר את הקופסה למכסה. הוא הוציא את החוט, וממילא היה יכול להשתמש במכסה ליישור התפילין של ראש". אפשר לשאול: מה זה משנה אם רבנו שבר את קופסת הטבק או רק ניתק את החוט? מדוע חשוב היה לצמח-צדק לתקן את הסיפור?

אכן, יש לדעת כי בכל סיפור ואמרה מרכזיניו טמון עומק רב. בהבהרת הסיפור, ובאומרו כי אצל הסבא, רבנו הזקן, לא היה מקום לשכירה - העמיד הצמח-צדק יסוד בהבנת תורת הבעש"ט.

כל המצוי במקצוע תורת הנפש יודע כי הסיבה לכך שיש אנשים ה'שוברים' ופוגעים באחרים, ואפילו בילדיהם שלהם, היא כי הם שבורים ופוגעים בעצמם - מזמן ההווה או מעברם ואף מילדותם - עד שהדבר נהפך חלק מחייהם ומשפת התנהגותם.

לעומת זה, רבנו הצמח-צדק קובע בדבריו כיצד יש להתייחס בעבודת ה' לענין ה'שכירה' בעת התמודדות עם תאוות ומידות רעות.

מהו באמת אכן הבוחן? הלא דבר הוא שבספרי המחשבה והמסור מדובר רבות על שכירת היצר, התאוות והמידות הרעות, ובסגנון זה מובא לעתים גם בספרי חסידות ובכתבי רבנו הזקן - תניא, תורה אור ובספרי דרוש אחרים. מה נכון כאן ומה לא?

ברור שמדובר על כך רבות אבל חלילה לנו מלבוא להבנה מוטעית בגישת החסידות לעניין זה. הצמח-צדק מבהיר את ענין ה'שכירה' באספקלריית תורת החסידות ועל פיה משמעות השכירה שונה בתכלית.

בתורה אור (פ, א) אומר רבנו הזקן בפירוש הכתוב "לב נשבר", שכשיש כוחל המסתיר על אור נפלא הנמצא בצידו השני, יש לפתוח חור בכותל, כדי שהאור יוכל לחדור פנימה. ויושם לב: רבנו לא אמר כי יש לשבור את הכותל, אלא לפתוח בו פתח.

הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע אמר: נאמר בכתוב "כתית למאור". יש לכתוש את הזיתים כדי להפיק מהם שמן שיאיר. ואמרו חז"ל "כתית למאור ולא כתית למנחות" - בעבור הבאת מנחות אין צורך לעמוד בסטנדרטים הנדרשים לשמן "למאור". והנלמד מכך: אם אדם רוצה לכתוש את עצמו או אחרים, יש להעמיד מטרה ותנאי אחד: "למאור" - שהכוונה היא שעל-ידי זה יתחיל להאיר; "ולא למנחות" - "צו אָוועק לייגען" - אם הכתישה נעשית כדי 'להניח', היינו להשפיל, את עצמו או את הזולת; זה אינו ה"כתית" הרצוי.

העצבות המופיעה בלבבות עובדי ה', יתכן שאינה קשורה לעבודת ה' כלל. להפך, על יהודי העובד את ה' לגלות את האור האלוקי שבקרבו, וממילא יהיה שרוי בשמחה כל ימיו

אוכלת את הרע שבהם ומאירה את דרכם עד שיתראו בפעם הבאה; אבל מה יהיה כשיבוא דור שבו "אותותינו לא ראינו, אין עוד נביא ולא איתנו יודע עד מה"? על כך עליו להתבונן בתוך תוכו ולגלות בו שוב את אותה אש, את אותו ניצוץ.

ומה יעשה יהודי אם האש שהבעיר בו רבו כבתה בשוכו לביתו, והנה הוא שוב מתגלה בקטנותו ושפל מצבו?

האור האלוקי הנקלט באדם מראיית פני הצדיק ושמיעת תורתו מכונה בתורת הסוד 'אור מקיף'. אור זה גדול ועצום כוחו, אבל אין הוא חודר לתוך תוכה של הנפש הבהמית ואינו מטפל בהתמודדויות היום־יומיות של האדם, בדרך המשנה אותו מבפנים. אם לא נמצא דרך להביא את האור האלוקי באופן שיחלחל לתוך מודעותו הפנימית של היהודי ולתוך אישיותו – סובר רבנו – הכול עלול ללכת לאיבוד. עלינו לדאוג שהדברים לא יישארו מרוממים, שמיימים ו'מקיפים', אלא שיהודי יאכל וישתה וינשום "אין עוד מלבדו" באמת ובתמים, בלכתו בדרך ובשוכבו ובקומו!

זו כוונת דבריו של אדמו"ר האמצעי: רבי עקיבא מגלה לנו שביטול אמיתי פירושו – לא לבטל שום פרט בחיי האדם. שהרי אם אמת הדבר ש"אין עוד מלבדו", הרי שגם המוח הלב והפה הם כלים לאלוקות. אין צורך לחתוך ולנתק באזמל שום פרט מהחיים, אלא כל כוח וכשרון בחיי האדם יכולים להאיר באור האלוקי. זהו ה' אלוקיך תירא – לרבות תלמיד־חכמים: "אפילו תלמיד־חכם, העמל בשכלו על הבנת דברי התורה, הרי בתוך מציאותו והגבלת שכלו יכול הוא להחדיר ולחיות אלוקות. ובכללות, גם כשיהודי עוסק בענייני יום־יום, בחול ובקודש, יכול הוא להיות השתקפות נאמנה של אור אין־סוף.

היה חסיד גדול במונטריאול ושמו רבי זאב־וולף גרינגלס ע"ה. הוא אמר ששמע מחסידים בפולין אמרה בשם הרב

המגיד ממזריטש על הפסוק: "לך יום אף לך לילה, אתה הכינות מאור ושמש" (תהילים עד, טז). ופירש המגיד, כי יש שתי שיטות בהנהגת חיי האדם: שיטה של 'לך', ושיטה של 'אף לך'. יהודי האומר לקב"ה "לך" – אני שלך לחלוטין, שהרי "אין עוד מלבדו", יהודי זה עומד במצב של 'יום' ואור; לעומת זה, יהודי האומר לקב"ה "אף לך" – גם לי וגם לך – הרי זה 'לילה', ואות הוא כי במחשכים שרויה נפשו.

אמרה זו, על פי ביאורו של אדמו"ר האמצעי, תתפרש כך: ה'יום' האמיתי אינו מבטל את האדם ואת העולם. להפך, הוא מגלה את אחדותו האמיתית של הבורא המקיפה כל חלק ופרט שבבריאה, וגם כל מחשבה דיבור ומעשה. על האדם לעמול לטפח גישה זו: לחיות במודעות אלוקית בפנימיות נפשו, וממנה – בכל פרטי חייו.

זה הרמז הידוע בכתוב "ואנשי קודש תהיון לי" – על הקדושה לחדור בתוך האנושיות עצמה. וכפתגם ה'אמרי חיים' מוויניץ זי"ע על מאמר חז"ל בהלכות שבת "אין קידוש אלא במקום סעודה" – קדושה אמיתית היא זו היורדת וחודרת אל הסעודה, אל תוך הגשמיות.

חיבור הפנים

אי אפשר שלא להצביע על ההתנגשות העצומה שמקדמת את פני מי שלומד חסידות לעומק. מצד אחד – הדברים עולים מעלה מעלה עד המדרגות הנעלות ביותר בסדר ההשתלשלות ובדרגות ההשפעה של השי"ת. מאידך גיסא – חסידות דורשת ומעלה על נס את "דירה בתחתונים" את המשכת השכינה הקדושה לעולם הזה השפל. זו לא סתירה?

בהתבוננות שטחית אכן יש כאן פרדוקס. ידוע תיאורו של הצמח־צדק (דרך מצותיך קלה, א), שמעת לעת היה נשמע קולו של רבנו הזקן בעת דבקותו כשהוא אומר: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ – אינני רוצה לא את העולם הבא, לא את גן עדן העליון ולא את גן עדן התחתון; רוצה אני אותך בעצמך". מדרגות אלה, שמנה רבנו, קשורות עם שלמות האדם והשכר המגיע לו, ורבנו כמו דוחה את כל אלה מעל פניו ומביע את רצונו לחתור אל השורש, אל עצמות ופנימיות האלוקות. כך הוא מפרש את המושג 'פיוור הנפש' (בלקוטי תורה לו, א). אין הכוונה, כמו שרגילים לחשוב, שזה אדם שאינו מיושב בדעתו ושמחשבתו מוסחת ופזורה במקומות ועניינים שונים. 'פיוור הנפש' הפנימי הוא כאשר חלק מהנפש נמצא בגן עדן העליון, חלק בעולם הבא וכו', ואין זו תכלית העבודה. מלמדנו רבנו, שעל היהודי לכוון את פנימיותו לעצמות אין־סוף לבדו.

דוד המלך אומר: "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאוד" (תהילים קיט, צז). הפירוש של "לכל תכלה ראיתי קץ" בפשטות הוא – לכל תאוה יש קץ וסוף, ולעומתה "רחבה מצוותך מאוד". אבל בתורה אור (ג, ד) מוסיף רבנו כמה תיבות – "שאין כוונתו על תאוות גשמיים". כלומר, כוונת דוד היתה שאפילו התענוג בכלות הנפש לאלוקות הוא מוגבל – "ראיתי קץ", ואילו קיום מצוה, שנצטוונו עליה מפי עצמות האלוקות, הרי היא "רחבה מאוד" – זה האין־סוף האמיתי.

הבה נחשוב: לֹא היינו נשאלים על יהודי הקובע ואומר

שאינו חפץ בגן עדן ובעולם הבא אלא רצונו אך ורק בעצמות אין־סוף לבדו – מהי מידת השייכות שלו לענייני העולם הזה, היינו לבטח משיבים שאין להם מקום בעולמו הפנימי, בהיותו שרוי כל העת ברוממות אין־קץ.

אבל ידוע הסיפור שפעם אחת ישב אדמו"ר האמצעי ועסק בתורה, ובחדרו היה תינוק שישן בעריסתו. תוך כדי לימודו התינוק התעורר, נפל מעריסתו והחל לבכות, ואילו אדמו"ר האמצעי שהיה שקוע כל־כך בלימודו, בהיותו עמקן נפלא, לא שמע את בכיו. רבנו הזקן, שגר באותו בית, בקומה העליונה, ישב גם הוא ולמד, אך הוא שמע את קול התינוק, ירד למטה והרגיעו עד שנרדם. כעבור זמן העיר רבנו לבנו, שגם בשעה ששקועים בלימוד התורה בכל רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים, יש להיות קשובים לקולו של תינוק בוכה.

למדנו מכך, שאם בעת הלימוד והעיסוק ברוחניות אין אנו שומעים קול בכי של תינוק, הקב"ה אינו חפץ בתורה ועבודה זו. רבנו הזקן מורה דרך של מיווג הדבקות באלוקות עם חיי האדם בעולם הזה, עד לפרטים התחתונים שבהם!

זכורני כי פעם אחת, בהתוועדות אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע, סיפר את הסיפור, ואמר שקיבלו מחותנו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, כפי ששמעו מאביו, כ"ק אדמו"ר הרש"ב, כפי ששמעו מאביו, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, כפי ששמעו מאביו, אדמו"ר הצמח־צדק, כפי שסיפר לו זאת חמיו, אדמו"ר האמצעי. והטעים רבנו שאדמו"ר הריי"צ דייק בפרטי הסיפור שאדמו"ר הזקן היה גר בקומה העליונה, וכנאמר בווהר שיש שתי קומות – קומה תחתונה, 'יחודא תתאה', והיא מדרגה תחתונה באחדות ה'; וקומה עליונה, 'יחודא עילאה', והיא המדרגה העליונה באחדות ה'. רבנו הזקן, שהיה דווקא במדרגה הגבוהה של 'יחודא עילאה', מלמדנו שכאשר תינוק בוכה יש לשמוע את קולו ולסייע לו.

בתיקוני זוהר (תיקון נז) יש לשון החזור ונשנה בדרושי חב"ד – "אור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית". המשמעות המעשית היא: אם הדבקות בה' גורמת שאין שומעים את קול התינוק, אין זו דבקות באין־סוף אלא 'פיוור הנפש', כאמור. האדם עסוק בעצמו ובמדריוגותיו הרוחניות – גן עדן, עולם הבא, וכל הקשור עם "לכל תכלה ראיתי קץ". לעומת זה, בדבקות אמיתית באור אין־סוף אין פירוד בין הדבקים, בין שמיים לארץ.

זו הפעולה האלוקית הגדולה שחולל רבנו הזקן: עלינו להכיר כי "אחדות ה'" כוללת הכול – כל אדם, כל יצור, וכמובן כל יהודי, בכל מצב, בכל נקודה בחיים ובכל מקום בעולם, עד ש"יכירו וידעו כל יושבי תבל" "וידע כל פעול כי אתה פעלתו". לכן במאמריו אנו מוצאים את רבנו מקשר ומחבר בין רבדים שונים – בין הנפש האלוקית לנפש הבהמית, בין כוחות פנימיים לכוחות 'מקיפים', בין שמי השמיים העליונים לארץ התחתונה, שאין תחתון למטה הימנה. כי גם הגוף מצד עצמו וגם הנפש הבהמית בפנימיותה כוספים לצעוק עם היהודי "יתגדל ויתקדש שמיה רבא".

לרפא את השבר

אז יש לנו תרופת פלא: לעיין מדי פעם בספר התניא, רצוי עם ביאור טוב, ולהינצל מכל פגעי הדור?

הלוואי ואכן היה הדבר כל כך פשוט. צריך ללמוד ולהבין חסידות, לחוות אותה ולנשום מדרכיה. לכן הקדישו רבותינו לדורותיהם שעות רבות כל־כך והשקעה נפשית עצומה באמירת מאמרי חסידות ובהסברה מרחיבת דעת. כי כדי שתורת החסידות תפעל על האדם לשנותו ולהעמידו על גובהו האמיתי, יש ללומדה הדק היטב, שוב ושוב, ללעוס ולעכל את הנלמד עד שיהפוך לדם ובשר כבשרנו.

אדמו"ר הצמח־צדק התבטא פעם על חמיו, אדמו"ר האמצעי, שאילו היו חותכים באצבעו, לא היה נוטף ממנה דם אלא חסידות. כד הוינא טליא שמעתי אמרה זו וחשבתיה למליצה, שבאמצעותה רצו לבטא את דבקותו של אדמו"ר

האמצעי בחסידות. אבל בבחורות, בשנת תשנ"ב, בהתוועדות לרגל שבת פרשת ויצא, ט' כסלו, יום הולדתו של אדמו"ר האמצעי וכן יום ההילולא שלו – חזר רבנו זי"ע על אמרה זו של הצמח־צדק ופירש שהכוונה לא הייתה למליצה בעלמא. עומק הדברים הוא שאדמו"ר האמצעי גילה והשיג את מטרותו של אביו רבנו הזקן בלימוד והפצת החסידות – להפוך את חיי הגשם לאלוקות – עד שמהותו של דמו הגשמי הייתה חסידות. כי אין החסידות עניין נעלה ומרומם הנפרד מחיי היום־יום, אלא היא-היא החיים עצמם.

דורנו הוא דור עשיר. אבותינו וזקנינו לא חלמו על ההרחבה הרוחנית הגדולה כמו שיש בזמננו, הן בכמות הן באיכות – ריבוי מוסדות תורה ובתי חינוך, מגוון קהילות הקודש, הספרות התורנית לענפיה, ושיעורי תורה וחסידות והתוועדויות מעוררות המונגשים לכל לב חפץ. היה מקום להניח שלנוכח הרחבת הדעת כזאת, שמחה עצומה הייתה צריכה להיות נחלת הכלל!

וראה זה פלא – ואני מעז לומר זאת בהכירי יהודים מכל החוגים, הן מבני התורה, בעולם הישיבות, הן יהודים מודרניים, הן רבים מחוגי החסידים מכל המגזרים – היום דווקא אנו עדים לריבוי עצום של יהודים זכים וקדושים המדוכאים ומתוסכלים בעומק נפשם, מי בסתר ומי בגלוי. מהם שאפילו אי-אפשר לדבר איתם על מצבם הפנימי, מכיוון שהם מחפים על שברם ומסתירים אותו מעין זרה. הם שבורים. שלא לדבר על מי שמעברו דברים קשים בחייהם, אם מהסביבה הקרובה להם, או במוסדות שבהם גדלו, בדברים שאי-אפשר לפורטם – דברים המחריבים את הנשמה!

למרבה הצער, יש אברכים חסידיים רבים המרגישים מרומים בעיני עצמם. אמנם הם קשורים לאור החסידות, אבל האור הזה טרם נכנס בפנימיותם, והוא נשאר עומד ו'מקיף' עליהם מבחוץ, ולכן הם חשים שראשם וליבם במקום אחר לגמרי.

איך מרפאים שבר כזה? מה החמצן ששייב את רוח החיים לאברכים ובחורים יקרים אלה?

ראשית, כשם שבחולי הגוף הולכים לרופא, כך אם נדרשת עזרה נפשית, יש לגשת למומחי נפש, יראי ה'. אך נוסף על כך, ראוי לזכור כי רבנו הזקן, בעיני הבדולח שלו, ראה את הדור שיעמוד כעבור כמאתיים שנה, והבין שכדי שהחסידות תהיה חלק מדמנו ושיהיה לנו 'יום', מוכרחים לגלות את תורת הבעש"ט באופן שהאדם חי בלימודו, ולימודו חי בתוכו, והוא חלק ממנו. כך ייעקרו מהאדם מחשבות של רמייה עצמית, שהרי הוא חש ומכיר שהאמת האלוקית היא-היא הוא עצמו, "הדם הוא הנפש".

ביכולתנו להפוך את תורת הבעש"ט, תורת רבנו הזקן ורבותינו אחריו – לחלק מחיינו, בשרנו ודמנו. נבקש ונמצא לנו לימוד קבוע בחסידות, על-ידי חברותא או מגיד שיעור כלבבנו, המכיר את מקומנו, וכדברי רבנו הזקן בהקדמת התניא ש"אין כל השכלים והדעות שוות, ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חברו". והלוא אפילו שני פתיתי שלג אינם דומים זה לזה, על אחת כמה וכמה שתי נפשות, ולכן לכל אחד יש הדברים המדברים אליו ומשפיעים עליו.

חשוב להדגיש שוב: יש חשיבות מיוחדת בבחירה ללמוד חסידות עם מי שיוכל לדבר לנשמתך, ויש לו יכולת להוריד את עניני החסידות לחייו. אמנם תורה אחת לכלונו, אבל בנוגע ל"דחילו ורחימו דבמוחא ולבא" – כותב רבנו שם – הרי "כל חד וחד לפום שיעורא דיליה, לפום מאי דמשער בליביה, כמו שכתוב בווהר על פסוק נודע בשערים בעלה".

כלומר, השי"ת הוא כביכול ה'בעל' של כנסת ישראל, ו'נודע' פירושו דבקות. מלמדנו הווהר שהדבקות בה' היא 'בשערים' – כל חד לפום שיעורא דיליה. לכל אחד יש השער המיוחד לו, אבל על כל אחד מוטלת החובה למצוא את הדרך שבה יוכל ללמוד חסידות אדעתא דנפשיה – יום יום, חצי שעה, שעה או אפילו דקות אחדות, ואפילו פעם בשבוע – כמידת החמצן הנדרשת לנשמתו, וחפץ ה' בידניו יצליח. ■

אותיות מ'תורת שלום'

מאוצר התוועדויות כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע

קטעים מיוחדים מתוך הספר 'תורת שלום', המכיל אוצר בלום של שיחות ודיבורי קודש מאת כ"ק אדמו"ר הרשב"י זי"ע, במועדים ויומי דפגרא, כפי שתורגמו ועובדו ללשון הקודש בידי הגה"ח הרב טוביה בלוי, בהוצאת קה"ת

המשמעות העמוקה של ניגון ארבע בבות

(מתוך שיחת י"ט כסלו תרס"ג)

ארבע בבות כנגד עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשייה // ממה נבעה נטייתם של צדיקים מסוימים למעט בדיבור // כיצד לומדים חסידות באמת

[הורה לבחורים שיחיו לשיר את ניגון כ"ק אדמו"ר הזקן
וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ואמר:]

יש לגנון אותו במדויק, כמו שהוא, כי הניגון מכוון כנגד ארבעת העולמות – אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. זאת האמת, ומי שחפץ להאמין בכך מה טוב, ומי שאינו רוצה להאמין בו, הסבא (כ"ק) אאזמור' אצוקללה"ה בעל צמח-צדק נבג"מ זי"ע, כאשר ניגנו ניגון זה, היה אמר עם כל כבא": "ממלא כל עלמין" או "סובב כל עלמין". זה ענין שונה לגמרי!

[לאחר שניגנו את ה"בבא" הראשונה, הורה לנגנה שוב, ואמר:]
הניגון מתחיל ב"עשיה" ועולה למעלה, וה"בבא"
האחרונה מתקשרת עם ה"בבא" הראשונה, ממש באופן של
"נעוץ תחלתו בסופו".

מי שיש לו חוש בגנינה מרגיש שה"בבא" השלישית שונה משתי ה"בבות" הראשונות, והיא שייכת יותר ל"בבא" הרביעית. כידוע, עולם הבריאה שייך יותר לעולם האצילות, ואין לו שייכות מיוחדת לעולמות יצירה ועשיה, שביניהם עצמם יש שייכות מיוחדת.

המרחק ממחשבה לדיבור

המבואר כאן הוא הרי דבר שאנו רואים באופן מוחשי, שהמחשבה קרובה יותר אל הנפש מאשר לדיבור (וזאת למרות העובדה שהדיבור הוא גילוי המחשבה)¹. אנו רואים באופן מוחשי שאנשים שהם יותר בעלי מחשבה – רחוקים בטבעם מעולם הדיבור, כפי שידוע על הצדיקים הגדולים האמיתיים, שהתרחקו מן העולם ובמשך עשרים שנה או יותר נמנעו מדיבור, מפני שהתעלו במעלות ובמדרגות המחשבה. בתחלה, כאשר היתה להם שייכות אל העולם, עסקו גם בדיבור, ואילו מאוחר יותר, כאשר התעלו במעלות המחשבה, התרחקו מן העולם לגמרי, דוגמת הצדיק רבי מאיר מפרמישלאן, שהיה צדיק גדול באמת.

[...] אם כי דרך חב"ד היא שיש להשפיע למטה בכל מקום שהצדיק נמצא.

ביאור הדבר: נאמר "אלף אלפים ישמשוניה (=ישמשוהו) וריבוא רבבן קדמוהי יקומו" (=עמדו לפניו). אלה שאין להם שייכות

ו. כלומר: המחשבה הדיבור והמעשה הם כנגד שלושת העולמות בריאה יצירה ועשיה. ובהמשך נלמך שהבא השלישית שייכת יותר לרביעית, מבאר רבנו שעולם המחשבה קרוב אל הנפש - המכוונת כנגד עולם האצילות - יותר מאשר אל העולם שמתחתיו, עולם היצירה שכנגד עולם הדיבור.

בריאה יצירה ועשיה שהם עולמות רוחניים – ועולם העשייה שונה ונועלה לגמרי מן העולם הזה הגשמי – אך כאן מתבאר, לגבי עולם האצילות, הענין של "נעוץ תחלתו בסופו", שלכן הדבר קשור דווקא אל עולם הזה, עולם העשייה הגשמי. הרי הוסבר לעיל כי דרך חב"ד האמתית היא שאלוהי העולמות הנעלות ביותר חייבת להיות דווקא השפעה למטה, וכל מקום ודרגה שהם ברום המעלה – העיקר בהם הוא ההשפעה למטה, שזו, כאמור, הדרך העיקרית של חב"ד.

בין לפני פטרבורג לאחר פטרבורג

ידוע ומקובל אצל חסידים, וכן האמת, שכ"ק אדמו"ר הזקן קיבל במזריטש (אצל הרב המגיד) את הפנימיות דווקא. היה שם במזריטש כל טוב אמיתי (ברוחניות) שהתחלק, כידוע, לאורות "מקיפים" ואורות "פנימיים", וכ"ק אדמו"ר הזקן קיבל רק הפנימיות. הביטוי העיקרי של העיסוק הללוי בפנימיות החל ב"פטרבורג" (אחרי המאסר הידוע של אדמו"ר הזקן).

ידוע בין החסידים (וכן האמת), שמאמרי החסידות של אדמו"ר זקן לפני "פטרבורג" "שרפו את העולם". כלומר: כיוון שהיו בבחינת "אור מקיף", וטבעו של "מקיף" שהוא "שורף", הרי לא היה מי ששמע מאמר חסידות מפי אדמו"ר הזקן ונשאר במצבו הקודם. לאחר "פטרבורג" החלו המאמרים להיאמר דווקא באופן של "פנימיות" (-שייקלטו בנפש באופן פנימי) - ומדובר בעיקר מבואר בפעם השניה מפטרבורג (בשנת תקס"א). קשה לומר זאת, אך זו האמת: חז"ל אומרים: "מה היתה הזה - שכחותיך אותו הוא מוציא שמנו", כך גם בענייננו, שעלידי הקטרגים של פטרבורג התגלתה הפנימיות, והרי הכוונה העליונה היא בעיקר גילוי הפנימיות.

לפני כן היו חסידים נעלים ביותר, שהיו כלים לקבל גילוי אור מבחינת "מק"ף", ומאמרי החסידות ששמעו "הקי"פ" אותם. באופן כללי היו המאמרים כמו אגרות דודאר המגיעות מלמעלה, ובאופן טבעי עוררו התלהבות עזה מאוד. אנו רואים מאמרים דומים לאלה ב"לקוטי תורה", כגון ד"ה "וזה מעשה המנורה", "שחורה אני", "המסות הגדולות" בפרשת תבוא, אם כי שם, ב"לקוטי תורה", קיים כבר קושי למצוא את האמור, משום שהסבא (כ"ק אדמו"ר צמח-צדק) ערך אותם.

אתם יודעים מי הוא הסבא, הוא כתב את 'לקוטי תורה' בהתאם להנהגת העולם, "מקיפים" הדרושים להתגלות בעולם.

ברם, הכוונה (העליונה) העיקרית היא דווקא בחינת "פנימיות", כיוון שבביאת המשיח תבוא הפנימיות לידי גילוי - התגלית או דוגמת ומעין ימות המשיח ולעתיד לבוא.

התמסרות מלאה כתנאי ללימוד חסידות

כאמור, העיקר הוא – גילוי אור פנימי דווקא, שעיקרו התגלה אחרי "פטרבורג", אלא שכדי להגיע לבחינת מעלת הפנימיות דרושה דווקא יגיעה רבה, גדולה ועצומה מאוד מאוד, שעיקרה הוא ההתבטלות העצמית, ההתמסרות המלאה למך וכל, בלי לתת מקום לאינטרסים העצמיים, לא לשיון כראוי ולא לאכיל כראוי וכו'.

הדבר דומה לבעל עסק שבנפשו יביא לחמו, והוא מקדיש לעסק יגיעה רבה, יגיעת נפש ויגיעת בשר בטרדת הלב, בלי מנוחה יומם ולילה, ואינו אוכל ואינו שותה, והכל כדי להרוויח לחם חוקו. גם ברוחניות צריכה להיות הפקדה עצמית תוך ויתור על הענינים החומריים, וסיגוף עצמי, כך שדווקא כאשר מתחשק לו לאכול ולישון – יעסוק בעבודת ה' במוח ובלב ביגיעה רבה ועצומה מבלי להתחשב כלל בגופו.

מאידיך, יש כאלה שעיסוקם בעבודת ה' במוח ולב הוא, למשל, כמו מלוי בריבית. זה שפרנסתו בדרך זו אינו טרוד כלל וכלל. הוא אוכל ושותה בזמן המתאים. ועושה כל מה שלבו חפץ, וחי במנוחה ובהשקט. רק כאשר נשאר לו זמן פנוי הוא מקדישו לעסקים, ואף זה

2. באותם זמנים היה עיסוק זה נפוץ בין יהודים, כיון שהיו אז בין הגויים, שלהם מלווים בריבית – הערת המתרגם.

יותר מצד העונג, מבלי שיהיה הדבר נוגע לו בעצם הנפש.

כך גם ברוחניות: יש כאלה שאינם עוסקים בלימוד החסידות בעמל וגייעה. הללו אוכלים ושותים וישנים בזמן המתאים, קמים בבוקר, שותים כוס תה, ואז לומדים חסידות במנוחה ובהשקט, וכך גם בזמן פנוי אחר. מובן כי אדם כזה רחוק בתכלית הריחוק מעבודה שכלל. כדי להגיע לדרגת עבודת ה' כראוי – יש להניח את הענין (בחסידות) בטוב טעם, והבנת והשגת שכל אלוקי באה רק אחרי גייעה ועמל. מי שאין לו גייעה ועמל בעצם השגת והבנת השכל האלוקי – רחוק בתכלית הריחוק מן העבודה במדות וברגש (שהם ה"בכין" – התוצאה מן ההתבוננות). אדם זה, לא רק שאינו עמל ויגע בעבודת ה', אלא שאם ממנה את עצמו בשם "משכיל" (בחסידות), ובמיוחד כאשר הוא מחדש משהו בחסידות, שאז לא יתן כלל לסתור את הגאווה והגסות שלו.

הלומד חסידות באופן שתואר לעיל, גם אלף שנה, רחוק מאוד מלהיות חסיד. אמנם אינו "מתנגד", אבל גם חסיד – אינו כלל, ואינו נמנה על פמליית הרכי. לשם כך הכרחית הנחת עצמותו בצד, כלומר – הפקרת המציאות הגשמית שלו מכל וכל. אמנם יש צורך בגשמיות אבל רק המצורחי. יתר על כן: דרוש גם ויתור על ישותו הרוחנית (כלומר – מציאותו הרוחנית), שהיא, שיש לו שיעורים קבועים לכל היום ללימוד הגולה שבתורה, ולאחר מכן יש לו שיעור קבוע מוגבל בחסידות. לא זו הדרך.

אלא שאת כל מציאותו, אפילו הרוחנית, בהיותו למדן – יניח הצדה כשהוא לומד חסידות, שאז עליו להיות כתינוק בן יומו, ולא לחשוב שהוא "משכיל" בחסידות ושהוא יחדש בחסידות, ויעשיר את תורת החסידות בבריאותו. העיקר הוא שידע שפלות להניח את כל אנוכיותו, לא רק הגשמית אלא גם הרוחנית, ולא רמות אהבה עצמו.

כשם שאינו איש של שוק שקשה לו לקלוט כראוי ענין של תורה באמת לאמיתו - והרי אין הוא כזה, שהרי עיסוקו בתורה - עליו לראות את עצמו בלימוד החסידות כתינוק בן יומו, ואז יובנו אצלו כל הקושיים שיש לו בחסידות, ויבין את הענין שהוא לומד בחסידות ולעומקו. הרי כדי להבין ענין בנגלה עליו להימנע מלהיות איש שוק שאינו שייך לתוכן התורני, כך הכרחי, **כדי שתהיה לו שייכות אל תורת החסידות** להשתחרר מן התחושה שהוא למדן, הבקי בארבעה טורים ושולחן-ערוך, וההרגשה שמי ידמה לו כאשר הוא אף יודע את מקור הדין בגמרא. רק אז תהיה לו שייכות לתורת החסידות.

הרי לא שמעתי, ואיש לא שמע, מי שיתלונן שאינו מסוגל להבין ענין בנגלה כאשר הוא מתיישב ללמוד ויוצא מאנוכיותו הגשמית ומטורדותיו כאיש שוק. כך גם מי שאינו מבין חסידות - הרי זה משום שאינו יוצא מאנוכיותו הרוחנית, ואינו מתמסר לענין האלוקי.

$$[\dots]$$

נתנו לנו ת"ל תורת אמת של חסידות - מותר לומר כך - וכדי להגיע אליה יש צורך בהשתחררות מן המציאות העצמית, הרוחנית והגשמית.

**אלפי יעדים,
נתיב אחד!**

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכלל בתי הכנסת בארץ!

**אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.**

נתיב מדיה

רצתם שהעלון שלכם יגיע יגיע?
טלפון אחד והוא בנתיב הכנסה.

074-703-5009

היה זה שבבית ה' יהבד

לפנינו מאמר מיוחד מאת הרה"צ הגאון רבי יורם אברג'ל זצ"ל – שנמסר לנו על ידי תלמידיו בני ביתו • המאמר מוקדש כולו לספר התניא ולחובת העיון והלימוד בו מדי יום ביומו • בעל התניא היה היורש של ה'יחידה' שקיבל המגיד ממזריטש מהבעל-שם-טוב, כי הבעש"ט העביר את תורתו לרב המגיד, והרב המגיד בחר מכל תלמידיו את האדמו"ר הזקן • חיוני כל-כך ללמוד בספר הנפלא הזה, ספר התניא, מדי יום ביומו • על-ידי לימוד ספר התניא יוכל האדם להגיע לנקודת הביטול, שיידע את מקומו – 'קטונתי'

הרה"צ הגאון רבי יורם אברג'ל זצ"ל

אמר שהילד הזה ימשיך את המלוכה. אך לא ארכה שמחתו, וכשהילד הגיע לגיל שמונה-תשע – חלה, ומצבו החמיר והלך. המלך הזעיק את טובי הרופאים, שילם להם ממייטב כספו, רק שיצילו את הילד, אך כל מאמציהם לרפאותו לא הועילו.

והנה בא לעיר רופא אחד, וראה את המלך במצבו הקשה. ברח הרופא את הילד ואמר למלך: יש תרופה למחלתו, אבל היא יקרה מאוד, ואינני יודע אם תוכל להשיגה. אמר לו המלך, אתה יודע עם מי אתה מדבר? כל הכסף והזהב שבאוצר המלוכה הוא כאין וכאפס בעבורי לצורך הצלת בני. אני מוכן לשלם כל תשלום, רק תגיד לי מה יכול להציל את הילד.

אמר הרופא: יש בעולם יהלום נדיר ויקר מאוד, שאם ישיגו אותו ויטחנו אותו לאבקה ויכינו ממנו שיקוי וייתנו אותו לבן

אין לנו מושג מהי הגדולה שנתן השם יתברך לעם ישראל בדורות האחרונים!

היו ששאלו את כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, לשם מה צריכים ללמוד חסידות? ב"ה יש לנו כל-כך הרבה תורה – משנה, גמרא, פוסקים, קבלה וכו', לשם מה צריך ללמוד חסידות?

השיב הרבי על-פי המשל שאמר רבי שניאור-זלמן מלאדי עוד בהיותו תלמיד בבית מדרשו של רבו, המגיד ממזריטש, כלפי אלה שהייתה להם ביקורת על דרכו של המגיד להפיץ את מעיינות החסידות חוצה.

משל למלך גדול שלא היו לו ילדים, ולעת זקנתו נתן לו השם יתברך מתנה – נולד לו בן יחיד. המלך שמח מאוד. הוא

א

המלך – הוא יכריא. ציווה המלך מייד להשיג את היהלום היקר, והתברר שהיהלום הזה משובץ בכתרו של המלך, והוא כל פארו והדרו של הכתר. התחילו השרים להתלחש, איך אפשר להרוס את כתר המלך, וכפרט שמצבו של הילד החמיר, עד שיש בכלל ספק אם יוכל לשנות את התרופה.

אמר המלך: מה אתם משתהים? אם יש אפילו סיכוי קל שזה יציל את הבן, ודאי שאני מוכן לעשות זאת, "ביצע אמרתו", בוע פורפירא דיליה. מיד לקח המלך את הכתר וציווה להוציא ממנו את היהלום, לטחון אותו לאבקה דקה ולהכין ממנה את התרופה, בתקווה שאולי טיפה אחת תיכנס לקרבו של הבן ותרפא אותו.

ואכן, כשהבן התחיל ללגום מעט מהשיקוי, החל להתאושש עד שחזר לעצמו. לשמחתו של המלך לא היה גבול והוא אמר: היה שווה להשחית את הכתר ולאבד את האבן הנדירה, ובלבד להציל את הבן היקר מכול.

המלך זה השי"ת, הבן היחיד זה עם ישראל, כמו שכתוב "בני בכורי ישראל". השם יתברך מסתכל על כל יהודי כעל בן יחיד. הדורות הקודמים היו שלמים. האבות, התנאים, האמוראים, הסבוראים וכו'. הרבה קדושה הייתה בעם ישראל. אבל בדורות האחרונים יש הרבה קשיים. התחילה בעם ישראל תקופה קשה, תקופת ההשכלה. העם התחיל להידרדר בצורה קשה מאוד. בהרבה

קהילות בעולם כמעט נמחקה הדת.

אומר השי"ת: הבן שלי גוסס, וכדי להציל אותו לוקחים את היהלום שבכתר, שזו תורת החסידות, טוחנים ושוחקים אותו לאבקה דקה, ומחלקים את זה לכל העם. התרופה היחידה היא רק תורת החסידות, שאין בה כלל שמאל דוחה, אלא כל כולה ימין מקרבת. ברגע שהבן הזה, שהוא עם ישראל, לקח את התרופה מהכתר של ה', שזו תורת החסידות, הוא התחיל לחיות ברוך ה'. אפשר לראות הרבה אנשים שהתדרדרו לשאול, וכאשר התחילו לטעום מעט מהתורה הזאת, אט-אט התקרבו עד כדי מצב נפלא של קירבה לה'. לכן תורת החסידות באה כדי להציל את העם בשעה הקשה של עקבות המשיח.

ה'שפת אמת' אמר לאחד מחסידיו: אם היית לומד בכל יום מילה אחת בספר התניא – נשמתך הייתה מאירה למרחקים

המסר מאחיה השילוני

מובא בסדר הדורות שאחיה השילוני היה משבט לוי. הוא ראה שמונה דורות: (א) הוא היה בדורו של עמרם, (ב) ראה את משה, (ג) ראה את יהושע, (ד) את פנחס, (ה) את עלי הכהן, (ו) את שמואל הנביא, (ז) את דוד המלך, (ח) את שלמה המלך. הוא חי יותר מחמש-מאות שנה. אחיה השילוני זכה לשמוע את עשרת הדיברות מאת הקב"ה, ומובא

שכששמע את "אנכי ה' אלוהיך" ו"לא יהיה", הבין מהקב"ה את כל הרזין דרזין של תורת הסוד. הוא היחיד שנשאר מכל הדור ההוא כדי להפיץ את תורת הסוד, את תורת הקבלה ואת תורת הזוהר. הוא היה דיין בבית דינו של דוד המלך ורבו של אליהו הנביא וזכור לטוב. קבלה בידינו שלימד את אליהו הנביא תורה. הוא היה הנביא השני בדרגה אחרי משה רבנו.

מכיוון שעשה טעות עם ירבעם בן נבט, אף-על-פי שהוא הטעה אותו, הרי לעת זקנתו כהו עיניו, ואחרי פטירתו הקב"ה גלגל את נשמתו של אחיה השילוני בנשמת רבי שמעון בר-יוחאי. הדבר נרמז באידרא "צלא אתיישר בלבאי דוכתאי, בר עם אחיה השילוני". גם בפסיקתא מובא שרשב"י אמר יכול אני לפטור את העולם מן הדין, ואם יהיה עימי אחיה השילוני – יכול אני לפטור מהיום עד סוף העולם כולו. למה אחיה השילוני דווקא? כי תורת החסידות יכולה לבטל הרבה גזירות. ואם כן, אחיה השילוני הוא זה שגילה לרשב"י את הרזין, שזה הזוהר, והוא דבר עצום שלא היה עד אז.

אבל יותר מאוחר אמרו לו שבגלל ששמע בהר סיני "אנכי ה' אלוהיך", יש לו כוח גם לרזין דרזין, והיא תורת החסידות, שתורת החסידות היא מעל הזוהר; היא גבוהה הרבה יותר. ואת תורת החסידות רק כלי אחד יכול לקבל, והוא הבעל-שם-טוב, שנקרא ישראל.

אחרי המאבק של יעקב עם המלאך, אמר לו "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל". יש כאן רמז לבעל-שם-טוב, שהוא עתיד לקבל את האור של הרזין דרזין, ולהעביר אותו הלאה, שלבים שלבים, כמו דבר רותח, שאי-אפשר בפעם אחת. ולכן העבירו תחילה למגיד ממזריטש.

ככה לומדים תורה

המגיד ממזריטש היה בעל עוצמה אדירה, שכן הוא היה תלמידו המובהק של ה'פני יהושע'. ה'פני יהושע' היה גאון עצום. הסברות שלו עמוקות מאוד. הוא ראה שהמגיד ממזריטש תלמידו רוצה ללכת אל הבעל-שם-טוב, ואז הייתה עליו מחלוקת גדולה. אמר לו שיילך לבדוק את העניין, ואם יראה שיש צורך להרחיק אותו, ירחיקו אותו.

הבעל-שם-טוב שאל את המגיד לשם מה בא אליו, ואמר לו שבא לראות את חוכמתו, ולבדוק אם הסיפורים שמספרים עליו נכונים או לא. הבעל-שם-טוב התחיל לדבר עמו על עסקי קש ותבן, ושאל אותו אם הוא הביא איתו הרבה תבן לסוסים. המגיד ממזריטש שומע כל הזמן דיבורים על תבן ותבן, והוא כבר רצה לקום וללכת. אמר לו הבעל-שם-טוב שלא ילך, אלא ישב עם מעט.

ביקש ממנו הבעל-שם-טוב לפרש מאמר מהאידרא. המגיד ממזריטש פירש אותו באופן נפלא מאוד. הוא היה מונח בכל מילה. בתורת הנגלה הוא היה כמו מלך. אמר לו הבעש"ט: כבודו ימחל לי, אבל ככה לא לומדים תורה! האם אתה חושב שככה למד רבי שמעון? צריך ללמוד בקדושה. המגיד נבהל מדבריו אלה. שאל אותו: אם כן, איך צריך ללמוד? אמר לו: תכף אראה לך איך לומדים. הבעש"ט סגר את הספר, עצם את עיניו, והתחיל לומר את האידרא על-פה – "פתח רבי שמעון ואמר עת לעשות לה' וכו'". תוך כדי קריאה שמע הבעש"ט חבטה. פקח הבעש"ט את עיניו וראה את המגיד ממזריטש מוטל על הרצפה מעולף. מייד הרים אותו וחייב אותו.

לאחר ששבה רוחו אליו שאל אותו למה התעלף. אמר לו, האם כבודו יודע מה קרה כאן? מייד כאשר עצמת את עיניך ואמרת

"פתח רבי שמעון", פתאום בא זקן אחד, יפה תואר, כולו לבן, ועמד לידי. נבהלתו מפניו ועמדתי מרעיד.

באותו רגע לא יכולתי להסתכל יותר, ואיבדתי את עשתונותי. אמר לו, אותו זקן שראית, היה זה רבי שמעון בר-יוחאי בעצמו. כשאני אומר "אמר רבי שמעון" הוא בא ויושב לידי עד שאני גומר את המאמר שלו והולך. האם אצלך אין הדבר כך? כשאתה אומר "אמר אביי", האם אביי לא בא אצלך? אמר לו, מעולם לא בא אצלי. אמר לו, אם כן, איך אתה לומד? ! הרי אמרו חז"ל כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה כאילו עומד כנגדו. האם אתה חושב שחז"ל מתלוצצים ח'ו?

אמר לו, לא ידעתי שזה הפשט, אבל כעת אני מבין למה הרב שאל אותי אם יש לי הרבה תבן, כדי שהסוסים שהבאתי איתי לא יישארו בלי אוכל, כי אני צריך להישאר כאן הרבה זמן. הוא שלח מכתב לאשתו וכתב לה שהחליט להישאר אצל הבעש"ט. גם לרבו ה'פני יהושע' אמר שהחליט להישאר, כי אצלם כשאמרו "אמר רבי שמעון" רק שמעו את הקול, אבל מעולם לא ראו את בעל המאמר.

מדובר ביהודי מורם מעם שהבבלי והירושלמי והזוהר היו שגורים על לשונו. הוא היה בקי בכל אות בש"ס, אבל למד רק את הגולם של האותיות, ומגולם של אותיות אי-אפשר להגיע לשום השגה. אבל כאשר לומדים את הפנימיות של האותיות, משפט אחד יכול לשנות סדרי עולם. ולכן נשאר ללמוד אצל הבעש"ט, והייתה הוראה מן השמיים להעביר אל המגיד ממזריטש את כל חכמת הרזין דרזין, דהיינו את תורת החסידות.

תרופת הפלאים לדורנו

למגיד ממזריטש היו תלמידים רבים, ומכל תלמידיו בחר באדמו"ר הזקן, כי היו לו מוחין דגדלות, מוחין של תנא. כאמור, אחיה השילוני הוא שלימד את הבעל-שם-טוב את הרזין דרזין. הוא נגלה אליו בי"ח באלול תפ"ד, ולמד איתו בחברותא עשר שנים, עד י"ח באלול תצ"ד. לכן הבעל-שם-טוב היה קורא לאחיה השילוני 'בעל הח'י', דהיינו חיה יחידה. 'חיה' זה הזוהר, 'יחידה' זה תורת החסידות.

בעל התניא היה היורש של ה'יחידה' שקיבל המגיד ממזריטש מהבעל-שם-טוב, כי הבעש"ט העביר את תורתו לרב המגיד, והרב המגיד בחר מכל תלמידיו את האדמו"ר הזקן, ובהשגחה פרטית המגיד ממזריטש נפטר בי"ט כסלו, ביום שבעל התניא נגאל לימים ממאסרו.

בשנת תק"ז, בראש השנה, נכנס הבעל-שם-טוב לחדרו. במשך כמה שעות נוראות היה כולו אש אוכלת. אי-אפשר היה להתקרב אליו כלל. הוא עשה כמה ייחודים נוראים, ועלה עד היכלו של משיח. אמר, אני לא אוותר, אעלה עד שאגיע אליו ואשאל אותו עד מתי קץ הפלאות הזה. הוא ראה בעיניו את כל מה שעומד לעבור על עם ישראל, את ההשכלה שעומדת לבוא ואת השואה. הוא ראה את הטבח שיהיה ברוחניות ובגשמיות. אמר, אני אלך לבקש מהמשיח שיבוא עכשיו, ובזה יחסוך מעם ישראל את כל הצרות האלה.

כאמור, הבעש"ט עלה עד היכלו של משיח, והייתה לו עימו שיחה ארוכה. סיפר הבעל-שם-טוב, שאלתי אותו אימתי קאתי מר, אבל ביקשתי שיענה לי תשובה ברורה, לא ברמזים, כמו שענה לרבי יהושע בן-לוי (שאמר לו "היום" – וכוונתו הייתה "אם בקולו תשמעו"). אמר לו, "לכשיפוצו מעינותיך חוצה".

אומר השי"ת: הבן שלי גוסס, וכדי להציל אותו צריך לקחת את היהלום שבכתר, שזו תורת החסידות, לטחון ולשחוק אותו לאבקה דקה, ולחלק את זה לכל העם

כלומר, המשיח אמר לבעל־שם־טוב: "יש לך את אחיה השילוני. הוא שמע מהקב"ה את התורה של החסידות. הוא היה היחיד שהבין את התורה הזאת. הוא נועד לבוא לעולם ולא תפסה בו הגזירה של מתי מדבר, כדי להיות בשמונה ודורות אלה, שמשיח הוא שמיני. ועל־ידי הפצת המעיינות שלך תבוא הגאולה ברחמים. אף־על־פי שיש ש"ס ויש פוסקים ויש קבלה – כל זה הוא הרכוש, אבל היהלום שבכתר הוא החסידות שאותה ביאר והגיש לעם ה' בעל התניא.

מי שטועם כמה 'כזיתים' מדברי בעל התניא – איני מדבר עדיין על הטוב שיהיה לו מכך, רק אומר: רע, ודאי שלא יעשה עוד. ולכן גלגל שהמצב של הבן בדורות שלנו בעקבות משיחא הוא כמעט מצב של גסיסה, כמו שאנו רואים בעינינו איך נראה הדור, שבו החוצפא יסגא, והיוקר יאמיר, בן מנוול אב, בת קמה באימה, כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו וכו' – הרי התרופה היחידה היא לקחת את האבן היקרה ביותר של הקב"ה, את היהלום שבכתר, שזה רזין דרזין, פנימיות התורה, ובעזרת ה' ללמוד כל יום מהדבר הגדול הזה. אפילו מילה אחת, כמו שאמר ה'שפת אמת' זי"ע לאחד מחסידיו שפנה אליו בטענה שהוא לא כל־כך מבין בתורה. אמר לו, אם היית לומד בכל יום מילה אחת בספר התניא – נשמתך הייתה מאירה למרחקים, שכל דבריו כגחלי אש.

סוד המאבק בין יעקב למלאך

כעת מובן למה חיוני כל־כך ללמוד בספר הנפלא הזה מדי יום ביומו. כל מי שקשור לספר הזה, צריך לדעת שבאם הוא שרוי במצוקה או בהפסד או במועקה, אם יאמר שלוש פעמים 'רבי הושיעני', תיכף ומייד באותו יום יראה ישועה. הרבה עשו זאת ועלתה בידם. לכן אדם שיוצא לדרך או מי שמוזמן למשפט, אם ספר התניא יהיה איתו, לא יינזק.

אדם שרוצה שבכלי רכבו לא יהיו תקלות, תמיד ישים ספר תניא ברכבו. אדם שרוצה שהחתונה של הבן או הבת שלו תלך בהצלחה וללא עיכובים ומכשולים, לא ילך לאולם עד שייטול לידיו ספר תניא ויקרא כחצי פרק ויאמר 'רבי הושיעני' ואחר־כך ילך. כי מצאו פתק קטן בכתב ידו של האדמו"ר הזקן שהיה כתוב בו, שאם חס ושלום יהודי נקלע לצרה כלשהי – בעיה רפואית, כספית או נפשית – ייקח ספר תניא ויקרא בו כמה שורות לפי מה שיוזמן לפניו, ויאמר שלוש פעמים 'רבי הושיעני', וה' ירשע אותו.

כל זאת מפני שאדמו"ר הזקן היה נושא דגלו של היהלום שבכתר השם יתברך, וכל הרדיפה שרדפוהו וכן כשנאסר בשנת תקנ"ט מייד אחרי חג הסוכות עד י"ט בכסלו, חמישים ושלשה ימים בדיוק, היה זה מפני שחיבר חמישים ושלשה פרקי תניא, כנגד ג'ין סדרים דאורייתא, כמניין פרשיות התורה. וכאשר ראה הבעל־דבר שבעל התניא הולך להביא את הגאולה השלמה בזכות הספר הזה,

והבחין שעל־ידי שטועמים מעט אבק מאותם גרגירים של היהלום שבכתר מיד המוח מתיישר – "ואכל וחי לעולם" – לא מצא הדבר חן בעיניו, "וייאבק איש עימו עד עלות השחר". אבל התוצאה הייתה "וירא כי לא יכול לו" – איש לא יכל לעמוד נגד תורת הבעל־שם־טוב, ובסופו של דבר הדגל שלו ניצח.

מהביזיונות צומחים

מדי שנה מתחילים ללמוד את התניא במסלול הלימוד השנתי ביי"ט כסלו, בפרשת וישב שמדברת על יוסף הצדיק – "וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום", "ויקנאו בו

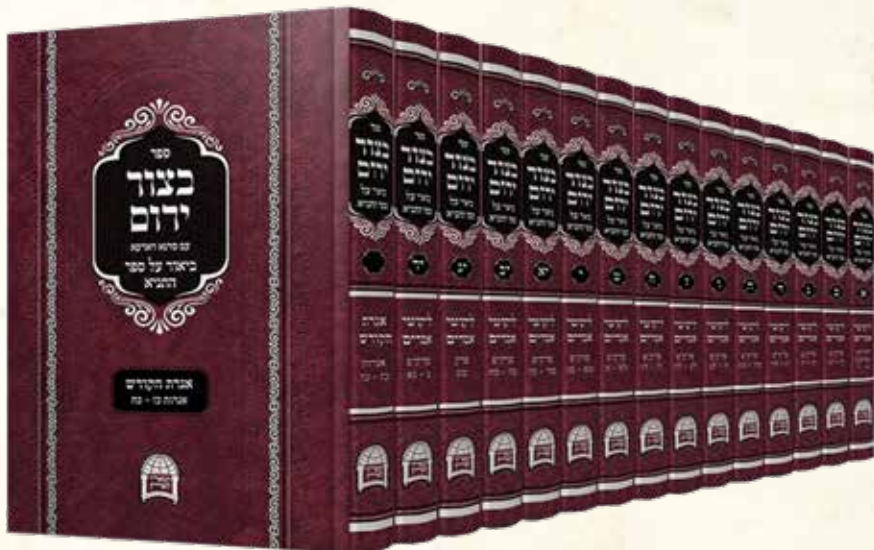
אחיו", "ויתנכלו אותו להמיתו", "ועתה לכו ונהרגהו ונשליכהו באחד הבורות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה יהיו חלומותיו". אומר רש"י: "אי־אפשר שיאמרו הם "ונראה מה יהיו חלומותיו", כי מכיוון שיהרגהו, בטלו חלומותיו. אלא רוח הקודש אומרת כן. הם אומרים "ונהרגהו", והכתוב מסיים "ונראה מה יהיו חלומותיו" – נראה דבר מי יקום, שלכם או שלי.

אומר הקב"ה, אני מחכה לתוצאות של החלומות. וזה מה שאנחנו רואים כאן גם כן: עלינו לזכור שהצדיקים תמיד היו נרדפים. כתוב בתיקוני זוהר, מיום שחרכ בית המקדש נגזר על הצדיקים שיסבלו עם השכינה. כמו שהיא נודדת גם הם נודדים. כמו שאנשים בזים לשכינה ולועגים לה, "באמור אליי כל היום איה אלוֹקֶיךָ", כך נגזר גם על הצדיקים.

לכן אדם לא צריך להתבייש אם הוא מחזיק בידו תניא או לקוטי תורה או לקוטי מוהר"ן וכיו"ב, אלא אדם צריך להודות לה' שהוא נמצא בקו הנכון.

גם רבי שמעון בר־יוחאי היה נרדף. הוא ברח מפני הרומאים שרצו להורגו והתחבא במערה – ושם נברא מעיין לו וחרוב למאכלו. הוא זכה שבמשך שלוש־עשרה שנה המעיין נשאר פתוח, ובכל אותן שנים מי לימד אותו תורה? כתוב בזוהר שאליהו הנביא היה בא בכל יום אליו ואל אלעזר בנו ומלמד אותם תורה. ומכיוון שאליהו הנביא היה הרבי שלהם שלוש־עשרה שנה ברציפות, אין לנו מה להתפלא איך רשב"י הגיע למה שהגיע. אבל אם הוא לא היה נרדף, לא היה מגיע לזה.

שאר התנאים שהוסיפו לשבת בביתם בבטחה, לא זכו למה שרשב"י זכה. וכמו שענה רשב"י לרבי פנחס בן־יאיר, כשאמר לו "אוי לי שראיתך בכך", אמר לו: אדרבה, שמח בזה, אשריך שראיתני בכך. האם אתה זוכר מה היה מצבי קודם שגליתני? אלא שצריך לשלם על כל דבר שמשיגים, ולכן הפצעים האלה הם התשלום בעבור ההשגות שהגעתי אליהן. רק הסטרא אחרא מקבלת בחינם, אבל עלינו מוטל לעבוד.

סדרת הספרים 'בצור יום' מאת הרה"צ רבי יורם אברג'ל זצ"ל על ספר התניא

יסודות בריאים

ספר התניא נותן לאדם עצות ישרות, כיצד יוכל להגיע למידת הביטול המוחלט. כי אדם צריך להביא בחשבון שכאשר יגיע לגיל שמונים או תשעים, ויסיים את תפקידו בעולם הזה, אם חלילה וחס יתברר שיש בו איזו נקודה של י"ש, הוא פשוט לא יוכל לעמוד לפני ה'. יתברר לו שכל מעשיו היו לצד של ה'לעומת זה'.

על האדם לדעת שהוא בא לעולם הזה לצורך שתי מטרות: (א) להשרות שכינה בתחתונים, כמבואר במדרש תנחומא, בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש לו

ה'חוזר' הגר"י כהן זצ"ל והגר"י אברג'ל זצ"ל מעיינים בספר חסידות מבוארת בעת ביקור ה'חוזר' ב'כולל' בנתיבות. מימין, הרב משה שילת, מנהל תורת חב"ד לבני הישיבות

בעליונים. (ב) ביטול עצמי מוחלט. כמו שאין פשרות בחמץ, ולא דנים על הפסד מרובה, או על ביטול בשישים וכדומה – העניין של חמץ לא מגיע כלל לדיון, אף־על־פי שיש כעת חתונה או שמחה אחרת ויש הפסד מרובה, אין פשרות בחמץ, אלא יש לבער את כל האוכל, כך אין פשרות באווה. "תועבת ה' כל גבה לב" אמרו חז"ל, אפילו כל שהוא, כמבואר בגמרא, לא מינה ולא מקצתה. מי זוטר דכתיב ביה "תועבת ה' כל גבה לב".

אם לומדים תניא שוב ושוב ושוב, מתחילים לטעום בנפש (לא בגוף) את הנקודה של רצון ה' לביטול. אבל מה עושה היצר הרע? הוא יודע שהצדיקים יכולים להגן על עם ישראל, והוא רואה שיש ראשי ישיבות שהם באמת גדולי תורה, ומכיוון שהוא לא רוצה שהם יגנו על עם ישראל, לכן הוא מכניס בהם גאוה – "אני הרב של עיר פלונית", "אני חיברתי ספרים אלו ואלו". לשם

מה זה? האם ה' לא מכיר אותך? וגם אם זכית לחבר ספרים אלו, מי נתן לך את האפשרות לחבר אותם? ודאי שה'

נתן לך זאת – "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". אם־כן, בשביל מה לפרסם את זה? יותר כדאי להשאיר את זה בצנעא. ולכן מכיוון שהיצר הרע יודע שיש בכוחם של הצדיקים להגין, הוא מפרסם אותם, ומכניס בהם גאוה, ואז אין בכוחם, ולא בכוח תורתם, ולא בקדושתם, להגן אפילו על עצמם, כל שכן על אחרים.

הצדיקים היחידים שיכולים להגן הם רק אלה שהגיעו למדרגה של מצוקי ארץ, דהיינו יסודות. כידוע, היסודות של הבניין לא נמצאים על הגג. מי שבונה בניין ענק של שישים־שבעים קומות,

פשוט יושב ועובד מאות שעות עם הרבה אנשים שמבינים עניין בקידוחים של מאות מטרים, ויציקות, ותבניות, ועובי ברזל, וכמות ברזל מדהימה וכמויות בטון, כדי שהיסודות יהיו מצוינים. אחרת חלילה וחס כל המאות והאלפים והרכבות של האנשים שיהיו שם עומדים בסכנת חיים. היסודות עצמם טמונים בעומק האדמה. אין בהם שום יופי. להפך, הם מלאים בוץ וחלודה וכיו"ב. ובכל־זאת הם המעמידים את הבניין. לולא היסודות הבניין לא יוכל להחזיק מעמד כלל.

זה המשל. והנמשל, לכן כתוב "צדיק יסוד עולם". על־ידי לימוד ספר התניא, כאמור, יוכל האדם להגיע לנקודה של הביטול, שגם אם יידע את כל התורה כולה, ש"ס ופוסקים וכל ההלכות, יידע את מקומו וכל ההלכות, שגם אם יידע את כל התורה כולה, ש"ס ופוסקים וכל ההלכות, יידע את מקומו – 'קטונתי'. אם הוא יתרום מעט, הוא עלול לאבד הכול, כי המידה של יעקב הייתה "עם לבן גרתי" ולא נעשיתי שר וחשוב, והתוצאה הייתה "ותרי"ג מצוות שמרתי". אין כאן שני פירושים ברש"י אלא הא בהא תליא: מכיוון שאם הייתי בעל גאוה, אם הייתי בעל תפקיד ובעל מעמד, איך הייתי יכול ללמוד תורה ולקיים מצוות! אלא בסך הכול הייתי גר בארץ, בקושי אנשי המקום הכירו אותי, ומחמת כן נתן לי ה' סייעתא דשמיא לשמור את כל התרי"ג מצוות.

מידת אמת ליעקב

עלינו לזכור שהשם יתברך ביקש שהמוזכב יהיה מאדמה, כמו שנאמר "מוזבז אדמה תעשה לי", מכיוון שהאדמה היא דוממת. אף־על־פי שיש לה פה, היא לא מדברת. אם היא תפתח את פיה, אוי ואבוי לאנשים! "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם". לאדמה יש גם כן אוזניים, כמו שנאמר "האזינו השמים

ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי", רק שהיא שומעת ושותקת, ובגלל זה ה' אוהב אותה. לכן האדם נברא ממנה, כי אדם מלשון "אדמה לעליון". 'אדם' בגימטריה ארבעים וחמש, וגם שם הוי"ה במילואו הוא ארבעים וחמש.

באגרת הקודש שבספר התניא שכתב מיד לאחר גאולתו ממאסרו, אומר האדמו"ר הזקן – לא אותי בלבד גאל ה' מבית המאסר, אלא את כל אלה הקשורים למידת יעקב אבינו, שהיא מידת אמת ליעקב – "קטונתי". אם האדמו"ר הזקן לא היה נגאל, לא היה היום מושג של אלוקות בעולם, כי השכינה שורה רק במקום שיש בו מידתו של יעקב אבינו. ■

הגאון החסיד רבי חיים שאול ברוק זצ"ל עמוד האש

וקרועים ותוך כדי לימוד זלגו טיפות גשם מהגג לתוך החדר האפלולי; מה הפלא אפוא שהונח אצלו בפשטות כי העולם אינו תופס מקום כלל ועיקר. לעומת זאת, כיום לומדים מתוך 'לקוטי תורה' חדש ומהודר, הלבושים מגוונים ויקרים וגם הבית הדור ומביע רחבות, והיאך יונח אפוא כי "אין עוד מלבדו"?...

על כס הרבנות

בתקופת מלחמת העולם הראשונה עזבו אדמו"ר הרש"ב ותלמידיו הישיבה את העיירה ליובאוויטש שהייתה קרובה לחזית. ר' שאול סיים את לימודיו בישיבה, הקים את ביתו עם הרבנית מרת צביה, בתו של המלמד הנודע מהעיירה החסידית בישנקוביץ', הרה"ח ר' מנחם מענדל הכהן קראסניק, והתגורר בעיירה זו. כעבור שנים ספורות מונה לרב ומורה צדק בעיירה אילינא שבפלך ויטבסק, ובה פעל כשמונה שנים במסירות נפש אל מול רדיפות הקומוניסטים. הקים מוסדות חינוך מחתרתיים ואף למד את מלאכת השחיטה כדי לספק בשר כשר ליהודי העיירה.

ר' שאול היה רגיל לומר ש'תמים' (כלומר בוגר ישיבת 'תומכי תמימים' הליובאוויטשאית) צריך לדעת הכול: לקרוא בתורה, לכתוב סת"ם, למול ולשחוט, לחזור מאמרי חסידות, לקשור ציציות, לתקוע בשופר וכן הלאה, כי אין לדעת לאן יזדמן ומתי הדברים יהיו תלויים רק בו. אכן סיפר כי הדברים הללו התקיימו בו בתקופת רבנותו באותם זמנים אפלים, כאשר הכול כאשר לכול היה תלוי אך ורק בו.

ר' שאול סבר כי סביבת חינוך שאין בה דוגמה אישית ומסורת חיה, הרי היא כגוף בלי נשמה. כאשר היה לאחד מגדולי המחנכים החסידיים בדורו, נהג להמחיש נקודה זו בעזרת סיפור בו היה מעורב בעודו רב צעיר בראשית דרכו: באחת הפעמים נקרא להצטרף להרכב דיינים בבית דין עירוני שעמד לערוך טקס חליצה לבת המקום. הדיינים עסקו מבעוד מועד בלימוד דיני החליצה וקשירת הסנדל לכל פרטיהם ודקדוקיהם כפי שהם מופיעים בסדר החליצה בשולחן ערוך ובספרי הפוסקים, אולם למרות הזמן הרב שהשקיעו בליבון הנושא, התקשו ליישם הלכה למעשה את כל הפרטים הרבים והמורכבים הכרוכים במעשה החליצה.

"וכי מה בין קשר של חליצה לקשר של תפילין?", היה ר' שאול מתפלל, "הלא כל נער עול ימים בקי בפן המעשי של הנחת תפילין וחליצתן ללא כל קושי, אף אם לא למד מבעוד מועד את היקף הפרטים והדינים הכרוכים בכך. אך ההבדל הוא פשוט: נער שראה מקטנותו את אביו ושאר אנשים עטורים בתפילין מדי יום, כבר הורגל והסתגל לכך בנקל וכמעט אינו זקוק להדרכה; לעומת זאת, מעשה החליצה הוא אירוע נדיר ביותר ומי שלא ראה מימיו כיצד חולצים הלכה למעשה, הריהו מהלך כסומא בארובה אף אם ילמד היטב את הסוגיות הסבוכות הכרוכות במעשה זה. מכאן למדים אנו מהו ערכה החינוכי של מסורת העוברת מאב לבנו ומרב לתלמידו".

בשנת תרס"ט הגיע נער כבן 14 לשיבת 'תומכי תמימים'. עד מהרה הבחינו כל התלמידים בהתמדתו והוא כונה בשם 'סנאווסקער עילוי', על שם מוצאו מהעיר סנובסק שבאוקראינה, עיר מלאה חכמים וסופרים שרבים מהם היו חסידים. תקופת הלימודים הראשונה שלו הייתה בסניף הישיבה במושבה שצעדריץ – כפר חקלאי שהוקם בידי רבנו ה'צמח צדק' זי"ע והיה מיושב כולו בידי משפחות חסידיות. בשצעדריץ ספג העילוי הצעיר מלוא חופניים בתורת החסידות ודרכיה מפיו של המשפיע האגדי רבי שמואל גרונס אסתרמן זצ"ל, שהיטיב לחנך את התלמידים הצעירים להבנת רעיונות החסידות ולעבודה שבלב. כאן החלה דרכו של אחד ממקימי עולה של תורה וחסידות בדורו, הגאון החסיד רבי חיים שאול ברוק (או כפי שכונה בפי כול: ר' שוּאָל).

היזהרו בבני עניים

רק חצי שנה עברה מבוא לשיבה וכבר התרגשה עליו הצרה הראשונה בשרשרת התלאות שילוו את חייו. אביו נפטר בדמי ימיו ואמו נותרה אלמנה עם יתומים קטנים. היו כאלו שדרשו ממנו לחזור הביתה על מנת להיות המפרנס בבית, אך הנער הפגין כבר אז את אותו התוקף והנחרצות שיאפיינו אותו במשך חייו, והודיע כי עליו לספוג אל קרבו תורה ויראת שמים כראוי בטרם יישא עליו את עול החיים.

"היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה". מאמר חז"ל זה התגשם בדמותו של ר' שאול, שכן בהיותו יתום מאביו סבל ממצוקה כלכלית קשה ולא הייתה לו האפשרות לשלם אפילו על מקום לינה באכסנייה הזולה ביותר. לכן נאלץ ללון במשך שנים על ספסל עץ באולם הישיבה, כשכמה גזרי עץ משמשים לו בתור כר ומעילו משמש כשמיכה. ה'מיטה' ששימשה אותו הורכבה משני ספסלים צמודים עליהם הניח את ראשו, אך לרוע מזלו גובה הספסלים היה שונה. לימים התבטא על כך במליצה כי "בליובאוויטש ישנו בלילה על פי הלכה", כלומר: למרות הבדלי הגובה בין הספסלים הם נחשבו למיטה מחוברת מדין 'לבד', לפיו חפצים שיש רווח קל ביניהם נחשבים מחוברים. בסגנונו המחודד הוסיף: "השינה אמנם הייתה על פי הלכה, אבל הגב נשאר עם הארץ".

מצבו האישי לא מנע ממנו ללמוד בשקידה עצומה במשך שבע שנים, תחילה בשצעדריץ ולאחר מכן בליובאוויטש בחצר כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע, כאשר בהתמדתו ובכוח זכרונו המופלג רכש בקיאות מקיפה בש"ס ובפוסקים ובמאמרי החסידות. לימים היה ר' שאול נוהג לומר כי בעבר היה לימוד החסידות פועל בנקל על מוחם וליבם של הלומדים, שכן הלומד היה הוגה לאור הנו מתוך ספר 'לקוטי תורה' בלוי וקרוע, כאשר בגדיו מרופטים

הוא נודע באמרותיו הנוקבות והחריפות יחד עם אהבתו ומסירותו המופלאה לתלמידיו • למרות תלאותיו וגלגוליו הרבים בברית המועצות ובארץ הקודש, פעל במסירות עילאית להרמת קרן התורה והחסידות • ה'עילוי' מסנובסק, רב ומורה צדק, שהקים ועמד בראשות ישיבות חב"ד רבות: בזוועהיל ובברדיטשוב, בתל אביב ובראשון לציון • מסכת הקשרים המיוחדים שנוקמה בינו לבין ה'נתיבות שלום' והגר"ד פוברסקי ושיגו ושיחו עם גדולי ישראל • מסכת חייו ודמותו של הגאון החסיד רבי חיים שאול ברוק זצ"ל

הרב לוי יצחק הולצמן

הישיבה המחתרתית בזוועהיל

רבי שאול ברוק זצ"ל (שני מימין) יושב בהתוועדות מאחורי מקום מושבו של הרבי באחד מימי חול המועד סוכות תשכ"א

"פעם אחת נשמעו דפיקות מאוד חזקות", כתב ר' שאול, "וחשבנו שהנה הגיעו הרשעים והיה בדעתי לקפוץ מעליית הגג לחצר אך ברגע האחרון נמלכתי בדעתי ולא קפצתי, ומי יודע מה היה קורה לאחר קפיצה כזו"

פעם שנשמעו דפיקות אחרות, ניתן ללמוד מרשימתו של ר' שאול.

"פעם אחת נשמעו דפיקות מאוד חזקות", כתב ר' שאול, "וחשבנו שהנה הגיעו הרשעים והיה בדעתי לקפוץ מעליית הגג לחצר אך ברגע האחרון נמלכתי בדעתי ולא קפצתי, ומי יודע מה היה קורה לאחר קפיצה כזו. והנה פותחים אנו את הדלת ולמולנו עומד יהודי בעל זקן שיבה ירא שמים שביקש להיכנס פנימה. יהודי זה, בראותו את הפחד שאחז אותנו הרגיש לא בנוח, אך איחל לנו שפחד שורא זה שהיה לנו יהיה תמורה לפחד האמיתי. אמנם ברכתו הייתה כנה, אבל אותו פחד שאחז אותנו השפיע לא מעט על הלב".

"אמרתי וידוי והתכוננתי"

בשלב מסוים העביר ר' שאול את הישיבה לבית כנסת עזוב שהיה בקצה העיר, אך עד מהרה התברר כי הייתה זו טעות מרה. בקרבת מקום שכן מועדון המפלגה הקומוניסטית וקציני המשטרה החשאית עקבו בתשומת לב אחר המתרחש באותו בית כנסת. בחודש טבת תרפ"ט הגיעו לזוועהיל בני משפחתו, לאחר שנה בה שהה במקום יחד עם בנו הגדול בלבד, אך ימים ספורים אחר כך נתפס ונאסר.

"המאסר הזה גרם לי הרבה עגמת נפש", סיפר ברשימותיו, "זה קרה שלושה ימים לאחר שבני ביתי יחיו הגיעו לזוועהיל והנה כבר הוכו בתדהמה כזו, ויש לשער גם הצער והיסורים שהיה להם ממאסרי; אך חשבתי בליבי:

הלא יהודי אני, ואם לא יהיה לי מעט מסירות נפש, לשם מה נבראתי? ולחיות כיהודי בלי מסירות נפש על התורה ומצוותיה זה דבר בלתי אפשרי, ואם כן בהכרח לעשות את הכול ואפילו במסירות נפש ממש".

בעיצומו של חג הפסח נשפט ר' שאול על 'עבירותיו החמורות' באופן פומבי מול אלפיים נוכחים. נגזר עליו עונש קל יחסית של תשעה חודשי עבודת כפיה בניקוי רחובות וגירוש לעירו הקודמת, אילינא. אך מיד לאחר מכן נאסר שוב וטולטל מבית סוהר אחד למשנהו, עד כי התנאים הקשים גרמו לו לחשוב שגורלו נחרץ: "אמרתי וידוי והתכוננתי ליום הגדול. דאגתי מאד שבני ביתי לא ידעו אפילו איפה אני נמצא והיכן מצוי קברי". לא הייתה זו מחשבה מופרכת בימים ההם, שכן גורל זה אכן אירע לחסידים רבים במצב דומה.

ר' שאול נזקק בייסורים בכור המצרף של מסירות הנפש על הרצפת התורה ברוסיה", סיכם בקצרה הגאון רבי יהושע זליג דיסקין ששהה בסביבה באותם הימים ולימים היה רבה של פרדס חנה.

"נתפס כמה פעמים, הוכנס למאסר ולבסוף הוגלה לעיר ברדיטשוב, שם ניסה להמשיך בלימודי תורה לתינוקות עד שנכלא שוב בבית סוהר. ראו יהודי זוהייל במצוקות ושפכו דמעות על סבלו. פעם ניגש אליו יהודי פשוט ברחוב בשעה שניקה ערימה של זבל ואמר לו: כבודו בטח יודע כי למעלה שוקלים זבל זה במידה כנונה כמו ששוקלים מרגליות. רבי שאול היה חורו על אמרה זו של יהודי פשוט". כאמור, לאחר תקופת מאסר, גזרו הצוררים גלות על ר' שאול ומשפחתו לעיירה ברדיטשוב. גם בה הקים ישיבה ואף שהה

היכל התורה בתל אביב

בבואו לארץ היה ר' שאול מועמד טבעי לרבנות בקהילות החסידים, ואכן התמנה לרב ומנהיג הקהילה החסידית בראשון לציון. ידענותו ובקיאותו הפכו אותו למעיין נובע שכל אחד יכול לדלות ממנו. דרכו הישירה והכנה עורדה כל אחד 'לקבל' ממנו משהו, בין אם היה זה למדן שהתפלפל עמו בסוגיות שונות, מורי הוראה שהתנצחו אתו בדברי הלכה, או אף ילדים שרצו להבין פירושו

בה יותר מהתקופה שקצבו לו השלטונות. בהיותם שם סבלו חרפת רעב של ממש בהעדר כל מקור פרנסה. "אין לי גם על פת לחם יבש בלי גוזמא", כתב באותם ימים אל ידיד נעוריו רבי ישראל גייקובסון, מראשי חב"ד בארצות הברית. אך למרות הרעב והרדיפות, רוחו לא נשברה והיה מקבל את הכל בשמחה ומצדיק על עצמו את הדין.

פעם נכנס לבית הכנסת במצב רוח מרומם והכריז בהתלהבות "אני מקנא בתשובה של רבי אלעזר בן דורדיא, אבל עד ולא עד בכלל", כלומר: מקנא הוא בתשובה שעשה, אך לא בתוצאה הסופית שיצאה נשמתו.

באחרית ימיו נהג ר' שאול להתבטא כי הבריות טועות בו. בנוהג שבעולם שזקנו של אדם מלבין והולך, ואילו אצלו כבר הושחרו שערותיו מרוב צרות ותלאות שפקדוהו ואף הן מעידות עליו ועל קורותיו.

בשנת תרצ"ז עלה בידו לעזוב את עמק הבכא ולעלות לארץ הקודש, בה כיהן כרב וכראש ישיבה ומשפיע חסידי, והיה לאחד הנחשונים שעסקו בהנחת היסודות לעולם התורני והחסידי שהחל להיבנות בארץ, בעבודתו החינוכית מלאת האתגרים בישיבת 'אחי תמימים' בתל אביב.

ר' שאול נושא דברים בעת התוועדות לרגל שמחת בר מצווה

קבלה רשמית של 'ישיבת חב"ד בתל אביב על תרומת ה'חזון איש' זצ"ל

של פסוק בתנ"ך.

בקיץ תרח"ץ הוקמה בתל אביב ישיבת 'אחי תמימים', ור' שאול נקרא לשמש בה כמגיד שיעור ומשפיע. בדו"ח ששלח מנהל הישיבה הרב אליעזר קרטיק לכ"ק אדמו"ר הריי"צ בראשית אלול תרח"צ, ארבעה חדשים לאחר פתיחת הישיבה, נאמר בין היתר: "מהרב ברוק אנו מאד שבעי רצון בכל הפרטים, סדר לימודו עם התלמידים לפי כישרונותיהם ושנותיהם, הוא בסדר גמור. ההתמסרות שלו לכל תלמיד ותלמיד והאכפתיות מכל תלמיד בפרט ומכל העניין בכללותו, הם אצלו כאילו שזה עניין שלו ממש ולא כשכיר בלבד. ומבלי הבט על כך שהמשכורת המגיעה לו, והוא נצרך

"יסלח לי אם אגיד לו מתוך ידידות נאמנה", כתב ה'נתיבות שלום' במכתב לר' שאול, "כי בתור העומד בראש השפעה רוחנית של ישיבה, אסורים לו הרהורים נאלו הגורמים רפיון ידים מעבודתו הקדושה"

מרגלא בפומיה דרבי שאול

היו לו לר' שאול הרבה אמרות וסיפורים חדים כתער, בעלי מסר עמוק וחרף.

- כשתלמיד היה מאחר ל'סדר', ר' שאול היה שואל אותו מדוע איחר. וכאשר הלה היה משיב ומתרחץ, היה ר' שאול נוזף בו באמרו "אני שאלתי מדוע לא באת ללמוד, ואתה עונה לי תירוץ"...

- מעולם לא קרא לחניכיו בשם 'תלמידים', אלא היה מכנה אותם 'חבריי הצעירים'. "כולנו תלמידי האדמו"ר אנחנו", היה אומר, "ואין אני אלא רק מורה דרך, כמו גפרור המדליק את האש, אבל כל אחד צריך לבעור בעצמו" ("ברען זאלסטו אליין"). בכך הביע היטב את מידת ה'ביטול' שצריכה להיות טבועה בכל חסיד.

- הוא היה אומר: המשתמש ברעיונות החסידות בשביל לקיים 'סור מרע ועשה טוב', דומה לאדם הלוקח מזלג של זהב וגורף עמו אשפה, שכן דרכי החסידות נועדו להתעלות הנפש הרבה למעלה מזה; אך אם גם כשהשתמש במזלג לא הצליח להוציא את הזבל – הרי זה בכלל גרוע ביותר.

- ר' שאול סיפר על תקופת לימודיו בישיבה בליובאוויטש, שהיה ביכולתו להבחין מתי ה'חברותא' שלו קרא קריאת שמע שעל המיטה כראוי, שכן תמיד למחרת היה הלימוד שלו שונה ומיוחד מן הרגיל.

- כשהיה מתעורר באמצע הלילה, היה לומד משהו ולא חוזר לישון מיד, והסביר זאת כך: "בשעת השינה עולה הנשמה למרום, וכאשר מתעוררים היא שבה לגוף. אם תשוב הנשמה ותחזור מיד למעלה ישאלוה 'לשם מה ירדת לעולם הזה?', וכי אפשר לענות שירדה בשביל צרכי הגוף?!".

- פעם אמר: יבוא יום שאחד יאמר לחברו: "גאון", והשני יענה לו: "אתה גאון". התארים והחנופה ירבו כל־כך, שיתביישו בתואר הזה.

- מספרים שכאשר ר' שאול הזדקן, מיישהו שאל אותו: "איפה אתה רוצה להיקבר, בראשון לציון - בה התגורר ובה כיהן כרב וכרועה הרוחני של הישיבה - או בהר הזיתים?" וענה: "אין די ערד!" (באדמה)...

- ר' שאול סיפר פעם: היה אדמו"ר שהיה חולה מאוד. טרם הסתלקותו, שאלו אותו החסידים: "אצל מי נשאל אחר כך שאלות בעבודת ה'?" וענה להם שישאלו את המועמדים מהי הסגולה נגד מוחשבות זרות, ומי שיענה להם במתן סגולה - לא יקבלו אותו כממלא מקום שלו. אחרי פטירתו הלכו החסידים לחפש 'ממלא מקום', ואכן שאלו את המועמדים מהי הסגולה למחשבות זרות. כל אחד נתן להם סגולה אחרת לגירוש המחשבות, ולכן הם עזבו אותו כהוראת רבם. עד שבאו למישהו שאמר להם כך: "למחשבות זרות אין כל סגולה; צריך להילחם ולעבוד כדי לסלקן מהראש! אין שום פתרון אחר". כאשר שמעו את התשובה הזו, הבינו שלזה כיוון האדמו"ר שלהם ובחרו בבעל 'סגולה' זו כממלא מקום.

- כשחזר מנסיעתו לארצות הברית, שם שהה בחצרו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, אמר שהיה פעמיים בארצות הברית. כששאלוהו: הרי היית רק פעם אחת? ענה שנסע אל הרבי, אלא שנאלץ לשהות פעמיים מחוץ לחצר קודשו, בדרכו הלך וחזור...

- כדי להמחיש את הסתייגותו מדרכי הפלפול הרחוקים מן הפשט, היה מביא משל לאדם שנסע בעגלה בלי גלגלים, באמצעות 'קל וחומר' ו'גזירה שוה': בתחילה נסע בעגלה עם ארבעה גלגלים וכשנשבר אחד מהם עשה קל וחומר מעגלה על שני גלגלים; כשנשבר עוד גלגל עשה גזרה שוה מעגלה על שני גלגלים; כשנשבר הגלגל השלישי עשה קל וחומר ממגלשי קרח שאין בהם בכלל גלגלים. וכשנשבר הגלגל הרביעי עשה מהם גזירה שוה. "אתם מבינים לבד לאן כבר היה יכול להגיע עם 'קל וחומר' ו'גזרה שוה' שכאלה"...

- פעם שאל: מדוע היצר הרע נקרא כסיל, והרי הוא פיקח גדול? הוא מותיב והוא מפרק: יש לו הרי כל כך הרבה אנשים בעולם, ומדוע הוא בא אליי?

- הוא היה אומר: "בערב ילין בכי ולבוקר רינה" – אם אדם שוכב לישון לאחר חשבון נפש בבכי בשעת קריאת שמע, אזי בבוקר יש לו חשק להתפלל מתוך רינה.

לכך - אין הוא מקבל. אצל התלמידים יש ביטול פנימי אליו, המה אוהבים אותו".

על גודל התמסרותו החניוכית תעיד העובדה שהיה מתגורר בישיבה במשך רוב ימות החול, ורק לשבתות היה חוזר למשפחתו ולהנהגת קהילתו בראשון לציון.

באותם הימים לא היו ישיבות רבות בארץ. שמה הטוב של הישיבה החסידית בתל אביב יצא למרחקים ועל דלתותיה התדפקו טובי הצעירים התורניים מכלל החוגים והזרמים. עם צוות הישיבה נמנו במהלך השנים גדולי ומאורי הדור, בהם מי שנודע לימים ככ"ק האדמו"ר מסלונים בעל 'נתיבות שלום', הגאון רבי דוד פוברסקי והגאון רבי יואל קלופט זצ"ל.

בין התלמידים היו בני עלייה מבתי גדולי ישראל. כאלו היו, למשל, רבי שלמה ברמן זצ"ל, לימים ראש ישיבת פוניבז'; רבי שמעון משה דיסקין, לימים מראשי ישיבת 'קול תורה'; אחיו רבי יוסף דיסקין; רבי יחיאל צוקרוב, לימים ראש ישיבת 'אהל משה'; רבי חיים קארפ; וכן בניהם של קדושים מחצרות חסידיות שונות, כגון בניו וממלאי מקומו לימים של האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב זצוק"ל, האדמו"ר בעל 'נחלת דן' ממודיץ, ועוד רבים וטובים.

במחיצת ר' שאול הסתופפו גם צעירים אחרים שלא נמנו על תלמידי הישיבה אך נמשכו לדמותו, כמו הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א, ראש ישיבת פוניבז', ולהבחל"ח איש הספר הרב דוד צבי הילמן ז"ל.

"הוא היה המגיד שיעור שלנו", שח תלמידו 'החוזר' הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל, "והיה יסודי מאוד. כשהיה מסביר את דברי התוספות היה מנתח מה הייתה ה'הווא אמינא' בשאלה ומהי המסקנה בתשובה, אך לא נהג לחקור ולהתפלפל במושגים מופשטים. זה לא היה סגנונו בנגלה וכל שכן שלא בחסידות, אבל הייתה לו ידיעה רחבה בחסידות ובפרט בלקוטי תורה. בפיו הייתה שגורה האמרה הבאה: דין הוא שבהמה שנשחטה ונמצא בה קרום (גלד), אם הוא בא מחמת מכה הבהמה איננה טריפה, ואם זהו מום מולד אזי היא טריפה. אם אתה אומר

פשט עקום מחמת שאלה - ניאח; אבל סתם כך לומר פשט עקום - זה כבר טריפה..."

"הסדר היה שהבחורים בישיבה היו לומדים גמרא בקול. ר' שאול סידר שילד שהגיע לכר מצווה, יאמר הוא את הגמרא בישיבה כליל הבר מצווה, כדי שיכנס למצוות מתוך לימוד. ההקפדה שלו על זמני הישיבה הייתה מוחלטת, וכאשר הייתה חתונה של אחד מילדיו, הלך ר' שאול לחתונה רק כשעתיים לפני החופה. טרם צאתו מהיכל הישיבה, הכה על השולחן ואמר: 'בתור ידיד, אני מזמין כל אחד ואחד מהבחורים לבוא להשתתף בשמחה שלי'. ואחר כך המשיך: 'בתור משגיח אני מודיע, שבחור שייצא מה'סדר' דקה אחת לפני הזמן - מחו יישלח מהישיבה'. והוא התכוון לשני הדברים ברצינות גמורה".

מעשה דומה שממחיש את התמסרותו לסדרי הישיבה מסופר על שמחת נישואי בנו ר' ישראל עם בתו של הרב יצחק גרשטנקורן, מייסד העיר בני ברק וראש העיר הראשון שלה. בחתונה השתתף גם ה'חזון איש' זצ"ל וישב בסמיכות מקום לר' שאול. לפתע קם ר' שאול ממקומו באמצע השמחה ואמר שצריך לברך ברכת המזון. שאלו ה'חזון איש' לאן הוא ממחר, והשיב שיש לו איזה 'חנות' ("א קרעמל") ועליו לקום מוקדם כדי לפתוח אותה. "איזו חנות?" שאל החזון איש ור' שאול השיב שהוא 'מלמד תינוקות', יש לו ישיבה ולומדים בה שמונה שעות בתורת הנגלה וארבע שעות בתורת החסידות. לשאלת החזון איש מי נושא בעול הישיבה, השיב ר' שאול בנוסח הכתוב "עלי היו כולנה".

ה'חזון איש' התפעל משיגו ושיחו של המשפיע, הוציא מכיסו שטר של 10 לירות, סכום השווה למשכורת חודשית באותם הימים, ונתן לר' שאול באומרו: "אני רוצה שתפות במוסד כזה".

במחיצת ה'נתיבות שלום'

"כשנתיים לאחר יסוד הישיבה", מספר הרב שלום דב גולדשמיד שנמנה עם התלמידים הראשונים, "נוכח ר' שאול לראות שאנחנו זקוקים לראש ישיבה שיוכל גם לומר פלפול עבורנו. בישירותו ופשטותו האופיינית טען כי סגנון לימודו בדרך הפשט כבר אינו מספיק בשביל תלמידיו הבוגרים, והורה לנו להכין דף גמרא עם מפרשים, מאחר שהוא מתעתד להביא אלינו מועמד לראש ישיבה שיאמר שיעור בפנינו. 'במידה והלה ימצא חן בעיניכם', הודיע ר' שאול, 'הוא יתקבל כראש ישיבה וישמש כמגיד שיעור במקומי בכיתה הגבוהה'".

עד כדי כך גדלה מסירותו של ר' שאול לישיבה ואהבתו לתלמידיה, מתוך תמימות ויושר ובלי כל צד של שררה. משעה שחש כי לתלמידים דרוש ראש ישיבה עמקן וחדשן שימלא תפקיד נחוץ לא פחות ממה שממלא הוא עצמו, לא היסט כלל ליום בעצמו את המינוי ולתת לו את משפט הבכורה, שכן ביקש אך ורק את טובת תלמידיו. כפי שנראה, תופעה מדהימה זו תחזור על עצמה בעתיד גם בנוגע לתפקידו כמשפיע המלמד חסידות. מסירות

הערכה הדדית עמוקה. הגר"ד פוברסקי זצ"ל, אשר בימי חורפו כיהן כראש הישיבה החב"דית בתל אביב

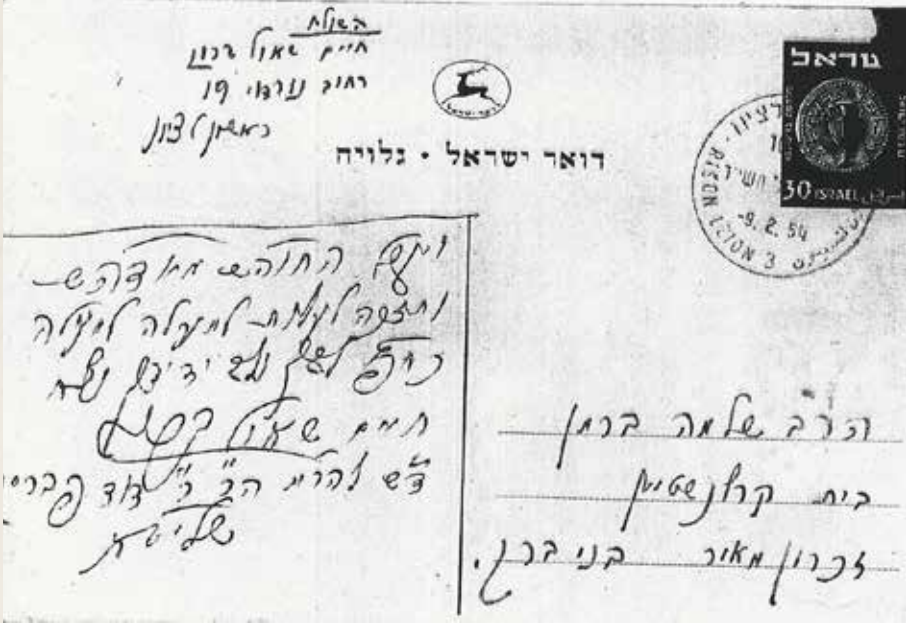
עם בואו אל הישיבה, נשאל רבי שלמה ברמן זצ"ל על ידי ר' שאול למספר דפי הגמרא שלמד עד הלום. כשנקב הנער במספר דפי גמרא, נשאל שוב: וכמה דפים הנך באמת יודע? לאחר מחשבה נקב התלמיד במספר פחות

זו הייתה ללא ספק אחד הגורמים העיקריים לאהבתם העזה של תלמידיו אליו, שכן הרגישו היטב את אהבתו ומסירותו לחינוכם ודבקו בו בכל לב.

ראש הישיבה הנבחר היה גאון צעיר שעוד לא מלאו לו שלושים, אך כבר נודע כמי שעדין לגדולות. היה זה הרה"ק רבי שלום נח, חתנו של האדמו"ר בעל 'בית אברהם' מסלונים, שהתפרסם בבקיאותו וחריפותו יחד עם היותו בן עליה בתורת החסידות ובדרכיה. לימים מילא מקום חותנו בהנהגת חסידות סלונים ונודע בספריו 'נתיבות שלום' שקנו להם שם בעולם התורה והחסידות.

מעבר לזמני הלימודים היה רבי שלום נח מתייצב על משמרתו בהשגחה על התלמידים ביום השבת, כאשר ר' שאול שוהה בביתו שכראשון לציון. סדרי הלימוד בצפרא דשבתא ובשעת המנחה היו קודש ללימוד החסידות, וה'נתיבות שלום' היה מציץ בנעימות בפני תלמידיו כי אף שבימות החול עוסקים הם יחד בלימוד הגמרא בלבד, מכל מקום אל להם להימנע מלהביא בפניו שאלות בחסידות. "לא מן הנמנע", הפטיר בבת שחוק, "כי ביכולתי להשיבכם דבר אף בתחום זה..."

בשנת תש"ב נקרא להקים את ישיבת 'בית אברהם' לחסידי סלונים בירושלים, אך ידידותו האמיצה עם ר' שאול נמשכה כחצי יובל שנים עד לפטירתו של האחרון בשנת תשכ"ה. "בשמחה הנני קורא בעתון על התפתחות ישיבות תומכי תמימים ואחי תמימים בארץ הקודש, שזכיתי להיות בין בוני היסוד", כתב לימים אל ר' שאול. רישומי המכתבים שהחליפו ביניהם מעידים על יחסי הירעות ודאגתם ההדדית לבחורי ישיבותיהם. כאשר הישיבה נקלעה למצב קשה במיוחד, עלה בדעתו של ר' שאול לעזוב את הישיבה ושתף במחשבותיו את ה'נתיבות שלום'. אך הוא עודדו בתשובה נמרצת להתחזק ולהתגבר על המכשולים ולהמשיך בעבודת הקודש.

גלויות מכתב של רבי שאול ברוק, לתלמידו, הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל, מראשי ישיבת פוניבז', שבטוספה מבקש רבי שאול למסור פרישת שלום לידידו, הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', עמו עמד בשעתו בראשות הישיבה בתל אביב

"יסלח לי אם אגיד לו מתוך ידידות נאמנה", כתב ה'נתיבות שלום', "כי בתור העומד בראש השפעה רוחנית של ישיבה, אסורים לו הרהורים כאלו הגורמים רפיון ידים מעבודתו הקדושה. ובתור בעל ניסיון הנני להגיד לו כי אני לוחם בחירוף נפש על מחשבות כאלו, רק להתחזק ולהתגבר על כשלונות ואבני נגף העומדים בכל דבר שבקדושה. ועליו להיות שמח שהקים דור יקר לתורה וחסידות בלב תל אביב.

"וראיתי פעם במכתב מרבנו ז"ל [ה'באר אברהם' מסלונים] בלשון צחות: על כל גל וגל נענית לו ראש – "אפילו איבער די גאל" [אפילו על הדברים המרים; 'גאל' ביידיש הוא מרה]. גם בהישיבה שלנו פה במשך ארבע שנים שהנני עומד בראשה, ממש הנני כורע תחת עול המשא בכל המובנים, בכל זאת יאמין לי כי היא יקרה לי מכל יקר שיש לי. והנני מאחל מתוך ידידות נאמנה שיהיה בריא וחזק להשפיע לתלמידים תורה וחסידות ויראת שמים, להגדיל תורה ויאדיר".

גדולי ליטא בישיבת חב"ד

עם עזיבת ה'נתיבות שלום' את הישיבה בשנת תש"ב, מילא את מקומו הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל כמגיד שיעור בכיתה הגבוהה, הוא נודע בהתמדתו המיוחדת ובעדינותו הלבבית.

למרות הפער ההשקפתי בין ר' דוד איש המוסר הצרוף, ובין ר' שאול החסיד חריף הדעת, רחשו השניים הערכה הדדית עמוקה איש לרעהו. ברבות השנים, משביקש ר' שאול לספר בשבחו, הזכיר לדוגמה כי עם כניסתו בשערי הישיבה נשאל ר' דוד באשר לסכום משכורתו המגיעה לו מקופת הישיבה, אולם הוא לא נקב בסכום מסוים אלא השיב כי הוא מבקש "כמה שנצרך בשביל לחיות" ותו לא. תשובתו הרשימה את ר' שאול שנוכח עד מהרה לראות כי איש נאמן רוח הוא.

עם זאת, כאשר בחן פעם ר' דוד את התלמידים ושאל אותם על חקירה עיונית ידועה, אם התוקף ההלכתי של 'רוב' הוא מחמת שבכך מתבררת המציאות או שהוא 'דין' שהולכים אחר הרוב, וביקשם להוכיח זאת מתוך 'תוספות' שלמדו – לא נמנע ר' שאול מלהעיר לאחר מכן באוזני תלמידיו כי בליובאוויטש לא גרסו לימוד בדרך זו. כעבור שנתיים בראשות ישיבת 'אחי תמימים' הצטרף ר' דוד לישיבת פוניבז' שנוסדה בכני ברק בשנת תש"ד וכיהן בה כראש ישיבה במשך למעלה מיובל שנים עד לפטירתו.

'בחוריו חמד עטורי זקן ופיאות שיראת ה' חופפת על פניהם וטליתות קטנות על גופם. ביום קיץ לוהט יושבים הם כחצי גורן עגולה ומתנצחים בהלכה עם רבם, ראש הישיבה הרב הגאון רבי יהושע דוד פוברסקי בעל 'ישועות דוד' בעניין שליחות. בחדר השני יושב המשגיח הרוחני הרב ר' שאול ברוק. מתוך שיחה עמו אתה עומד על אופייה של ישיבה זו, כי רב זה כמשגיח רוחני הוא המעצב בעיקר את דמותה הרוחנית של הישיבה", כך מתוארת הישיבה בעיתונות התקופה בשנת תש"ד.

כעבור עשרות שנים, בעת מפגש בין ה'חוזר'

החב"די רבי יואל כהן וראש ישיבת פוניבז' רבי ברוך דוב פוברסקי, העלו השניים זכרונות מחיי הישיבה בתל אביב. שח ר' יואל למארחו על דיון חינוכי שקיים ר' שאול עם אביו ר' דוד: "פעם נפטר בתל אביב אדמו"ר אחד, פחות ידוע, שלא נמנה עם ראשי גדולי הדור באותה עת, והתעורר דיון האם יש לבטל את סדרי הלימוד בישיבה בכדי להשתתף בהלווייתו. ר' שאול סבר שצריכים ללכת ואילו ר' דוד אמר שהואיל ולא מדובר באחד מגדולי הדור יש בזה ביטול תורה. הגיב ר' שאול: 'בשאלה כזו צריכים לחשוב גם איזה רושם יעשה הדבר ברחוב, כאשר בחורי ישיבה המצויים בסמיכות מקום ממש להלוויה של אדמו"ר לא ישתתפו בה'. 'הצדק אתך', נענה ר' דוד, 'צריכים לדאוג שיהיה קידוש השם', וכך אכן היה".

מגיד שיעור נוסף בישיבה משך תקופה קצרה היה הגאון רבי יהודה יצחק ברמן, אותו תיאר

כתלמיד מן המניין.

לימים סיפר הגר"ש ברמן עצמו על רמת הלימודים הגבוהה בישיבה, כאשר ב'זמן' אחד למדו 60 דפי גמרא עם מהרש"א, והחינוך ליראת שמים היה בדרכים מיוחדות, מתוך גאון יעקב והרגשת הזכות לחיות חיי יהדות אמיתיים. מדי דברו על שנות לימודיו בחב"ד, התעוררו ברו' שלמה רגשי געגועים לנעימות המיוחדת ולתוכחת המוסר שזכה לקבל מ"הרבי ר' שואל זצ"ל". בשנה שלאחר הבר מצוה שמע את שיעוריו של ר' שאול, וסיפר ש"היה ת"ח מופלג וצדיק מאד, באותה שנה למדנו ממנו גם חסידות ונבחנו אצלו על כל ספר התניא בעל פה".

במידת האמת שבו ובגישתו הישירה והבלתי מתפשרת, החדיר ר' שאול את רעיונות החסידות ודרכיה גם בתלמידים שבאו מחוגי ה'מתנגדים'. על כך יעידו גם כתבי חסידות

'החוזר' הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל בימי

עלומיו כתלמיד מן המניין בישיבה החב"דית בתל אביב

ר' שאול בסגנונו האופייני במכתבו אל הרבי כי "למד שנה אחת בנערותו בליובאוויטץ ונקרא 'איצקע דווינסקער'. הוא למדן וירא שמים גדול ו'מתנגד' בכל הפרטים". הגרי"י ברמן הכניס גם את שלושת בניו ללמוד בישיבה שבתל אביב, בהם רבי שלמה ברמן שקנה לו שם לימים בעולם הישיבות והיה לחתנו של ה'סטייפעלער' זצ"ל.

עם בוא הנער אל הישיבה, נשאל על ידי ר' שאול למספר דפי הגמרא שלמד עד הלום. לאחר שנקב במספר דפי גמרא, נשאל שוב: וכמה דפים הנך באמת יודע? לאחר מחשבה מעמיקה נקב התלמיד במספר פחות ממספר הדפים שנקב בראשונה. תשובתו השקולה של הנער הצעיר, נעדרת כל נימת התרברבות, נשאה חן בעיני ר' שאול והוא התקבל

במכתבו של ר' יואל אל רבו, אחד ממכתביו של ר' יואל אל רבו, משנת תשי"ב

שנמצאו לימים מכתיבת ידו של הגר"ש ברמן בצעירותו העוסקים במאמרי אדמו"ר הריי"ץ שנלמדו בישיבה. הרב ותלמידו זה המשיכו לשמור על קשר אמיץ גם במרוצת השנים, ור' שלמה סייע לרבו רבות בגיוס כספים עבור ישיבתו החדשה שהקים לימים בראשון לציון.

כך כתב לו ר' שאול בשנת תשי"ד: "לידידי הת' [=ה'תמים'] הרב שלמה שיחי' ברמן, אודה לך על השתדלותך בשביל ישיבתנו. אתה בטח אינך לומד דא"ח [=דברי אלוקים חיים. כינוי למאמרי חסידות] ויהיה גם לך חלק בלימוד הדא"ח מעט", כאשר המכתב ממשיך ועוסק בבירור תורני בעניני שמות גיטין ומסתים באיחול מחויך: "השם יתברך יעזרנו שנוכה להשלים הכוונה העליונה ולהעמיד דורות של יראי שמים ולומדים (ואפשר גם חסידים)".

זכיתי להיות בין בוני היסוד. כ"ק ה'נתיבות שלום' זצ"ל, אשר בימי חורפו כיהן כראש הישיבה החב"דית בתל אביב

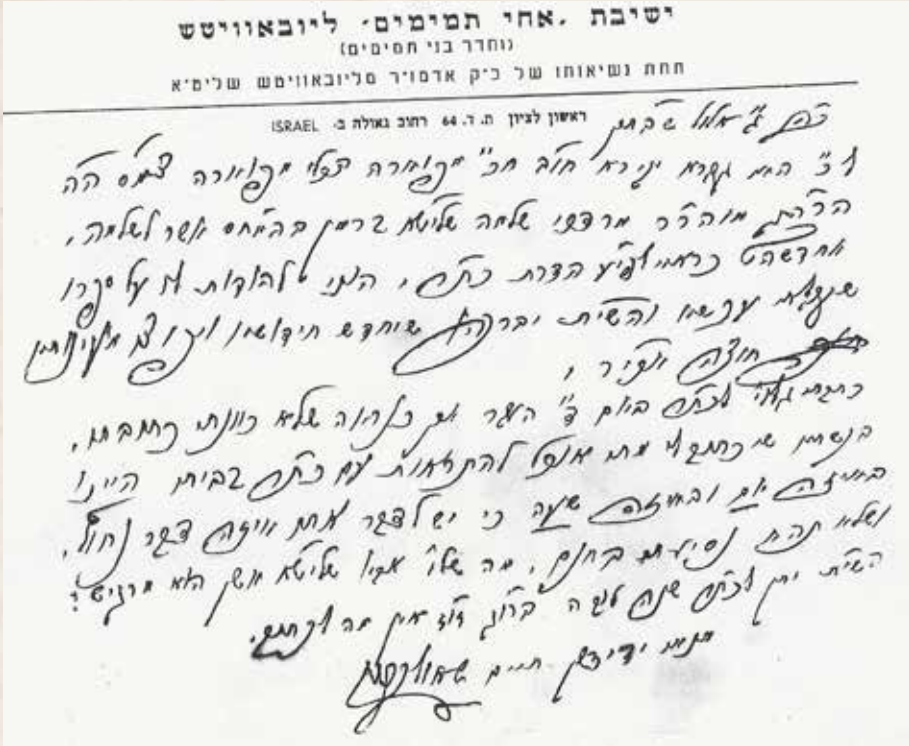
אלא במקום תורה

בתום מלחמת העולם השנייה החלה יציאת חסידי חב"ד הגדולה מרוסיה ובשנת תש"ט הגיעו חלקם הגדול לארץ ישראל, בהם המשפיע הנודע ר' שלמה חיים קסלמן שהיה ידידו ורעו של ר' שאול עוד מימי לימודיהם בליובאוויטש. ר' שאול הרגיש מיד שעליו למסור לרעהו את תפקיד ה'משפיע' בישיבה, וכך נהג בלי להסס. עד מהרה הגיעה גם הוראה זהה מאדמו"ר הריי"ץ והתברר כי ר' שאול זכה לכוון לדעת קדשו.

"כשהיינו בחורים בישיבה, ר' שלמה חיים ואני היינו שווים בדרגתנו", סיפר ר' שאול לתלמידו הגאון רבי חיים שלום דייטש שליט"א, "אבל אחרי החתונה נפרדו דרכינו, אני נהיייתי רב ואילו הוא המשיך לעסוק כל חייו בהשפעת חסידות לבחורים. לכן כששמעתי שהגיע לארץ הבנתי שהוא מתאים יותר ממני לתפקיד המשפיע בישיבה. הלכתי והצעתי לו שיקבל את התפקיד והוא לא התנגד".

בשנת תשי"ב הקים את ישיבת 'אחי תמימים' במקום רבנותו בראשון לציון. כל העול הגשמי של החזקת הישיבה הוטל על שכמו של ר' שאול. היה זה עול כבד למדי והיה ניתן לחוש את דאגתו הרבה, אך עם זאת היה ניתן להבחין באושר הפנימי שהסכה לו הקמת הישיבה.

בחלוף השנים התפתחה אצל ר' שאול זיקה מיוחדת לבני עניים ואביונים אותם קלט באהבה והיה מחזר אחריהם להכניסם תחת כנפי ישיבתו, בבחינת 'היזהרו בכני עניים שמהם תצא תורה', מאמר שהתקיים בו עצמו, כאמור. הפתיחות הנפשית שגילה כלפיהם הייתה נעוצה לבטח בתנאי החיים הקשים שחווה בעברו, ומעוגנת היטב בניסיון האישי

איגרת מיוחדת ששיגר אל תלמידו, הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל, מראשי ישיבת פוניבז', בתגובה לספרו "אשר לשלמה"

עם השנים נעשה בנין הישיבה צר מלהכיל את התלמידים הרבים שנקבצו ובאו לספוג מרוחו של ר' שאול, ולמרות בריאותו הרופפת החל לגייס כספים להקמת בניין חדש לישיבה, אולם כבר לא זכה לבנותו. "מעיד אני עליי שמים וארץ שלא נהניתי מהישיבה", כתב בצוואתו לתלמידיו, "נשארו חובות עצומים שהלוו לי על נאמנותי ואבקשכם לא לגרום חילול שם שמים ולדאוג לתשלום החובות ושהישיבה לא תיהרס".

בי"ב בניסן תשכ"ה נפטר ר' שאול לאחר שנזרק בייסורי מחלה קשה, ובנין פנימית הישיבה החדש שהוקם לאחר מכן נשא את שמו "בית חיים שאול". דברי תורתו ואמרותיו נקבצו ב'ספר זכרון' שיצא לאור על ידי תלמידיו, ובו גם קטעים מן המכתבים התורניים שהחליף עם גדולי הפוסקים. מקום של כבוד ניתן לרשימות ביאורים בספר התניא שהעלה ר' שאול על הכתב ממה ששמע בהיותו בליובאוויטש ממורו ורבו המשפיע רבי שמואל גרונם. על הביאורים הללו היה ר' שאול עצמו חוזר בשיעורי החסידות שהשמיע בישיבות חב"ד בתל אביב ובראשון לציון. "הייתה לו מחברת שבה כתב מה ששמע מהמשפיעים שלו", סיפר תלמידו רבי יואל כהן, "היו שם ביאורים על תניא ששמע מר' גרונם, וכן כמה דברים מעצמו". בתחילת המחברת היה כתוב: "לא כל מה שחושבים צריך לומר, לא כל מה שאומרים צריך לכתוב, ולא כל מה שכותבים צריך להדפיס"....■

תורה חמה לידידי הרב מנחם מענדל קסטל על עזרתו בהכנת הכתבה. חלק מהדברים מבוסס על הספר 'מעשה חשב' על תולדותיו של רבי שאול (נמצא בדפוס), באדיבות נכדו הרב חיים שאול ברוק.

ה'חזון איש' התפעל משיגו ושיחו של המשפיע, הוציא מכיסו שטר של 10 לירות, סכום השווה למשכורת חודשית באותם הימים, ונתן לר' שאול באומרו: "אני רוצה שותפות במוסד כזה"

שחווה על בשרו כתלמיד ישיבה בעודו נער יתום ומחוסר אמצעים. במשך יותר מעשור הקדיש את כל מרצו לפיתוח הישיבה ושגשוגה למרות כל הקשיים שנערמו עליו, עד כי אמרו: רבי שאול אינו בונה את ישיבתו בכספים או באבנים, הוא בונה ברצון עז.

פעם הודיע לגבאי של אחד מבתי הכנסת בראשון לציון שיכוא בשבת לערוך מגבית מיוחדת עבור הישיבה. ביום השבת היה בית הכנסת מלא מפה לפה במתפללים שציפו לשמוע את דרשתו של ר' שאול וליהנות מדבריו הקולחים, אך כאשר עלה ר' שאול על הבמה לדרוש, התבונן בקהל במבט נוקב ואמר בטון חריף: "גולנים, תנו כסף! התלמידים בישיבה לא אוכלים טוב ולא ישנים טוב!". ומיד ירד מהבמה והחל לעבור בין המתפללים ולעשות 'מי שברך' לטובת התורמים. כאשר הגיע לאחד מעשירי העיר, שאל אותו הלה בפליאה "מדוע כיניתם אותנו גולנים?". "הכסף שלך הוא הרי של הקב"ה", נענה ר' שאול, "אז מפני מה אתה מחזיקו אצלך? !...".

בשקיעת החמה בצהריים

בי"ט כסלו הבעל"ט ימלאו 250 שנים לעלותו לשמי רום של כ"ק הרה"ק רבי דוב בער, מורנו המגיד ממזריטש זי"ע • לפנינו קטעים מיוחדים מהפרק המתאר, מפי ספרים ומפי סופרים, את הסתלקותו ואת הימים הנוראים שקדמו לה – מתוך 'המאורות הגדולים' המופיע לראשונה בע"ה ביריד החסידות בבנייני האומה, ובו תולדותיהם ודברי ימיהם של מורנו הבעש"ט ותלמידו וממשיך דרכו, המגיד זי"ע, מאת בנימין ליפקין ויאיר וינשטוק, בהוצאת 'מעיינות'.

שער הספר החדש

ספר הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל: המגיד הגדול אמר פעם להרה"ק רבי זושא מאניפולי: "כתוב לגאון שלנו, רבי זלמניו ליטווק – הוא ניהו רבנו בעל התניא – שיבוא הנה". ומאז קראו לו החבראי קדישא בשם 'הרב'. כשבא 'הרב' לרובנה (שהייתה מקום משכנו של המגיד באחרית חייו בעלמא דין), ורבי זושא סיפר לו שהרבי ציווהו לכתוב ל"גאון שלנו" שיבוא, נאנח הרב מעומק הלב והתעלף. כשהעירוהו מהתעלפותו, נחלש מאוד ונפל למשכב. הדבר היה בקיץ שנת תקל"ב. בני החבראי קדישא יראו לספר לרב המגיד על המקרה שהיה, והרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטבסק אמר שאסור לצער את הרבי, ועל החבראי בעצמה למצוא עצה ולעשות 'פדיון' עבור רבי זלמן.

אבל הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב עמד על דעתו והכריע לספר לרב המגיד. הלכו שלושה אלה, רבי מענדל מוויטבסק, רבי זושא מאניפולי ורבי לוי יצחק מברדיטשוב אל הרב המגיד, לספר לו את אשר קרה עם רבי זלמן. כשסיפרו לו את הדבר, השיב הרב המגיד ואמר: "וה' העלים ממני. יש לו הרגשה ככן. אני נחשבתי ככן אצל הרבי שלי (הוא הבעש"ט), והוא נחשב ככן אצלי". לא הבינו התלמידים למה יתכוון ואל מה ירמזון דבריו, עד שהגיע חודש כסלו בשנת תקל"ג. ימים אחדים קודם הסתלקותו של הרב המגיד, אמר לתלמידיו: "את אשר אתם מרגישים עכשיו, הרגיש רבי זלמניו עוד בקיץ העבר" (לקוטי דיבורים ח"א, עמ' 13). גם תלמידו הקדוש, הרה"ק רבי אלימלך מליז'נסק, קיבל רמז שמימי הסתלקותו של המגיד באותה שנה, עוד בראש השנה של אותה שנה, וכפי שסיפר הגאון הקדוש בעל ה'דברי חיים' מצאנו: עוד בתקופת הסתופפותו של רבי אלימלך

כתלמיד בצל רבו הקדוש במזריטש, זכה למדרגה מיוחדת זו מן השמים, שבכל שנה, בלילה הראשון של ראש השנה, התגלה אליו אליהו הנביא וגילה לו את אשר נגזר בשמים למהלך השנה הבאה. באותה שנה, שנת תקל"ג, נגלה אליו אליהו הנביא כדרכו וגילה לו כי בשנה זו יתקיים העולם בזכות תפילותיהם של שלושה מצדיקי הדור, ונקב בשמותיהם, מבלי למנות את המגיד ביניהם. עד אז, בכל שנה ושנה, היה שמו של המגיד הקדוש נמנה בראש הרשימה. רק עם הסתלקותו של המגיד הקדוש לשמי מעלה, הבין רבי אלימלך את פשר הדבר (אהל אלימלך, סימן קפ).

העלילה והבריחה

כאמור, היה מקום מושבו של המגיד באחריתו ברובנה. אודות סיבת העתקת מקום מגוריו מסופר כך: בעיבורה של מזריטש, התנוססה טירתו של הגמון מבני האצולה המקומית, שהוסמך על ידי המלכות לשמש כשופט המחוז. הלה הצטיין כשונא ישראל וכל יחסיו עם יהודי המקום היו טבועים בחותם זה. הנהירה המתמדת של תלמידים וחסידים מכל קצוות הארץ אל חצרו של המגיד הקדוש הייתה לרועץ ולצנינים בעיני אותו הגמון משוקץ. ברם, בהיותו מודע להשפעתו הרבה של המגיד בקרב העם היהודי, לא ההין להפגין את איבתו במידה גלויה מדי כדי שלא לגרום לתסיסה בקרב האוכלוסיה. באותה העת ההין 'מוסר' נתעב אחד להרים יד כנגד קדוש ישראל, המגיד ממזריטש, ורקם עלילה שפלה נגדו. הוא זייף מכתב בשמו של המגיד אשר הכיל איומים ודברי נאצה נגד ההגמון, שופט המחוז, זייף עליו את חתימת ידו של המגיד והעביר בעצמו את המכתב לידי ההגמון. אף הוא נשבע לפני ההגמון, כי מצא את המכתב בתוככי חצרו של המגיד. ההגמון הזועם הזעיק חיש מהר את מפקד המשטרה המקומית, וציווהו לשגר מיד פלוגת שוטרים לצור על חצרו של המגיד ולשמור שלא יוכל המגיד לברוח. חרדה גדולה נפלה על כל באי בית המגיד אשר לא ידעו עדיין את סיבת העלילה שהושמה עליהם לפתע. רק המגיד הקדוש נותר שלו ורגוע, גם לאחר שהעובדה הובאה לידיעתו, והמשיך הלאה בעבודת קודשו ובשקיפתו על תורתו ללא שינוי. אדהכי והכי, נכנסו עסקני הקהילה דמתא לפעולה ולאחר מאמצים מרובים עלה בידם להיוודע ממקורות מהימנים בחצר ההגמון על דבר המסירה הנמכזה והמכתב המזויף שהובאו אל ההגמון. אולם השתדלויותיהם להתקבל לראיון אצל ההגמון ולשוחח עמו על הנושא נדחו על הסף, שכן אותו שונא ישראל תאב היה להגיש את הדבר לפני דרגי הממשל הגבוהים ביותר ולעורר שערוריה רבת. לאחר שחלפו יומיים ושלושה והשמירה על מעון קודשו עדיין שרירה וקיימת, זימן אליו המגיד את אחד היהודים העשירים דמתא, וביקש הימנו כי יסור בשליחותו אל טירת ההגמון ויזמינו אליו כדי לשוחח עימו בנידון.

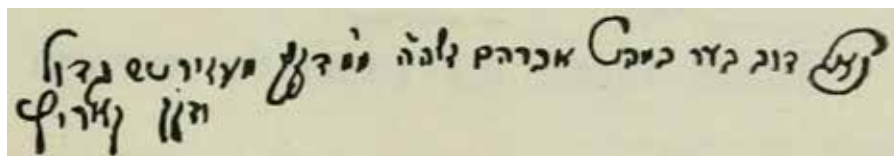
פניו של העשיר חווורו כשל בר מינן, כאשר שמע את התפקיד שמטיל עליו המגיד והוא פתח להסביר בשיניים נוקשות, כי כניסה לגוב האריות פחות מסוכנת מאשר פנייה אל ההגמון הרשע בהזמנה שכזו. אך המגיד הרעיף עליו מילות הרגעה ואמר: לך לשלום ואל תירא. עשה כאשר ציוויתך וכל רע לא יאונה לך. התעודד העשיר, אור כגבר חלציו באמונת צדיקים ויצא למלא את השליחות. לא ארכה השעה ולתדהמת כל הנוכחים, נעצרה מרכבתו של ההגמון לפני השער וההגמון בכבודו ובעצמו יצא מתוכה ונכנס פנימה אל עבר מעונו של המגיד. בירך המגיד את ההגמון והציע לו כסא לשבת, ופתח מיד לשוחח עימו בנושא המכתב שהגיע לידי מידי המוסר הנאלח. הן ידוע לכבודו, גם לו המגיד, כי אינני אדם פשוט מן השוק, אלא איש חשוב מאוד בכל העולם. האיך זה, אם כן, מטה אתה את אוזניך לקבל עלילה שפלה ונמכזה כזו כנגדי, ולהתייחס אל מכתב נאצה

חלקת מחוקק ספון

קברו של המגיד הקדוש נכרה בבית העלמין שבאניפולי ועל מצבתו נחקק: "פה נטמן אדמו"ר רשבכ"ג, המאור הגדול, הגאון בנגלה ובנסתר, כל רז לא אניס ליה, הנשר האלקי, בוצינא קדישא, איש מופת, ה"ה מורנו ורבנו רבי דוב בער בן ר' אברהם זלה"ה, נפטר שנת תקל"ג, י"ט כסלו". פעם אחת זקוק היה הרה"ק רבי אלימלך מליז'נסק לסיוע מיוחד מן השמים, כדי לבטל גזירה רעה מעל ראשי ישראל קדושים. קם ונסע לאניפולי כדי להשתטח על ציון רבו, המגיד הקדוש.

נגלה אליו המגיד ואמר לו: "הלא עודני בחיים חיותי העידותי בכס לאמור, כי תתפללו בעדי לאריכות ימים בעולם הזה, שכן כל ימי חיי עומד הייתי ומעכב את הגזירות הרעות לבל תצאנה אל הפועל. אך עתה, בהיותי בעולם העליון, רואה אני בעליל כי 'מפי עליון לא תצא הרעות', וכל הגזירות הללו כולן אך לטובה הן. הואיל וכך, מוטלת עתה המשימה עליכם, צדיקי הדור השוכנים בעולם התחתון, לחגור בעוז מותניים ולבטל את הגזירות ממקומכם שלמטה, אשר ממנו נראות הן אכן כגזירות רעות, ושומה עליכם להופכן לטובה" (תפארת ישראל, עמ' נב).

מקום מנוחתו של המגיד הקדוש, נותר מקום קדוש לישראל ובית מוקד לפעולות ישועות ורחמים. גדולי הדורות, רועי אבן ישראל, מצאו בו השראת קדושה מיוחדת במינה, ומקום המסוגל לעורר רחמי שמים באופן מיוחד. הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל העיד בעת השתטחו כי יש בציון ריח של גן עדן (מגן אברהם טריסק, עמ' שט). כה העיד רבה של אניפולי, הגאון רבי יקותיאל זלמן מרגליות, בהסכתו לספר 'מנורת זהב' (לקוט דברי תורת הרה"ק רבי זושא מאניפולי) כי בימים עברו, נהגו שלא להשתטח על הציון הקדוש כי אם אנשים מיוחדים ורק לאחר טבילה במקוה. במקורות אחרים נמסר, כי המגיד ציווה לפני הסתלקותו שלא יבואו לצינונו כי אם צאצאיו. כאשר השתטח רבי מרדכי מטשרנוביל במקום, הקדים ואמר: "אני מבין, שכן אבי, הרה"ק רבי נחום, היה מתלמידיו, וכל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (כתבי הרה"ק רבי יעקב מהוסיאטין).

חתימת יד קודשו של מורנו הרה"ק רבי דוב בער, המגיד ממזריטש זי"ע

מזויף, כאילו נכתב על ידי. דברי המכתב כתובים בכתב ברור, פתח ההגמון כמתנצל, שחור על גבי לבן, וכל תיבה ותיבה שבו מדברת בעד עצמה. אף השויתית את הכתב והחתומה שבו, עם כתב ידכם וחתמתכם הבאים ממקור אחר ולא מצאתי כל סיבה לפקפק באמיתות המכתב ולחשוש בו כמזויף. שמה תוכלו להראותני את המכתב, פנה המגיד אל ההגמון. נענה ההגמון והורה לאחד המשרתים המתלוצצים עימו, לצאת ולהביא את המכתב מטירתו. מששב המשרת והמכתב הנידון הונח על השולחן, העיף עליו המגיד מבט חטוף ומיד נענה אל ההגמון ואמר: מן הסתם ידוע לשופט מלומד כמותכם כי שמי בלשון הקדוש הוא: דוב, וכינויי בשפה היהודית הוא: 'בער'. לשם הקיצור, נהוג לצרף את שתי התיבות יחד ולחתום: דובער. ועתה, התבוננו נא וראו כי החתימה על מכתב מזויף זה איננה 'דובער', כי אם: 'דאב בער'. התיבה 'דוב' שמקורה בלשון הקדוש, נהפכה על ידי הזיפן הבור ל'דאב' כאילו הייתה מילה משפת האידיש. ההגמון השופט, אשר מתוקף תפקידו אכן התמצא קמעה בלשון הקדוש, הכיר מיד בצדקת טענתו של המגיד ובעל כורחו

נאלץ להודות כי מסתבר שהמכתב מזויף. הוא התנצל אפוא לפני המגיד והבטיח לבטל מיד את כל העניין ולהעניש את המסור השפל על רקיחת העלילה.

כאשר יצא לשוב אל מרכבתו, הורה ההגמון לפלוגת השוטרים לפנות את החצר וכל באי הבית ויושבי מזריטש נשמו לרווחה.

ואולם, למרבה הפליאה, מיד עם הסתלקות ההגמון והשוטרים מחצר הקודש, ציווה המגיד הקדוש למשמשי ואשר על ביתו, למהר חיש ולארזו את כל המטלטלים אשר בבית, להעמיס את הכל על עגלות ולהימלט מן העיר. אף המגיד עצמו עלה על אחת המרכבות, וכך, בפתע פתאום ובחופזה רבה, עזב את מעון קודשו שבמזריטש ויצא את העיר. ויסעו כמה פרסאות עד כלות ממשלת ההגמון הרשע, ויבואו אל העיר רובנה שהייתה בשליטת אציל אחר אוהד יהודים, וישבו שם.

ויהי, אך יצא המגיד הקדוש את מזריטש, ולב ההגמון הרשע נהפך בקרבו לרעה. עד מהרה חזר ושיגר את השוטרים למעונו של המגיד, בצירוף פקודה לאוסרו ולהביאו לפניו באזיקים. זאת, לנוכח העזתו להזמין את שופט המחוז אליו למעונו. אף הוא תמה היה על עצמו, הכיזר זה נתפתה להיענות להזמנה ולבוא. באפו כי עז ובעברתו כי קשתה, חזר ההגמון לגרסתו הקודמת, כי המכתב שהביא אליו המוסר אמיתי וכי איננו מזויף.

אולם השוטרים מצאו לפנייהם את חצר המגיד והמעון הקדוש שבתוכה ריקים מאדם וממטלטלים, ולא נותר להם אלא לשוב אל משלחם בידים ריקות ולבשר לו על אשר ראו עיניהם. גם הרודפים שנשלחו על ידי ההגמון אחרי מרכבת המגיד לא העלו דבר, שכן בינתיים יצאה כבר המרכבה מתחום שלטונו של ההגמון ונכנסה בתחום שלטונו של מושל רובנה.

כאקט של נקמה ציווה ההגמון הזועם לסתום את כל פתחי ביתו הריק של המגיד במזריטש, וחיליו ומשרתיו עמלו להציב קורות ולקבוע לוחות עץ על פתחי השערים והחלונות של כל הבית סביב (מגדיל ישועות, עמ' צה).

מרבנה לאניפולי

בחדשים האחרונים לחייו עבר המגיד עם חצרו לאניפולי, שם גרו שני תלמידיו המפורסמים: רבי זושא מאניפולי, ורבי יהודה לייב הכהן בעל 'אור הגנוז'.

הסיבה למעבר לאניפולי אינה ידועה באופן ברור, אולם יש אומרים כי מחמת חולשתו הרבה יעצו הרופאים למגיד שיעקור לעיר אניפולי בה שרר אוויר טוב יותר מאשר ברובנה, העיר הגדולה והמוזהמת (רשימות דברים, עמ' 6).

באורח פלא, מצבות רבות באניפולי נשאו את התאריך י"ט כסלו תקל"ג, ואילו במשך תקופה קודם לכן אין שום מצבה. ובטעם הדבר מספרים: כאמור, המגיד היה חולה מאוד לעת זקנותו ותלמידו רבי זושא שמקום מושבו היה באניפולי הציע למגיד שיבוא לעירו. כשהגיע לשערי העיר לא נתנוהו להכנס כי הייתה אז מגיפה, וחששו שמא יביא עמו נגיף. או אז התייצב בפני השומרים הרה"ק רבי זושא והבטיח להם כי בכל עת שהותו של המגיד באניפולי, לא תתרחש בעיר שום מיתה. וכך הווה. במשך כל אותו הזמן לא הייתה פטירה באניפולי. רק לאחר הסתלקות המגיד, היו הרבה מיתות יחד שהמתינו עד להסתלקות המגיד (כתר מלכות, עמ' כג).

באניפולי, החל גופו הטהור של המגיד להיחלש מאוד וכוחותיו הלכו ואזלו. גדולי התלמידים הקדושים המשיכו גם כאן להסתופף בצילו ולא חדלו לקבל שפע קודש ממעינות קדושתו הבלתי נדלים. אמנם ניכר היה כי אחיזתו של איש האלקים בקשרי החומר של העולם הזה הולכת ומתרופפת, עוד מעט ויפרח לו איש האמת לעולם האמת.

חזון עובדיה

סיפר רבנו הזקן (ספר השיחות ת"ש, עמ' 155):
"בשבת פרשת וישלח תקל"ג, השבת האחרונה לחייו בעלמא דין של מורי ורבי, אמר בשכבו על מטתו ובמעמד כל החבריא קדישא: 'וישלח יעקב מלאכים', מפרש רש"י 'מלאכים ממש'. את ה'ממש' של המלאכים שלח יעקב לעשו, ואילו הרוחניות של המלאכים השאיר בידו. 'לאחר תפלת ערבית והבדלה - המשיך רבנו הזקן לספר - אמר רבי: חזון עובדיה. 'כי ב'ה' הוי' צור עולמים - ביו"ד נברא העולם הבא ובה' נברא העולם הזה'. עובדיה היינו עובדי י"ה, חזון עובדיה - דבר שהעובר הוי"ה רואה אותו.

"ביום ראשון, י"ז בכסלו, אמר לי הרבי שבשלושת הימים האחרונים שלפני מסירת הפקדון, הסתלקות, רואים רק את דבר ה' הנמצא בכל דבר גשמי. דבר הוי"ה הוא מהותו של הגשמי.

"באותו לילה גילה לפניי את סדר ליל שימורים שלפני יום הכנסת ילד לבריתו של אברהם אבינו ע"ה. ושאל אותי מדוע אינני שואל לסדר 'שלוש בן זכר'. ענית לו, שאני מרגיש ששיחות הקודש בהן מזכני הרבי הן בדרך 'אתערותא דלעילא', 'טלא דנטיף מעתיקא קדישא' (התעוררות מלמעלה, טל הנוטף מעתיקא קדישא)";

- באותה עת שהזכיר רבנו הזקן דברי קודש אלה, נשען על זרועות קדשו והיה בדבקות גדולה משך שעה אחת. הדבר הטיל פחד נורא על הנוכחים, כי דבקות זו הייתה מעין הדבקות של היום הקדוש של יום הכיפורים, אלא שביום הקדוש פני קודשו מוסבים אל הקיר, ובשעה שסיפר היו פני קדשו, הנראים מבין כיסוי ידי קדשו, לזהים ומאירים. כשנתעורר מדבקותו, המשיך ממקום שעמד -

"[טלא דנטיף מעתיקא קדישא -] דאימתר ביה ואתם תחרישון, לא תתערון מידי" (שבו נאמר: "ואתם תחרישון", אל תעירו דבר).

"וינענע מורי הרב המגיד בראש קדשו לאות הסכמה. הרבי מסר לי אז הסדר של יום הכנסת ילד לבריתו של אברהם אבינו ע"ה והסדר של 'שלוש בן זכר', והוסיף ואמר לי: חזון עובדיה, העובד י"ה רואה. בן יוולד לך וקראת אותו בשמי [הוא ניהו כ"ק אדמו"ר האמצעי, רבנו דובער, שנולד כעבור שנה - ט' כסלו תקל"ד], ובליל השימורים לפני יום הכנסת הבן לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, תזכור ותזכיר את אשר הגדתי לך בלילה זה".

בין דברי הקודש, המשיך רבנו הזקן לספר שביום הסתלקותו של המגיד, י"ט כסלו ה'תקל"ג, אמר: "יחינו מיומים, ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו". "יחינו מיומים" הם שני הימים הראשונים של העברת הערלה וכניסה לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, שזהו 'בדמין חיי, בדמין חיי' פעמים; "ביום השלישי", שלישי למילה, 'יקימנו ונחיה לפניו'.

לכאן עקר את מקומו חודשים אחדים לפני הסתלקותו. אוהל ציונו של מורנו המגיד ממזריטש זי"ע בבית החיים באניפול

טרם הסתלקות

יום לפני עלותו בסערה השמימה, בח"י כסלו, אמר המגיד לבנו רבי אברהם ולשני תלמידיו הקרובים, רבי שניאור זלמן רבנו הזקן ורבי יהודה לייב הכהן: "בני, תהא אחדות שורה ביניכם, בכוחה תתגברו על הכל, תעלו במדריגות ולא תרדו חס ושלום. רמז לדבר הכתוב, והוא באחד ומי ישיבנו". ככלותו לומר זאת, נעצמו עיני המגיד ונראה היה כמנמנם.

נכנס רבי זושא לחדר על בהונות רגליו, והמגיד הקיץ מנמנומו ושאל: "מי בא?". "זושא בא!", ענה רבי שניאור זלמן. רמז המגיד בידו הגרומה, שזזה ברפיון, כענף שכור ברוח קלה, כלפי רבי זושא. ניגש רבי זושא סמוך למיטה. נטל המגיד את ידו הימנית של רבי זושא והטיל עליה את כפו השמאלית ולחש בקול דק, אך צלול: "שלי היית זושא בעולם הזה וגם שם תהיה עמי במחיצתי". ולפי שבדברו על אודות רבי זושא הרים המגיד את ראשו מעל הכר, כדי שיוכל להביט בעיניו, צנח הראש על הכר כמו מאליו, באפס כוח בסיום מליו, ואילו מבטו עדיין היה נעוץ בפני רבי זושא.

"ואיפה מנחם מענדל?", שאל המגיד לאחר שהקיץ שוב מנמנם ממושך. הקול היה כעת חלוש יותר וצלול פחות. "מנחם מענדל מוויטבסק איננו כאן", השיב רבי שניאור זלמן. וגנח מאוד הרב המגיד, "ורבי יהודה לייב הכהן כאן?". שאל המגיד ויגיעתו היתירה בבטאו את המלים נתנה את אותותיה בקולו הפוחת והולך. "רבי יהודה לייב הכהן כאן", ענה רבי שניאור זלמן.

ניגש רבי יהודה לייב הכהן סמוך למיטה. שוב הרים המגיד את ראשו מעל הכר, והזיז את ידו למרבה הפליאה בתנועה קלה. נטל את ידו הימנית של רבי יהודה לייב הכהן ולטפה בכפו השמאלית. שפתותיו מיללו ברורות ובקול צלול ובוטח. "יהודה לייב, כהן אתה, שפתי כהן ישמרו דעת, ואני מעולם הדעת, עמי תהיה במחיצתי".

לאחר מכן הפנה המגיד את מבטו אל רבי שניאור זלמן ואמר: "שניאור זלמן, הב לי את ידך, אתה תהיה לבדך, אתה לך לעצמך, יש לך דרך משלך, אתה תצטרך לסייעתא דשמיא מאוד מאוד. אני אתגעגע אליך מאוד מאוד, ואם ירצה ה', אוציאך מכל הצרות".

אז פנה הרב המגיד לבנו רבי אברהם 'המלאך', ובקול מאושש וצלול ואמר: "אברהם, איני מצוה לך כלום. אתה לא תזוז מדרכך בקודש. שמע לקול זלמניו שיחי' ואז טוב לך, והעיקר שלא תסגף את עצמך, שכן חור קטן בגוף הרי הוא חור גדול בנשמה, והרי נשמתיך גבוהה ונשגבה היא". המגיד לא גרע את מבטו מעל בנו במשך שעה ארוכה, כמצפה לתשובתו. אך 'המלאך' שתק. לאחר

מכן נאחזו עפעפי המגיד בקורי תרדמה, שפתיו לא היו מרחישות עוד בעלמא הדין (ספר התולדות, עמ' 9).

ביום י"ט כסלו הגיעה השעה האחרונה. שעת הפרידה. פני המגיד בערו כלפיד, אש קודש להטה סביבותיו וזיו פניו הפיק נוגה. החבריא קדישא הקיפו את מיטתו. דממה שררה בחדר בו שכב ובחוזן שאון והמולה, קולות של יללות ותחנונים ורוח סופה איומה. קודם הסתלקותו נטל המגיד את ידו של תלמידו, רבנו הזקן בעל התניא, ואמר לו: "י"ט כסלו הוא יום ההילולא שלנו".

ראשו כתם פז

ביום שלישי, פרשת וישב, י"ט כסלו תקל"ג, שקעה החמה בצהריים ונסתלק לבית עולמו המגיד הגדול. באותה שעה ניצחו אראלים את המצוקים. כשלהבת אש עלה רבם של כל החסידים בסערה השמימה.

עשרים ושש שנים לאחר מכן, בדיוק באותו היום: יום שלישי, פרשת וישב, י"ט כסלו תקני"ט, הוא יום הגאולה של רבנו הזקן: באותו היום שוחרר ממאסרו בפטרבורג ונקבע היום לחג במקהלות חסידים (לקוטי דיבורים ח"א, עמ' 13).

הקשר זה מציין גם רבנו הזקן במכתביו שכתב אחרי צאתו מהמאסר לחבריו מתלמידי מורנו המגיד ממזריטש: "ברם כגון דא צריך להודיע, כי יום אשר עשה ה' לנו, יום י"ט כסלו, יום ג' שהוכפל בו כי טוב, יום הילולא רבא דרבנו הקדוש נ"ע.... יצאתי בשלום מה' שלום" (אגרות קודש אדמו"ר הזקן, עמ' רלב).

סיפר רבנו הזקן: "כאשר נסתלק מורי ורבי, עשו התלמידים הגרלה מי יזכה בטהרה, ואחר כך הגרלה שניה אודות פרטי אבריו הקדושים, ובגורלי עלה טהרת ראשו הקדוש. נרעדתי אז מגודל הזכות ונפחדתי מאימת הדין והקטרוג ח"ו, והרגשתי חלישות הדעת כיראה ופחד מחבריי ובני גילי הגדולים ממני בשנים ובשימוש את מורי ורביי". באותה עת עלה בזכרונו המעשה הנודע אודות משל בן המלך שנשא בפני הרה"ק רבי פנחס מקוריץ אודות האבן בכתר המלך [המתואר בהרחבה בספרנו, פרק שישי]. ויאמר בלבו: אין זאת אלא שזכות זו עמדה לי לעת כזאת (ספר התולדות, עמ' 95).

לאחר הטהרה, כאשר הובילו את הרב המגיד נ"ע למקוה לטבול, אמר רבינו הזקן: "הנה חז"ל אמרו 'גדולים צדיקים במיתתן כו'', על כן יניחו את מורנו שיטבול בעצמו".

וכן היה שהניחוהו וטבל בעצמו ג' פעמים (בית רבי, ספ"ד בהערה).

לעושה אורים גרולים

קטעים נבחרים מתוך פרק הפתיחה לספר 'המאורות הגדולים'

יאיר וינשטוק

כשברא הקב"ה את עולמו, קבע ברקיע את שני המאורות הגדולים, אשר בלעדיהם היה העולם חשוך ואי אפשר היה לראות בו מאומה. יתר על כן, ללא אור, לא היו חיים וקיום לעולם.

לא נברא העולם אלא בשביל ישראל הלומדים את תורת ה' ומקיימים מצוותיו, וכדי לחזק את לבם של ישראל, שיוכלו להחזיק בכל הצרות והתלאות, קבע הבורא בשמיו של העם את המאורות הגדולים - צדיקי הדור המנשימים רוח חיים באפיו של כלל ישראל.

לפני כשלוש מאות שנה, מצבה של הפזורה היהודית במדינות רוסיה, אוקראינה, ליטא, לטביה, והאזורים הנקראים בשם וואהלין, פולין, גליציה, רומניה הונגריה וכל הגולה בעצם, היה קשה מנשוא.

לאחר גזירות ת"ח ות"ט והפוגרומים האיומים של הקזקים שטבחו רבבות יהודים, ובפרט לאחר הופעת מצג השואה של משיח השקר הנודע ש"צ, שצמח על רקע המצב הקשה והתיימר לגאול את העם כביכול, אך לאחר זמן מה התגלה קלונו כאשר הוכרח להמיר את דתו ולהתאסלם ותלמידיו נפוצו לכל עבר - המוני יהודים כשרים ותמימים שחשבו כי אכן המשיח הגואל הגיע לשים קץ לגלות והסבל, נשברו עד עמקי נפשם. דומה היה כי כל העם ישקע לתוך עצמו בקדרות, בשבר ואכזבה גדולים שאחזו בכל קצותיו. שוב עמדו היהודים במזרח אירופה מול החיים הקשים עד בלתי נסבלים.

בנוסף לכך, בעקבות תנאי החיים דאז, והבדלי המעמדות הגדולים בין שכבות האוכלוסייה, העשירים והאביונים, תלמידי החכמים ופשוטי העם, התהווה מצב שגרם כי גדל דור של אנשים פשוטים, יהודים שלא ידעו קרוא וכתוב אך אהבו את בורא העולם בכל לבם ועבדו אותו בכל מאדם. קרע של ממש נפער בין תלמידי החכמים ובין היהודים הפשוטים, עד שבערים מסוימות נבנו בתי כנסיות נפרדים - לתלמידי החכמים ולפשוטי העם. או אז התגלה איך הקדים הבורא תרופה למכה.

באותה שעה הבהיק אורו של המאור הגדול, נשמתו של הבעל שם

טוב שירדה לעולם רק לאחר שהובטח לה כי שישם גיבורים, נשמות קדושות של תלמידים, יסוככו עליה בעודה בעולם הזה.

רבי ישראל נולד לזוג הורים באים בימים, רבי אליעזר ושרה, ולמד מאביו לא להתיירא משום אדם אלא רק מהבורא יתברך.

האור הגדול שהוריד הקב"ה לעולם היה צריך להיות מוצנע ומוסתר כדי שלא יוכלו לפגוע בו המסטינים והמקטרגים, ולכן התגלגלו העניינים ככוננת מכון כך שהילד, הנער, והאברך ישראל, נראו לעין גשמית כנפש תמימה וטובה שאין בכוחה לפגוע בשום יצור, אך בה בעת לא ידעו סובביו על כישרונות, יכולת לימוד גבוהה או משהו יוצא דופן הטמונים בו. 'ריש דוכנא' היה, המלמד את

הילדים א"ב ועוד כיוצא באלו.

גם לאחר שנשא לאשה את זוגתו מרת חנה, נדרף תחילה על ידי אחיה הגאון הגדול רבי אברהם גרשון מקיטוב, שסבר גם הוא בטעות כמו כולם כי הוא אינו יודע מאומה בתורה. איש לא ראה כאשר למד, איש לא ראה כאשר נשמות התגלו אליו מעולם העליון ובראשן הנביא אחיה השילוני שלימדו תורה. רבי ישראל מצידו השלים את מלאכת ההסוואה באמנות גדולה וכך הצליח לחמוק מזרועותיה של הסטרא אחרא אשר אילו ידעה מה מחכה לה בהמשך, הייתה עושה כל אשר לאל ידה כדי לגדוע את האילן הצעיר בעודו באיבו.

אך לאחר שהסטרא אחרא לא הייתה יכולה לקלקל עוד - הגיע הרגע. החמה זרחה ---

שינוי פני תבל

"היו היה דבר ה' ביד הבעל שם ויגזור אומר ויקם, אחד היה, ומקהמונים לא קם כמוהו ואחריו לעפר מי יקום".

כה אמר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מוויטבסק ז"ע, בבואו לתאר עלי כתב במילים בודדות - שכמו נאמרו בנבואה ונחצבו עלי סלע - את עוצם קדושת מרנא אור שבעת הימים, הבעל שם טוב הקדוש זי"ע.

את יריעת חייו ומפעלותיו של הבעל שם טוב הקדוש תוכלו לקרוא בספר הזה בארוכה, ואני לא נדרשתי אלא לעובדה אחת פשוטה ובסיסית שאי אפשר להתעלם ממנה:

אי אפשר לתאר את העולם היהודי כיום ללא דמותו של הבעל שם טוב ותלמידיו, ובראשם ממלא מקומו המגיד ממזריטש. הבה נתבונן סביבנו. תורת החסידות התפשטה על פני תבל ומלואה, ובדורנו בו נצרך הכל בכור ההיתוך הנקרא בלע"ז 'מיקס' (תערובת) מכוחה של המציאות בת ימינו החוצה גבולות יבשתיים

וימיים, עמים וארצות, ובתוך עמנו גבולות מגזריים, ומערכת הכל בכל - השפעתה העצומה של תורת החסידות הזורחה אור בכל מקום בעולם. לא מבעיא בעולם החסידי, ראו עד כמה הושפעו חייהם של בני עדות המזרח מן הממשק שלהם בתנועת החסידות. די לנו בדוגמית אחת של שושלת האדמו"רים המפוארת לבית משפחת אבוחצירא, ועוד כהנה וכהנה גדולי תורה ויראה של יהדות המזרח הצועדים בדרכו של מרנא הבעל שם טוב.

גם אם נפנה מבטנו אל המגזר הנקרא ליטאי, נגלה דבר פלא: רבנים, ראשי ישיבות וכוללים, מגידי שיעורים, רבני ערים וקהילות, דיינים נחשבים, משפיעים רוחניים, אברכי כולל ובחורי ישיבה באליהם, כמעט כולם, אם נבדוק ביחוסם, תמיד תמיד נגלה לאחר

חיפוש קל את המוצא החסידי...

לאמור: הבעל שם טוב שינה בכוחו הכביר את פניו של העם היהודי כולו. הבשורה שהביא עמו בדמות עבודת ה' בשמחה, קרבת אלוקים ודבקות בבורא מחקלזללא מחיצות וחציצות, תורת הטהרה והעיקר - משנתה הבהירה והצלולה של תורת החסידות, החותרת עד השיתין שבנפש ומגביהה עוף אל שמי שמים של השגות מרקיעות שחקים, לכל אורך הדורות, החל מהבעל שם טוב ותלמידיו ועד ימינו אלה - כל אלה שינו את פני תבל ויצרו מציאות חדשה שבה קשה למצוא בדל יהדות באיוושהי נקודה על פני הגלובוס, חף מטביעת אצבעותיו של הבעל שם טוב הקדוש.

כך לומדים תורה

קדוש ונשגב, גבוה מעל גבוה, היה גדול תלמידי מורנו הבעל שם טוב וממשיך דרכו, מורנו כ"ק הרה"ק רבי דוב בער זי"ע, המגיד ממזריטש.

הגיעו הדברים לידי כך שמפי רבותינו נמסר כי פי שניים היה ברוחו ממורנו הבעש"ט. אדמו"ר ה'צמח צדק' התבטא ואמר: "הבעש"ט והרב המגיד היו רואים מסוף העולם ועד סופו ממש", בהבהירו כי גלוי היה לפניהם האור שנברא ביום ראשון שהשי"ת גזוז בתורה; למרות שאור זה בעצם מהותו רוחני הוא, המשיכו שני קדושי ארץ אלו את האור הזה גם בגשמיות.

כימי נעוריו הסתופפתי בצילו של האדמו"ר הקדוש רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, ופעם באחד השולחנות הטהורים שערך ביום ההילולא של המגיד ממזריטש, ביום הבהיר י"ט כסלו, סיפר הרבי:

כאשר הגיע המגיד ממזריטש אל הבעל שם טוב, לאחר ששמע עליו כה רבות, כבר היה המגיד גאון אדיר ובקי בכל חדרי תורה, נגלה ונסתר גם יחד.

פנה הבעל שם טוב אל המגיד ושאלו לפשר ביאור של מאמר עמום בווהר הק'.

המגיד הסביר על אתר כיצד הבין את הדברים.

"לא כך לומדים את הווהר", אמר הבעש"ט.

הרהר המגיד קמעא ובמחווה האגוני התרקם בן רגע יסוד חדש, עמוק ונוקב כיצד להסביר את דברי הווהר הללו בפשט חדש הזורע אור ומחליק על פני המהמורות.

שמעו הבעש"ט קשב רב, ומיד הפטיר שוב:

"לא כך לומדים זוהר".

עתה התעצם המגיד ויגע נפלאות כיצד להבין אותו עניין מעורפל הדורש ביאור. חשב וחשב עד לעומק מעמקים, והנה עלתה בידו לדלות פנינים ומרגליות שהבהיקו והאירו את כל הסתום והחתום, עד שדברי הווהר זרחו כנתינתם בסיני.

קימט הבעש"ט את מצחו, עצם את עיניו ואמר בנחישות:

"לא כך לומדים את הווהר".

כאן כלו כוחותיו של המגיד, הוא הבין שהבעש"ט רוצה לפתוח בפניו אשנב חדש, ולהאיר עליו אור בהיר כמוות לא ראה מימיו. עם זאת, נשברה רוחו בקרבו והוא שאל בדמעות:

"אלא איך לומדים?"

התיישב הבעש"ט לידו והחל שונה בפניו את דברי הווהר הקדוש ופניו האדימו כלפידים בוערים.

מצבת ציונם של מורנו המגיד זי"ע ותלמידיו

מזאת - מי היה הרב !!!

התפשטות החסידות

מאותו יום שדבקה נפשו של המגיד בנפש רבו הפך לתלמידו המובהק של הבעש"ט ועשה אוזניים לתורתו. לאחר הסתלקותו של מורו ורבו מילא את מקומו, ובית מדרשו אשר במזריטש התמלא בתלמידים מקשיבים, שכל אחד מהם לקח את הלפיד הבורע ותקע אותו בנקודה אחרת על פני הארץ. כך החלה מתפשטת תורת החסידות וקרני אורה האירו בעוד מקום ועוד אחד, עד שזרחה תבל ומלואה ושינתה את חייהם של כל בני ישראל.

זרחה השמש ולא שקעה והיא תוסיף ותאיר בחסד עליון ולאורה נצעד עד אחרית הימים, עדי נזכה לקיום דברי הנביא "הנה ימים באים נאום ה' אלקים והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'".

זכינו ומציאות חיינו מלאה אור חסידות הזורח בכל מקום, הוא האור הגדול שהדליקו מרנא ורבנא הבעל שם טוב ותלמידו המגיד הגדול אחריו, והוא המאיר לנו את חיינו בכל יום, בכל עת ובכל מקום. ■

והנה, לעיני בשר, ירדה אש ממרומים משבעת הרקיעים, והקיפה את שניהם בעיגול עד שנראו שניהם כאילו הם עולים בלהבות. הבעש"ט הסביר והרחיב את הדברים, כשכל העת מלהטת סביבם אש גדולה שאינה שורפת ומכלה מאומה. "כך לומדים את הווהר" הטעים הבעש"ט לבסוף, "כיראה וכאהבה".

יראת הרב ויראת התלמיד

כדי לסבר עוד את האוזן ולקרב את הדברים אל השכל, נוסיף ונספר את המעשה שנשמע מפי רבי ישראל מרוז'ין, נינו של המגיד ממזריטש: באחד הימים, בעת התפילה בבית מדרשו של הבעש"ט במזי"בדו,

הרגיש המגיד שלא בטוב עקב רגלו המיוסרת, והוכרח להיכנס אל חדרו של הבעש"ט שהיה בירכתי בית המדרש ושם היה נח לעתים על 'קנאפע' - ספה - שעמדה שם.

בעת שנח המגיד על הספה והוקל לו ממכאוביו, יצא גם הבעש"ט מבית המדרש ונכנס לחדרו להפסקה קלה, ולא ראה את המגיד. הוא ניגש אל השולחן ועמד לידו לרגע קט.

באותו רגע החליקה קמעא טליתו של הבעש"ט ולמגיד היה נדמה שהיא נופלת ארצה, מיהר וחש לתופסה לפני שתחליק לגמרי מעל גופו של הבעש"ט.

אמר רבי ישראל מרוז'ין:

"באמונה, הבעש"ט לא היה ה'כביכול' (וליתר דיוק נביא את לשונו ממש: "לא היה גיאט ברוך הוא") והסבא המגיד גם הוא לא היה קוטל קנים באגם (ולגרסה אחרת: נער כפרי), ואף על פי כן, בעת שנגעו אצבעותיו של המגיד בטליתו של הבעש"ט - החל נתקף ברעדה נוראה כאילו אחזתו 'אחילו' - אש של עצמות, הוא נפל אין אונים על הספה, ומורבו רעידת גופו - גם הספה הודעזעה ורעדה יחד אתו שעה ארוכה עד שנרגע..."

ללמדך מי היה התלמיד, ולמעלה

המאור שבתורה

לקט מאלף של תורות
הבעש"ט, המגיד
ממזריטש ואדמו"רי
חב"ד לדורותיהם
עם ביאורי פנימיות
התורה למאמרי חז"ל

חלק ראשון
על מסכתות
ברכות ושבת

חדש!

מתוך המדור 'נשמתא דאורייתא' בגיליון 'כי קרוב'

הספר יושק לראשונה ביריד החסידות בבנייני האומה

ספרי אור החיים
מרכז הספר והדפוס הגדול בעולם

מעינותיך
בית הנצח לאור ולספרות חסידות

**אלה ועוד
1,000 ספרים**

גברים: יום חמישי י"ד כסלו, מוצאי שבת ט"ז כסלו ויום שני י"ח כסלו

נשים: יום ראשון י"ז כסלו ויום שלישי י"ט כסלו

שעות פעילות: 10:00 בבוקר ועד 01:00 בלילה, יום חמישי ומוצאי שבת החל מהשעה 20:00

מחכים לכם ביריד ספרי החסידות בבנייני האומה

(על פי תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ד ע' לו)

נשמתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לזף היומיו

נדדים ל"ט - מ"ו

ועל דרך זה יוכן למעלה, שהמדות הם לצורך ההשפעה אל הזולת היינו להעולמות, וזהו שהמדות שלמעלה הם שורש העולמות. אבל המוחין הם למעלה מהעולמות, וזהו שהתורה קדמה לעולם, קדמה היינו במעלה (ולא בזמן), והקדימה היא בבחי' אלפיים שנה, אאלפך חכמה אאלפך בינה.

(ע"פ ספר המאמרים תרנ"ג ע' רפ-רפא. תש"ד ע' 198-199)

תשובה למעלה מהעולם

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם
ואלו הן... תשובה (נדדים לב, ב)

אין הפירוש שהיתה קודם בריאת העולם. שאם אין עולם אין עון אשר חטא ואין תשובה. ולהבין זה צריך להבין מהות התשובה, כי העולם טועים לומר דוקא אנשים פחותי הערך ובעלי עבירות הם הם הצריכים לתשובה, והאמת אינו כן כי מאחר שעיקר התשובה היא בה' תתאה ועילאה ואיש בער לא ידע.

אמנם באמת אמרו זה על אנשים יושבי אהל ולומדי תורה. כי הנה עיקר התשובה היא בלב שהיא בחי' ה' עילאה דהיינו כלות הנפש אליו ית'. והיינו על ידי שמתבונן שכל העולם הוא תחת הזמן, שיתא אלפי שני דהוי עלמא, ואפילו ימות המשיח ותחיית המתים הוא בזמן, והזמן הוא נברא להחיות העולמות עליונים ותחתונים שעל ידי י"ב צירופי הוי' שמתחדשים בכל יום דהיינו בכל שעה צירוף אחד הוא מהוה ומחיה העולמות עליונים ותחתונים נובכל לילה י"ב צירופי אדני"ן, והחיות רצוא ושוב, פירוש שהחיות שהיה על ידי צירוף הראשון עולה למקורו ויורד החיות אחר כך על ידי צירוף השני, שאם לא כן היה די בצירוף אחד, ולכן מזה נמשך בחינת עבר ועתיד שהחיות הראשון מסתלק ונכלל במקורו מלמטה למעלה ויורד ונמשך חיות אחר מלמעלה למטה ונעשה בחי' זמן.

והנה מבשרי אחזה אלוה כמו למשל באדם שיש לו איזה ענין לרבר הנה הדברים חקוקים על לבו כולם כאחד כל מה שיוכל לדבר ולפרוט בשפתיו בשעה ושתיים. כך כביכול למעלה מקור החיות והצורפים שהוא חיי החיים אור א"ס ב"ה שם אין שום התחלקות זמן עבר הוה ועתיד כי שם נכללו כולם כאחד והרי יש בכחו להוות ולחיות עוד כמה פעמים שיתא אלפי שני כו' וכמה שמיטין ויובלין עד אין סוף ותכלית רק כשהחיות נמשך מלמעלה למטה להחיות העולמות נעשה בחי' זמן וכן קודם שנברא העולם לא היה בחי' זמן כלל.

והנה כתיב אני ה' לא שנית ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'. פ"י כמו שהיה יחיד ומיוחד קודם שנברא כן עתה יחיד ומיוחד ממש אחר שנברא כמ"ש אתה הוא ה' לבדך

מעלת התורה על העולם

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם
ואלו הן תורה (נדדים לב, ב)

ובמדרש (ויק"ר פי"ט) איתא אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם. ולכאורה קשה, הלא כל ענין הזמן הוא בריאה חדשה שנתחדשה בדרך יש מאין בבריאת העולם כמו כללות ענין הבריאה שבראה הקב"ה מאין ליש, וכשם שכל מה שנברא בעולם הרי לא היה קודם שנברא הנה כן הוא בהבריאה דזמן שלא היתה קודם שנברא העולם, ואם כן מה שייך לומר שהתורה "קדמה" לעולם, וגם מהו ענין המספר אלפים שנה דוקא.

אך הענין הוא דהנה עולם הוא ו' קצוות - ד' רוחות העולם מזרח מערב צפון ודרום, וארץ ושמים שהם מעלה ומטה. דעולם הוא מקום היינו מציאות, וכל מציאות בהכרח שמוגבל בו' קצוות, ומקום הגשמי הוא מוגבל בו' קצוות גשמים, דשרשו הוא מו' קצוות רוחניים שהן שש מדות העליונות כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה והת"ת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ ותרנגם דאחדי בשמיא ובארעא שהוא מדת יסוד, וששה מדות העליונות הן שרש הו"ק שבמקום, וכמבואר ברע"מ פנחס (רנה, ב) ע"פ אין כל חדש תחת השמש שכל מה שלמטה הרי יש לו שרש ומקור באצילות, והיינו בספירת המלכות והשש מידות דאצילות.

אבל התורה קדמה אלפים היינו בחינת אאלפך חכמה אאלפך בינה, כי המוחין הם מובדלים מן המדות, דהנה המדות הם לצורך העולמות, וכמ"ש זכור רחמין וחסדיך כי מעולם המה, היינו שהרחמים וחסדים הם לצורך העולמות, וכתיב כי אמרתי עולם חסד יכנה שבשביל העולמות נבנה מדת החסד היינו דלא רק בשביל בריאת העולמות בפועל צריך למידת החסד, אלא גם בשביל הרצון והמשכבה שיהיו עולמות (שזהו ענין כי אמרתי עולם, דכשעלה ברצונו ית' שיהי' עולם, הנה בשביל זה נבנה מדת החסד), ולולא העולמות לא היו נאצלות המדות.

אבל המוחין הן לעצמו כביכול, היינו לא רק בשביל העולמות, שגם אם לא היו העולמות שייך ג"כ ענין המוחין. ויובן על פי ענין המוחין כמו שהם באדם, שגם כשלא יש למי להשפיע דבר שכל הרי הוא יכול לישב ולהשכיל השכלות, מה שאין כן בבחי' המדות. על דרך משל מדת החסד, כשלא יש למי להשפיע טוב וחסד, הרי בטל כל המדה וכלא היה כלל, וכמו שמצינו באברהם דכתיב ביה והוא יושב פתח האהל כחום היום, שענין מה שישב על הפתח הוא שחפש אחר עוברים ושבים בכדי שיהיה לו למי להשפיע החסד, כי בלתי המקבל מתאבד כל פעולת המשפיע.

תוכנית לימוד בחסידות

לב
לדעת

תפארת שמשון

מבחן שליש ראשון
על לקוטי אמרים ומאמרי אדמו"ר הזקן
ומבחן חזרה על כל לקוטי אמרים

בנייני האומה,
ירושלים

יום ה', י"ד כסלו
יום ב, י"ח כסלו

בין השעות:
20:00-23:00

שיעור סיכום

יימסר לפני המבחנים בשעה 19:00
ע"י הרה"ח ר' פנחס וואלאך שליט"א

יום ה', י"ד כסלו - בלקוטי אמרים
יום ב, י"ח כסלו - במאמרי אדמו"ר הזקן

המבחן לנרשמים מראש בלבד

חלוקת כרטיסי מלגות בדוכן לב לדעת בכניסה לבנייני האומה
הכרטיסים ייטענו כשעה לאחר המבחן, ויהיה ניתן להשתמש בהם גם ביריד החסידות
הכניסה לבנייני האומה לתלמידים הרשומים למבחנים הינה ללא עלות

לב
לדעת

תפארת שמשון

שיעורי חסידות רמב"ם קשי השם

אברכים ובחורי ישיבות המעוניינים להכיר את משנת החסידות באופן
מסודר ומעמיק, מוזמנים להצטרף ולייסד שיעור קבוע באיזורם ללא עלות

השיעורים יימסרו על ידי המגידים:

הרה"ח הרב יהושע גרינפלד שליט"א והרה"ח הרב **פינחס וואלאך שליט"א**

השיעורים יימסרו בירושלים ובני ברק

לתיאום ופתיחת השיעור באיזורכם פנו לטלפון המערכת

072-221-9050 שלוחה 6

השאירו הודעה ונחזור אליכם

לשנה טובה בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

מייל: lladaat@gmail.com

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050

מענה אנשי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30

ש"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050

שלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

הצמיחה נרקמת בתוך המשבר

הספר 'סוד הגלות והגאולה',
של הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון,
מציג נקודת מבט מקורית
על משברי החיים, על-פי העומקים
שחושפת תורת החסידות
בסוגיית הגלות והגאולה

מעיינות
בית הוצאה לאור לספרות חסידית

איך צריך להתייחס למשברי החיים - בזוגיות, עם הילדים, בהתמודדות
עם טראומות? ולמה עליה צריכה לבוא אחרי ירידה דווקא? ומדוע לאורך
ההיסטוריה היהודית בא השגשוג אחרי תקופת שפל דווקא?

הספר צולל לעומק משמעות הגלות והגאולה, על בסיס מאמר החסידות
המעמיק של **רבי הלל מפאריטש**, מגדולי חסידי חב"ד בדורות הראשונים.

המחבר, המרצה והמחנך הנודע **הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון**, מגיש את הדברים
בכישרון ההסברה המיוחד שלו, לצד תובנות רבות משמעות הנוגעות לחייו
האישיים של כל אדם, וכל זה בדרך מרתקת ושווה לכל נפש.

**אלה ועוד
1,000 ספרים**

**מחכים לכם ביריד ספרי
החסידות בבנייני האומה**

גברים: יום חמישי י"ד כסלו, מוצאי שבת ט"ז כסלו ויום שני י"ח כסלו

נשים: יום ראשון י"ז כסלו ויום שלישי י"ט כסלו

שעות פעילות: 10:00 בבוקר ועד 01:00 בלילה, יום חמישי ומוצאי שבת החל מהשעה 20:00

ספרי
אור החיים

יריד חסידות

www.jerusalem.muni.il
שווה לחיות
בירושלים

לקראת יריד ספרי החסידות:

החדשים של מעיינות

התועדות - הרב חיים שלום דייטש חלק ב'

משולחנו של ר' יואל
התועדות עם הגה"ח ר' יואל מתוך 'בדרכי החסידים'

בדרכי החסידים - חלק ב'
התועדות ה'חזור' - הגה"ח ר' יואל כהן

קונטרסים אדמו"ר הרש"ב
קונטרס עץ החיים עם ביאור חדש מאת הרב אליהו קירשנבאום

לקוטי תורה המבואר - שיר השירים
כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא

סידור טעמו וראו - שבת ויום טוב
פנינים מחסידות חב"ד לתפילה

שערי תבונה
שיעור עיון והתבוננות בליקוטי אמרים. מאת הרב יצחק גינזבורג

המאורות הגדולים - הבעש"ט והמגיד ממעזריטש
בנימין ליפקין ויאיר וינשטוק

אוצר לקוטי שיחות
ביאור רש"י על התורה כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

נשמתא דאורייתא ברכות ושבת
ביאור חסידות חב"ד לש"ס

שורש מצוות התפילה
לצמח צדק עם ביאור הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

מחיר ספרי 'מעיינות' ביריד החסידות נשאר 25 ש"ח! הזדמנות אחת בשנה!

מגוון סדרות וספרי עזר ללימוד ספר היסוד של החסידות

על פרשת דרכים

פירוש מעמיק ותובנות בליקוטי אמרים. מאת הרב יחזקאל סופר.

חדש!

שערי תבונה

שערי עיון והתבוננות בליקוטי אמרים. מאת הרב יצחק גינזבורג

אל תוך התניא

הרב לוי יצחק גינזבורג
ביאור לג"ן פרקי התניא, בשפה עשירה ושוטפת, עם חן חסידי ייחודי.

תניא

ספר התניא במהדורה מיוחדת ומאירת עיניים

להבין תניא, להעמיק בתניא

חדש!

התמונה הגדולה

רעיונות יסוד בספר התניא לאור ספרי הדרושים של אדמו"ר הזקן. מאת הרב יוסף ששמלר

נר למשיחי

מקבץ מאמרים עיוניים והערות בספר התניא. מאת הרב טוביה בלוי

בדרך הבינוני

סקירה מעמיקה על פי התניא לדמויות הצדיק, בינוני ורשע. מאת הרב אפרים ארנברג

שיעורים בספר התניא

ביאור בדרך הפשט לכל ספר התניא בשפה המתאימה למתחילים ומתקדמים כאחד. מאת הרב יוסף וינברג

חדש!
חלק ח'
פרקים כ"ח-כ"ט

חסידות מבוארת - תניא

ביאורים עמוקים, נרחבים ויסודיים לספר התניא על פי ביאורי חסידים ואדמו"רי חב"ד. שמונה כרכים לפרקים א-מ"ז.

לקוטי אמרים מהדורה קמא

המהדורה הראשונה של ספר התניא, על-פי כתבייד, קודם הכנתה לדפוס על-ידי אדמו"ר הזקן.

חדש!

תובנות תניא

50 תובנות לחיים מספר התניא. מאת הרב אריק מלכיאלי

שו"ת התניא

ספר עזר ללימוד לקוטי אמרים, שער היחוד והאמונה ואגרת התשובה באמצעות שאלות ותשובות. מאת הרב יהודה אדרי

בצור ירום

הרב יורם אברג'ל
ביאור לתניא בשבעה עשר כרכים ערוך מתוך שיעוריו הקבועים של הרב בספר התניא.

מסילות בספר התניא

ביאור שווה לכל נפש על ספר התניא מאת הרב פנחס פרידמן ראש הכוללים של בעלזא, בתוספת הארות והרחבות למעמיקים.

שער היחוד והאמונה ואגרת התשובה

שני חלקים מספר התניא עם ביאור יסודי ומעמיק בהוצאת מעיינות.

ספר של בינונים המאור שבתורה

חלקו הראשון של ספר התניא עם ביאור על פי שיעורי הרב יואל כהן וגדולי המשפיעים.

התניא המבואר

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) מהדורה מתוקנת ומחודשת של סדרת ספרי הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) על התניא הידוע בהסבריו המיוחדים ובהנגשת ספר התניא לחיי היום יום.

116	117	118	119	120
-----	-----	-----	-----	-----

1 חסידות לענפיה

101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113
201	202	203	204	205	206	207						

2 חסידות לענפיה

208	209	210	211	212	213
301	302	303	304	305	306

3 אבות החסידות

307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323
401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417

4 אבות החסידות

418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434
501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515		

5 הגות חסידית

518	517	516	515	520	521	522	523
601	602	603	604	605	606	607	608

6 ספרי ילדים

614	615	616	617	618	619
-----	-----	-----	-----	-----	-----

במת
השקות
1

תניא

במת
השקות
2

7 תורת חב"ד

701	702
801	802

8 תורת חב"ד

803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815
901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913

9 תורת חב"ד

914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924
1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007	1008	1009	1010	1011

10 סיפורי חסידים

1012	1013	1014	1015	1016	1017	1018
1101	1102	1103	1104	1105	1106	1107

11 הגות חסידית

1112	1113	1114	1115	1116	1117	1118	1119
1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207	1208

12 ספרי ילדים

1213	1214	1215	1216	1217	1218	1219	1220	1221	1222	1223
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

קופות
ספריית מעינות

15 מחלקת אאוטלט

לכאמכ
אגלית

14 מחלקת פרמיום

וצאה לקופות
ומחלקת פרמיום

כולם עולים לירושלים
יָרִיד סְפָרִי הַחֲסִידוֹת
 המחירים עושים היסטוריה!
 י"ד-י"ט כסלו (8-13.12) | בנייני האומה ירושלים

רק בירושלים!
רק 5 ימים!
החל
מיי"ד בכסלו

יריד ספרי הסדרה

יי"ד-י"ט כסלו (8-13.12) | בנייני האומה ירושלים

המחירים עושים היסטוריה!

מתחם רבי המכר כל הספרים המבוקשים בהשגה יזו	מתחם ההשקות ספרים חדשים שראים אור לו אשתו ביריד
אלם יריד הספריה אבות הספריה • חורבן תל אביב • תולדות הספריה	מתחם האאוטלט עשרות ספרים איכותיים במחירי עלות

4 ספרים ב-100 ₪

3 ספרים ב-100 ₪

ועוד מאות כותרים במחירים היסטוריים!

קטלוג לכל מבקר

נשים
ראשון י"ז בכסלו (11.12)
שלישי י"ט בכסלו (13.12)

גברים
חמישי י"ד בכסלו (8.12)
מוצ"ש ט"ז בכסלו (10.12)
שני י"ח בכסלו (12.12)

שעות פעילות היריד
10:00 בבוקר עד 01:00 בלילה
חמישי ומוצ"ש החל מ-20:00